

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLI TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ABD
DOKTORA TEZİ**

**UYUŞTURUCU MADDE KULLANMAK SUÇU İLE
DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ ALAN
KİŞİLERİN SOSYODEMOGRAFIK
ÖZELLİKLERİNİN ve RORSCHACH KİŞİLİK
TESTİ YANITLARININ TARANMASI**

**DİDEM SÖZEN ŞAHİNER
2833050005**

**DANIŞMANLAR
PROF.DR. İMDAT ELMAS
DR.Z.BELMA GÖLGE**

**İSTANBUL
OCAK, 2010**

ÖNSÖZ

Bugün yaşadığım mutluluğun en büyük kaynağı; çocukken bana sınırsız oyuncak almak yerine kitap alan, eğitim hayatım boyunca her türlü maddi ve manevi fedakarlıktan kaçınmayan annem **Handan SÖZEN**, babam **Akif SÖZEN**; her zaman doğru adım attığımı hissettiren zor anlarımda yanımda olan en iyi dostum, kardeşim **Erol SÖZEN**; okumayı öğrenmeden şiirler, masallar öğreten anneannem **Semiha ERMAN**; sabrı ve dirayeti öğreten dedem **İlhan ERMAN**; doktora yaparken evlendiğim, her konuda desteğini gördüğüm anlayışlı eşim **Cahit ŞAHİNER**'dir. Dayım **Hakan ERMAN**, halam **Nuran İPEK** ve kuzenim **Aylin ÜÇKAN**; her zaman olumlu temennilerle, sonucunu görmeseler bile benim başarılı olacağıma inanmış ve destek olmuşlardır.

Akademik yaşantıdaki ilk adım olan Yüksek Lisans Tez Danışmanım **Prof.Dr.Ali İlker GÜMÜŞELİ**'ye, İstanbul Ticaret Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde işe başlamam konusunda başladığım zamandan bu yana hem akademik olarak beni destekleyen yönlendiren hem de model aldığım ilk Bölüm Başkanım **Prof.Dr.Özcan KÖKNEL**'e, doktoranın önemini her fırsatta hatırlatan bu zor süreçte her zaman yanımda olduklarını hissettiğim akademik başarıları yanında insani vasıflarıyla da örnek olan önceki dekanlarım **Prof.Dr.Necdet TEKİN**'e, **Prof.Dr. Münevver TURANLI**'ya, tez konusuyla ilgili önerilerde bulunan **Yard.Doç.Dr.Neylan ZİYALAR**'a; Rorschach testini öğrenmem ve uygulamam konusunda desteğini gördüğüm **Uzm.Psk.Dan.Çiğdem TIRYAKI**'ye, **Psk. Gül AKIŞIK**'a, danışmanım **Prof.Dr.İmdat ELMAS**'a ve yardımcı danışmanım **Dr.Z.Belma GÖLGE**'ye teşekkür ederim.

Sevgi ve saygılarımla,

Didem SÖZEN ŞAHİNER

ÖZET

Tez konusu genel kapsamda “Uyuşturucu Madde Kullanmak Suçuyla Denetimli Serbestlik Tedbiri alan kişilerin Sosyo demografik Özelliklerinin Ve Rorschach Kişilik Testi Yanıtlarının Taranması” olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada suç, ceza, kişilik, uyuşturucu madde kötüye kullanımı, Denetimli Serbestlik kavramına ilişkin teorik bilgiler verilmesi, sosyo-demografik form oluşturulması; 2007 Kasım–2008 Kasım arasında Denetimli Serbestlik tedbiri alan Denetimli Serbestlik hükümlülerinde Rorschach kişilik testi yanıtlarının dağılımının incelenmesi amaçlanmıştır. Rorschach testi araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Bulgular değerlendirildiğinde; Denetim tedbiri almış kişilerin tamamının bastırma mekanizmasını kullandığı görülmüştür. Değişkenlerin Rorschach bulgularına göre anlamlılığına bakıldığında; ebeveyn tutumuna göre beden imgesinin ve geçmişte fiziksel şiddet öyküsüne göre de agresif ve cinsel dürtülerin ifadesinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilerin çoğunun beden imgesinde önemli bir bozukluk görülmezken olumlu beden imgesiyle yetişmiş kişilerin bedenleriyle ilgili güvensizlik duyguları yaşadıkları görülmüştür. Geçmiş fiziksel şiddet öyküsü belirtenlerin büyük çoğunluğunun agresif ve cinsel dürtülerini bastırdığı; belirtmeyenlerin ise cinsel ve agresif duygularını en fazla kontrolsüz ifade ettiği anlaşılmaktadır.

ABSTRACT

The main purpose of this dissertation thesis is determining the “Socio-demographic Variables and Personality Traits Among Substance Abused Probationers” In this study; theoretical knowledge about crime, personality, probation and drug abuse is given. In order to gather data, socio-demographic form, developed by the researcher, and Rorschach test are used. Rorschach test is administered, scored and evaluated by the researcher. The data is collected between November 2007-November 2008. The results of the study show that there is significant difference between parental attitude and body image. Most of the probationers who have been brought up by negative parental attitudes (authoritarian, indifferent, over-protective), are found that they don't have significant problems with their body images while probationers who have been brought up by positive parental attitudes (democratic) have insecure feelings about their body image. It is seen that most of the probationers who have stated that they had been exposed to domestic violence history repress their aggressive and sexual impulses. However probationers who have not stated that they had been exposed to domestic violence history express their aggressive and sexual impulses incontrolably. As hypothesized, most of the sample probationers use repress their impulses, emotions and affective needs.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1 Suç Tanımları.....	4
2.2 Suçun Nedenleri.....	4
2.2.1 Biyolojik ve Genetik Görüşler.....	4
2.2.2 Psikolojik Görüşler.....	6
2.2.3 Sosyo-Kültürel Görüşler.....	9
2.2.4 Diğer Görüşler.....	11
2.3 Uyuşturucu Madde Kullanımı ile İlgili Suçlar.....	14
2.4 Rehabilitasyon.....	19
2.4.1 Risk odaklı Önleme.....	22
2.5 Denetimli Serbestlik.....	25
2.5.1 Farklı Ülkelerde Denetimli Serbestlik.....	27
2.5.2 Denetimli Serbestliğin Tarihçesi.....	31
2.5.3 Türkiye’de Denetimli Serbestlik.....	33
2.5.4 Türkiye’de Denetimli Serbestlik Kurumunun Tarihçesi.....	34
2.6 Kişilik.....	45
Kişilik Gelişimi.....	46
Kişilik Gelişimi ile İlgili Kuramlar.....	47
2.6.1 Kişilik ve Suç.....	51
2.6.2 Madde ve Kişilik.....	55
3. GEREÇ VE YÖNTEM	57
3.1 Örneklem.....	57
3.2 Kişisel Bilgi Formu.....	58
3.3 Rorschach Kişilik Testi.....	58
3.4 Araştırmalarda Kullanılmak Üzere Rorschach.....	61
3.5 Düzen ve işlemler.....	65
4. BULGULAR	66
4.1 Kişisel Bilgi Formu Bulguları.....	67
4.2 Rorschach Kişilik Testi Sonuçları.....	77
4.2.1 Tüm katılımcıların Rorschach bulguları.....	78
4.2.2 Ebeveyn tutumuna göre Rorschach bulguları.....	85
4.2.3 Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre Rorschach bulguları.....	95
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	105
6. ÖNERİLER	119
ÖZET	125
ABSTRACT	126
KAYNAKÇA	i
EKLER	a
ÖZGEÇMİŞ	A

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Suç, ceza ehliyeti olan kişinin kanunda belirtilmiş, hukuka aykırı davranış göstermesi olarak tanımlanmaktadır ¹. Suç; evrensel bir sorun olmasına rağmen, toplumdan topluma değişiklik göstermekte ve o ülkenin ceza kanunlarıyla belirlenmektedir ².

Suçu biyolojik, psikolojik ve sosyo-kültürel nedenlere dayandırarak açıklayan görüşler bulunmaktadır. Biyolojik görüşler, suç fiziksel yapı ve hormonlarla açıklarken, psikolojik görüşler bireye özgü tutum ve davranışları, kişilik özellikleri ile, sosyo-kültürel görüşler ise aile dahil, grup etkisi ve sosyalleşmeyle açıklamışlardır ³.

1800'lü yılların sonlarından itibaren suçlunun iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılması yönünde olumlu sonuçlarının olmadığı anlaşılmış ve hem özgürlüğü kısıtlamayan hem de daha ekonomik olan hapis dışı cezaların alternatif ceza olarak sunulmasına neden olmuştur. Günümüzde de suçun ancak hapis cezası ile önlenebileceği görüşü geçerliliğini yitirmiş ve bazı suçlarda hapis cezasının caydırıcı olmadığı aksine özgürlükten yoksun bırakmasıyla eşdeğer olduğu görüşü yaygındır. Suç önleme programları sadece suçun rehabilitasyonunu sağlamamakta; aynı zamanda suç işleme oranlarının düşmesinde başarılı olması, işsizlik, boşanma, okul başarısızlığı, madde bağımlılığı, sosyal yetersizlik gibi sosyal problemlerin maliyetlerinin azalmasını da sağlamaktadır ^{4, 5}.

18. yüzyılda, İngiltere ve Amerika başta olmak üzere birçok ülkede kullanılmaya başlanılan düzeltici sistem olan "Denetimli Serbestlik Kurumu" Türkiye'de Temmuz 2005'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 5402 sayılı

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu, suçlunun toplum içinde rehabilitasyonu ve suçlunun topluma verdiği zararı en aza indirmeyi hedeflemekte; suçlunun, eğitim öğretim kurumuna devam etmesini veya meslek kurslarına yönlendirilmesini kapsamaktadır

1990'lar ve 2000'lerin başlarında madde kullanımı birçok ülkede artmış ve halk sağlığı üzerinde olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için birçok ülke madde tedavi talepleri özellikle de esrara bağlı sorunlara yönelik olarak rapor edilen tedavi talepleri de artmıştır.

Denetimli Serbestlik hizmetlerinin genel amacı, toplumun huzur ve mutluluğunu sağlamak, suç işleyen insanları ıslah ederek yeniden üretken birer birey olarak insanlar arasındaki onurlu yerini almasına yardım etmektir. Bu durum, suçluların yeniden topluma kazandırılmasıyla mümkündür. Denetimli Serbestlik Kurumunda cezaevlerinde yığılmayı önlemek ve toplumda tedavi ve önleme çalışmalarının yapılması kapsamında verilen tedbirlerin en fazla uyuşturucu madde kullanımıyla ilgili olduğu görülmüştür. Denetimli Serbestlik uygulamasında; suç kontrolünün yeniden çerçeveselendirilmesi; halkın yönetsel olarak yeniden oryantasyonu; etkili uygulamanın geliştirilmesi önemlidir ⁷

Türkiye'de 15 Temmuz 2005'te Resmi Gazete'de yayınlanmasının ardından 2006 yılında çalışmaları hızlanan Denetimli Serbestlik Kurumu ile ilgili sınırlı çalışmanın bilinmekte ve bu nedenle bu araştırmanın bilimsel katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Bu araştırmanın amacı, uyuşturucu madde kullanmak suçuyla Denetimli Serbestlik tedbirine hükümlü suçluların genel demografik özelliklerinin belirlenmesi ve Rorschach kişilik testine verdikleri cevapların değerlendirilmesi

oluşturmaktadır. Denetimli Serbestlik, yeni bir uygulama olduğu için yeterli literatürün oluşmamış olması nedeniyle, bu araştırmanın bilimsel katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Bu amaç altında araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Denekler sosyo-demografik özelliklerine göre nasıl dağılım göstermektedirler?
2. Deneklerin rorschach testine verdikleri yanıtların dağılımı nasıldır?
3. Deneklerin rorschach testine verdikleri yanıtların dağılımı ile sosyo demografik bilgi formu arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Bu amaç altında aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

1. 18-30 yaş grubunda madde kullanımı daha yaygındır.
2. Madde kullanımı dağılmış ve üvey ebeveynli ailelerde daha yaygındır.
3. Madde kullananların büyük çoğunluğu çocukluğunda olumsuz aile tutumuna maruz kalmıştır
4. Uyuşturucu madde kullanmak suçuyla denetimli serbestlik tedbirine hükümlü olmuş kişilerin duygusal ve sosyal olarak daha bastırılmış ve ilişkilerinde kuru ve yüzeysel olmaları beklenmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Suç Tanımları

Suç, toplumsal kuralı bozanlara verilen ceza, kanununda öngörülen yaptırımdır. Bir fiilin, belirli bir ülkenin ceza kanunlarıyla çelişmesi sonucunda suç oluşmaktadır⁸. Diğer bir tanıma göre suç, hukuka aykırı, kusurlu ve karşılığında yasada ceza öngörölmüş eylemdir⁹.

Herkesin suç işleyebileceğini savunan De Greffé, suçluları kanuni tariflerle sınıflamanın mümkün olmadığını belirtmektedir¹⁰.

Canter (1989) suçun kişilerarası bir transaksyon olduğunu savunmaktadır¹¹. West ve Farrington¹² (1973) ise suçlu davranışı; çocuklukta başlayıp, ilerleyen yaşlarda da devam eden antisosyal davranışlar bütünü olarak değerlendirmektedir.

2.2 Suçun Nedenleri

Suçu biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlere dayandırarak açıklayan görüşler bulunmaktadır¹³.

2.2.1 Biyolojik ve Genetik Görüşler

Beden yapısı ile kişilik özelliklerini, kafatasındaki çıkıntı, düzlük ve girintileri inceleyerek ilk kez sistemleştiren Dr. Gall'dan sonra Lombroso, suçluların normal insanlara göre, en aşağı gelişim aşamasında olduğunu genetik, fizyolojik ve yapısal farklılıkları nedeniyle suç işlemeye yatkın olduklarını savunmuştur. Goring stigmatların suç işlemeye daha yatkın olduğu görüşündedir. Hooton uzun boyluların çalmaya ve öldürmeye, geniş yapıların dolandırıcılığa ve öldürmeye; kısa boyluların hırsızlığa ve şişmanların cinsel suçlara eğilimli olduklarını öne sürmüştür¹⁴.

Dugdale geneolojik aile araştırmasında Juke sülalesini incelemiştir. Bu sülale; 77 suçlu, 202 fahişe ve genelev sahibi, 142 serseri ve çok sayıda fakir yurdundan yararlanan, hırsız ve katillerden oluşmakta; aynı seviyedeki insanlarla evlenip diğer bir toplumsal sınıf içine çıkmamayı tercih etmişlerdir ¹⁴.

Kretschmer, fiziksel yapı ve kişilik arasındaki ilişkiyi kafa, yüz ve beden özelliklerini temel alarak incelenmiş ve insanları piknik tip (orta boylu, yuvarlak hatlı, kafatası omuzlara gömülü), atletik (kalın kemikli, kuvvetli, geniş omuzlu, kasları güçlü ve iyi gelişmiş), astenik tip- leptosomlar (narin, ince, uzun boylu) olarak 3 gruba ayırmıştır. Leptosomların hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarını; atletiklerin ağırlıklı olarak şiddet suçlarını işledikleri tespit edilmiştir. Sheldon, 200 suçlu ve 200 suçlu olmayan kişi üzerinde yaptığı araştırmasında atletik ve güçlü yapıları olan mezomorfik tiplerin suç işlemeye daha meyilli olduklarını tespit etmiştir ^{14,15}.

2.2.2 Psikolojik Görüşler

Suçlulukta psikolojik teoriler, bazı kişilik unsurlarının sapma gösteren davranışlara neden olduğu görüşüne dayanmaktadır.

Psikanalitik görüşe göre, erken çocukluk döneminde yeterince gelişmemiş ego sorunlarını anlama ve onlarla baş etme yeteneğine sahip değildir. Bu yüzden çözümlenmemiş travmaların, çatışmaların bir yansıması olarak suç ortaya çıkmaktadır. İd'in ilkel, saldırgan ve anti-sosyal güdülerini sınırlayamadığından süperegonun bilinçaltında suçluluk hissi oluşmakta ve bastırılmış suçluluk duygularıyla ceza görme isteği gerçek bir suçta neden olarak kişiyi rahatlatmaktadır. Altbenliği yeterince denetleyemeyen benlik ile üstbenlikte yapısal bozukluklar bulunması durumunda, dengesiz bir kişiliğin oluştuğunu; bunun da davranışı etkileyerek suçluluğa neden olduğunu savunur. Freud, suçlu davranışın şekillenmesinde bilinçdışına vurgu yapmaktadır. Hırsızlık yapan çocuğun, sevgi eksikliğini gidermek için bu yola başvurduğu düşünülebilir ¹⁶.

Alexander, suçlu insanın, anal dönemde, “gerçeklik ilkesini” öğrenememiş olduğunu savunmakta ve kişinin aile içinde tatmin edilmesi gereken ihtiyaçların telafi için suç işlediğini belirtmektedir. Dürtüsellik ve suç arasındaki bağlantı, frontal lobdaki yönetsel becerilerin hasar görmesi şeklinde açıklanmaktadır ¹⁷.

Ayrıca, anne-babanın müsaadeci tavırlarının süperegonun tam olarak gelişmemesine yol açmakta ve çocuk anne-babanın “id”ini tatmin etmeye çalışmaktadır ¹⁸.

Nöropsikolojik hasarı olan kişilerin davranışları üzerinde kontrollerinin olmaması, hareketlerinin olası sonuçlarını düşünememeleri ve anlık hazza odaklanmaları, suç işlemlerinde etkili olmaktadır. Suçluların düşük kortizol seviyeleri, dürtüsellik ve heyecan arayan özellikte davranışlara neden olmaktadır⁴.

Suçlu Psikopatiye Dayandıran Görüşler, suçluları bencil ve duygusuz, sorumsuz ve dürtüleri ile hareket eden, deneyimlerden öğrenmeyen, cezadan ders almayan kişiler olarak tanımlarken Özel Düşünme Modeli Görüşü, suçluların küçük yaşta oluşan özel “ düşünme modelleri” olduğunu; düşünme modeli değişmedikçe kişinin suç işlemeye devam edeceğini belirtmektedir. Bu model, tüm suçluları temsil etmediği için eleştirilmektedir¹⁹.

Bandura, Miller ve Dollard, model davranışın öğrenilmesinde ödül ve cezanın öneminden bahsetmekte, kriminal davranışın hedefe yönelik olması üstünde durmaktadır³.

Sosyal karşılaştırma teorisinde Festinger, insanların birbirleri ile kendi düşünce, tutum ve değer hükümlerinin geçerliliğini ölçmek ve doğrulamak üzere ilişkiye girdiklerini ifade etmektedir. Heider’in kognitif teorisinde diğer teorilerden farklı olarak benzer kişilere olan çekicilik, temel bir kognitif dengenin varlığı ihtiyacından kaynaklanmaktadır²⁰. Tajfel (1978) sosyal davranış, süreklilik ucunda kişiler arası davranış, diğer ucunda da gruplar arası davranış olmak üzere çift uçlu görmektedir.²¹

Rasyonel Seçim Teorisi , suçluları, belli zaman ve anlamlandırma becerisiyle rasyonel kararı, kendileri lehine veren kişiler olarak görmektedir. Teori, suçlunun kişiliği yerine kararını hedef alsada düşük zekâ, iyi yetiştirilememe, o anda alkollü olma gibi durumsal faktörleri de dikkate almaktadır. Bu teori,

araştırmacıları, suçluyu dinlemeye; önlem almak için suçluların metotlarını öğrenmeye teşvik etmektedir³.

Bir neopsikanalist olan Bowlby, annenin çalışmasının, bebekle arasındaki duygusal bağlara zarar verdiğini iddia etmektedir. Bu bağlar zarar görürse, çocuk fonksiyonel sosyal ilişkiler kurma becerisinden yoksun kalmaktadır. Bowlby, 44'ü hırsızlık suçunu, 44'ü diğer suçları işlemiş olan toplam 88 çocukla yaptığı araştırmada, anneden ayrı kalmanın suçta etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Anneden ayrılma, hırsızlık dışındaki suçlarda daha az görülmektedir³.

2.2.3 Sosyo-Kültürel Görüşler

Grup, sosyal bir anlaşmayı bir ölçüde sağlayan bireyler topluluğudur. Gruplarda üyelikler kişinin düşünce tarzını ve davranış şeklini etkilemektedir. Norm, grupta değer sistemleri ve tutumları düzenleyen ve bir sosyal birimin üyeleri için kabul edilebilen ve edilemeyen tutum ve davranışlarının yayılımını gösteren değerler ölçeğidir²².

Suçlu kültürünü açıklayan görüşe göre, kişi aile içinde yaşayamadığı saygı ve aidiyet duygusunu egemen olan arkadaş ortamında yaşarsa sapan davranışlarda bulunması daha olasıdır².

11–12 yaş kamp çocuklarıyla yapılan grup kimliğinin ve sosyal yapının, incelendiği araştırmada, gruplar bir sosyal yapı oluşturmaya başlayıp, kendilerine isimler takmaya, gizli toplanma yerleri bulmaya ve kendilerine özel bir lisan yaratmaya başladıkları belirlenmiştir.

Şerif (1966), ihtiyaçların tatmin edilmesi için karşılıklı bağımlılığın ve etkileşimin önemini vurgulamakta ve kişinin tek başına ulaşamayacağı hedeflerin işbirliğiyle elde edilmesinin grup yapısını ortaya çıkaran süreç olduğunu savunmaktadır. İhtiyaçların tatmin edilmesi ölçüsü arttıkça grubun beraberliği de artmaktadır.²⁰. Özdeşleşme süreci içinde normlara itaat edilmekte saygı ve hayranlık duyulan grupların inançları, tutumları ve davranışları benimsenmektedir²³.

Suçun nedenlerini alt-kültüre bağlayan teoriler, belirli bir alt-kültüre mensup olmanın, kişiyi belirli amaçlara yöneltebileceğini ve bunların da hukuka aykırı olabileceğini, suç niteliği taşıyabileceğini ileri sürmektedir.

Çete alt-kültürünü olumsuz, yarar götmeyen olarak tanımlayan Cohen “Suçlu Çocuklar” adlı eserinde sosyal sınıf farklarından ve sosyal statüden bahsetmekte

ve suçun, yarar götmeyen ve kendini ifade etmeye yönelik nitelikte eylem olduğunu belirtmektedir. Cohen'e göre ²⁴ fakir bölgedeki çete suçluları, kendilerine yer vermeyen topluma suç işleyerek tepkilerini göstermektedir. Varoş ya da yeni kentleşen yerlerde, suçluluk alanı diye tanımlanan bölgelerde; kişilerarası ilişkilerdeki olgunlaşmamışlık derecesinin suç işlemeye etkili olduğu bilinmektedir ².

Sutherland, sınırlama teorisiyle, kriminal davranışın; özellikle küçük, yakın gruplarda diğer insanlarla olan iletişim sonucu öğrenildiğini savunmaktadır Bandini'ye göre ise, çocuklar çevreye uymak için suç işlemektedirler ¹⁶.

Kontrol teorileri, insanlara tersi öğretilmedikçe, insanların sık sık anti-sosyal bir şekilde davrandıklarını savunmaktadır. Kültür çatışması olan toplumlarda dış sınırlama azalmakta hatta yok olmaktadır. Dış sınırlamalar zayıf olduğu zaman iç sınırlamalar (süperego) güçlüyse, suç işlenmez¹⁹.

Durkheim'e göre, artan işbölümü, kötü bir işbirliğiyle, toplumsal dayanışmanın azalmasına ve sosyal sınıflar arasındaki çatışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kuralların ortadan kalkması, işbölümünün bir ünitesinde çalışan bireylerin, diğer ünitesinde çalışan bireylerle uyum sağlamalarını engellemekte kısaca, sosyal sistemin elemanları arasındaki ilişkileri düzenleyen temel bir mekanizmayı oluşturan basit kuralların yıkılması anomiyeye neden olmaktadır ¹⁶.

Yeterli eğitim almamış bir çocuğun ekonomik güçsüzlükler nedeniyle iş hayatına zamanından önce girmesi kötü etkilerle başa çıkacak manevi gücünün olmaması suça yönelmesine neden olan faktörler arasında sıralanabilir ⁸.

Suçluluk eylemi tek başına olmaktan çok küçük gruplarla yapılma eğilimindedir. Araştırmacılar bu davranışa suçluluk ortaklığı adı vermektedirler ²⁵.

2.2.4 Diğer Görüşler

2.2.4.1 Saldırganlık Tanımı

Canlıların yaşamını sürdürmek için gerekli olan davranışların kaynağı ve itici gücü belli ölçüde saldırganlıktır. Saldırgan davranışlar, öfke, kaygı, stres gibi durumlara yol açtığı gibi aynı zamanda bu duyguların sonucudur²⁶. Saldırgan davranışlar, bir araç olarak saldırganlık ve düşmanca saldırganlık olarak kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Kendini korumak amacıyla başkasına zarar vermek, araç olarak saldırganlık kapsamına girerken zarar verme amacı güden saldırganlık ise düşmanca saldırganlık olarak tanımlanır²⁷.

Buss'un (1973) sınıflandırmasına göre, saldırgan davranışlarda zarar verme sadece fiziksel boyutta olmamakta, kişi psikolojik ve sosyal olarak da diğerine zarar verebilmektedir²⁸.

2.2.4.2 Saldırganlığı Açıklayan Görüşler

Saldırganlığı doğuştan donanımcı görüşle açıklayan Freud ve Lorenz'e göre saldırganlık, ölüme giden dolaylı yol, insanın yıkıcı eğilimlerini dış dünyadaki nesnelere çevirmesidir. Freud'a göre, insan yapısının derinliklerinde, sosyalleşmemiş ve kendi çevresindekiler için saldırgan eğilimler bulunmaktadır²⁹.

“Oral” dönemin sonunda ısırma, çiğneme, tükürme, anal dönemde de dışkıının kontrolsüz bırakılması ilk saldırgan davranışlar olarak kabul edilir. Freud'a göre kimi zaman egoyu tehdit eden bir durumu engellemek için bazı durumlarda adaptif yönleriyle hizmet ederken kimi zaman da agresif dürtüler kendini cezalandırma, kendine zarar verme hatta intihar gibi formlar olarak içe yönelebilmektedir. Lorenz'e göre saldırganlık, hayatta kalmayı ve türlerin

korunmasını türün en sağlıklı ve güçlü liderleri seçerek gelecek jenerasyona çok daha fazla kaynak bırakmaktır. Lorenz, agresif dürtülerin iyi kontrol edilememesinin insanların birbirini öldürmesine neden olduğunu belirtmiştir²⁹ Saldırganlığın davranışa dönüşmesiyle deşarj olmakta ve saldırgan enerji düzeyi düşmektedir²⁷. Erkeklik hormonu olan testosteronun memelilerde saldırgan davranışları etkilediği ve saldırgan davranışı arttırdığı görüşünü ABD’de 4400 gönüllü üzerinde yapılan bir araştırmada kanında daha yüksek testosteron düzeyi olanların geçmişlerinde daha fazla saldırgan olduğu desteklemektedir³¹. Sosyal Öğrenme Kuramcısı Bandura’ya göre, davranışın saldırgan olup olmaması, sosyal, kişisel ve durumsal faktörlere bağlıdır. Saldırganlık, gözlemlenilen veya deneyimlenen yıkıcı ve yaralayıcı davranışların sosyal hükmü olduğu gibi bu davranışlara niyet etmeyi de içermektedir³⁰. Öğrenme, model alma ve taklit söz konusu olan sosyal öğrenme kuramında Bandura, bireylerin birbirlerine saldırgan davranışlar göstermesinin altında deneyimler sonucu kazanılmış saldırgan davranışları taklit ve pekiştirmeler yattığını belirtmektedir^{32,33}.

Davranışçı Kuramı destekleyen Skinner, davranışın en önemli belirleyicisinin organizma dışındaki olaylar olduğunu ve bu olayları değiştirmekle davranışlara istenilen şeklin verilebileceğini savunmaktadır. Thondike ise, insan davranışlarının ödül ve ceza sonucu oluştuğunu iddia etmektedir³².

Güdülenmiş davranışların amacına ulaşmamasına engelleme denir. Engellenme karşısında kalan bireyin öfke ve saldırganlığının düzeyi engellenmenin niteliğine, güdünün gücüne bireyin kişilik yapısına göre değişmektedir. Saldırgan davranışların engellenmesi düş kırıklığı ve öfke düzeyini yükselterek, saldırgan davranışın artmasını, şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır³⁴.

Dollard ve ark. hayal kırıklığı/agresyon hipotezine göre, hedefe yönelen davranışın engellenmesi saldırganlık yaratırken saldırganlık, hayal kırıklığına dönüşmektedir ³⁰ .

Saldırganlığın olağan nedeninin engellenme olması hedefe ulaşana kadar süren enerji şeklinde görülmektedir ³⁵ Engelle karşı yapılacak saldırının şiddeti, motivin şiddetine bağlıdır. Kişi ne kadar engellenirse, saldırgan davranışların zararının da o derece fazla olması beklenmektedir ³⁶ Engellenmemiş saldırgan davranış bir kimiksizleşme durumunun sonucudur. Bu durumdaki kişiler, kişisel kimliklerini kaybettiklerini ve grupla bütünleştiklerini hissetmektedirler ³¹

2.3 Uyuşturucu Madde Kullanımı ile İlgili Suçlar

Madde kullanımı ve bağımlılık sorunu değişik zamanlarda farklı görüşlerin etkisi altında yorumlanmıştır. Günümüzdeyse bir davranış biçimi olarak kabul edilmiştir³⁷. Alışkanlık eğilimi olan insanın, bu tür maddelerin alışkanlık yaratan özelliği eklenince bağımlılık oluşmaktadır. Madde kullanan bireylerin engellenme ile karşılaşmaları durumunda başetmekte zorlandıkları, duygularını düzenlemek ve kontrol altına alabilmek için bağımlılık davranışı geliştirdiklerini; bu sayede içsel güçlülük hislerini yeniden inşa edebildikleri bilinmektedir. Madde kullanımı ile mücadelede etkili kontrol araçlarından birisi ceza hukukudur. İmal, üretim ve dağıtımını düzenlemek ve bu maddelerin yasa dışı kullanılması cezalandırılmaktadır³⁸.

Uyuşturucu Madde Kötüye Kullanımı ile ilgili Mücadele Eden Uluslararası Kuruluşlar

İlaç Kontrol Organı (DSB) uyuşturucu maddelerin imal ve kullanımını, sınırlayan ve yasaklayan ve bu maddelerin uluslararası yasadışı ticaretini denetleyen kurullar birleştirilerek, Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Kurulu adını almıştır.

Milletlerarası Kriminal Polis Komisyonu'na Türkiye 8 Ocak 1930 tarihinde katılmıştır. Bu kuruluş, siyasi, dini ve ırki karakter taşıyan suçların dışındaki suçlarda soruşturma yapmak, suçluların kimliklerini, parmak izlerini ve fotoğraflarını yayınlamak, aldığı bilgi ve neticeleri en kısa sürede üyesi olan ülkeye bildirmekle görevlidir. Yılda bir kez toplanan bu teşkilat, uyuşturucu maddeler sorununu devamlı gündeminde tuttuğu gibi, gelen raporlara göre yıllık çalışma durumunu genel kurula sunmaktadır. Bu kuruluş aynı zamanda,

Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Kurulu ile işbirliği yaparak, bu konuda daha etkin tedbirler alınmasına yardımcı olmaktadır.

40 devlet tarafından onaylanarak yürürlüğe giren *Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi* bugüne kadar yapılmış uluslararası sözleşmelerin tek metin haline toplanmasını sağlamış olması bakımından önemlidir.

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı Takip Merkezi (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction- EMCDDA) uyuşturucuyla mücadele kapsamında 1993'te Lisbon'da kurulmuştur.

1995–2003 yılları arasında esrar kullanımıyla ilgili 15–16 yaş Avrupalı okul araştırmasında 1995'te İngiltere'de (% 41) İrlanda'da (%37) diğer ülkelere göre esrar kullanımının daha fazla olduğu belirtilmiştir. 2003'te ise Çek Cumhuriyeti'nde (%44) esrar kullanımının olduğu belirtilmiştir ^{39,40}.

İsveç'te önleyici çalışmalar yapılmakta gençleri uyuşturucunun zararları hakkında bilgilendirmekte; yılda birkaç kez okullardaki sosyal hizmet uzmanlarının, polislerin ve farklı organizasyonlardan uyuşturucu önleme programları temsilcilerinin davet edildiği seminerler düzenlemekte ve cezaevinde kaldıkları süre boyunca bağımlıların, 2–3 aylık zorunlu tedavi sürecinden geçmeleri sağlanmaktadır ⁴¹.

Bağımlılık Tedavisi

Bağımlılığın tedavisi kişide istek ve karar olmadıkça mümkün olamamaktadır. Motivasyonel görüşme teknikleri kişinin maddeyi bırakmaya karar vermesini sağlamak için iyi bir araç olmaktadır. Psikososyal yaklaşımlarının amacı kişinin aile ve sosyal ilişkilerini düzeltmek, sorumluluk üstlenmesini, boş zamanlarını değerlendirmesini ve yeni beceriler kazanmasını sağlamaktır. Bu kapsamda Motivasyon Kazandırıcı Tedaviler, Davranışçı Tedavi, Bilişsel Davranışçı Tedavi, Bireysel Danışmanlık, Nüks Önleme, Aile Tedavisi uygulanmaktadır. Bağımlı kişinin tedavi edilmesi gerektiği görüşünden yola çıkarak ona suçlu muamelesi yapmak yerine tedavisi üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Uyuşturucu bağımlılığı kapsamında, tüm ülkelerin zorunlu olarak duyarlılık kazandığı ve onları odaklaştıran maliyet unsurudur ⁴².

Rehabilitasyon Programlarına katılacak olan hastaların programa başladıkları anda temiz olmalarını (uyuşturucu kullanmamış olmaları) zorunlu kılmaktadır. Bu tür programlar; uyuşturucu maddelerden kaçınma, iyileşmekte olan diğer bağımlılarla birlikte yaşama, grup danışmanlığı, nüks önleme danışmanlığı ve desteği, eğitim, mesleki kurslar ve iş bulma konusunda destek, günlük yaşam becerileri, tedavi sonrası iş bulma konusunda destek olma gibi özellikler taşımaktadır.

Uyuşturucu Madde ile İlgili Yasal Dzenlemeler

TCK 34.madde uyuşturucu almış kişinin işlediği fiilin hukuki sonuçlarını değerlendirip algılayamayacağı için cezai sorumluluktan muaf tutulacağını belirtmiş ancak bu cezai sorumsuzluğa uyuşturucu maddeyi iradesi dışında alma şartı koymuştur. Kişi iradesiyle aldığı uyuşturucu maddenin etkisiyle suç işlerse yaptığı fiilden sorumlu tutulabilecektir

TCK 191/2ve 191/3 (Denetimli Serbestlik, Tedavi ve Denetimli Serbestlik)

Madde 191 - (1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi, bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve Denetimli Serbestlik tedbirine hükmolunur.

(3) Hakkında tedaviye ve Denetimli Serbestlik tedbirine hükmedilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve Denetimli Serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında Denetimli Serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiye uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak oğtte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında uer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

Farklı Ülkelerde Uyuşturucu Madde ile İlgili Düzenlemeler

Hollanda'nın uyuşturucu ile ilgili kanununda (Opium Act) ağır ve hafif uyuşturucu ayrımı yapılmıştır. Yasadışı kullanımı engellemek amacıyla satışı 5 grama kadar esrar satışı yapan coffee shoplar vardır ve 5. gr esrar bulundurmanın cezası yoktur. Benzer bir şekilde 0.5 gram ağır uyuşturucu bulundurmanın da cezası yoktur. 30 gramdan fazla uyuşturucu madde bulundurmanın cezası ise 2 yıl haptir ⁴³

Türkiye'de böyle bir uygulama olduğu takdirde uyuşturucu kullanımının artacağı yönünde görüşler hakimdir.

İtalya'da yapılan araştırmalarda madde kullanıcılarının genel özellikleri toplum dışı, toplumla sorunları, aile ile sorunları olan, sorunlarla başa çıkamayan, güvensiz, güvenilmeyen, anlaşılması güç, özbakımları düşük, zayıf, bitkin, hastalıklı kişiler olarak belirtilmiştir. Tanımlamalar genel olarak değerlendirildiğinde hasta ve suçlu olarak iki ayrı eksenin varlığı dikkat çekicidir.

2.4 Rehabilitasyon

1930 ve 1940 larda risk altındaki çocuklarla çalışmak üzere çok sayıda psikiyatrist ve sosyal çalışmacı işe alınmıştır. 1950’lerde toplum temelli çalışmalar başlamıştır. 1960’ların ortalarında Amerika çapında 50 eyalette 2300’den fazla şehirde Denetimli Serbestlik Departmanı kurulmuştur⁴⁴.

1970’lerde Kuzey Amerika’da hedef (medikal / hastalık modeline dayanan) suçluyu bireysel teşhis ve tedavi için bireysel tedavi şeklinde olmakta idi. 1976-1980’lerin ortalarına doğru rehabilitasyonun ideal olduğu görüşü Kanadalı araştırmacıların ilgi odağı olmuştur. Suçun öğrenilmiş bir davranış olduğu görüşünden yola çıkarak, rehabilitasyon araştırmacıları, sosyal öğrenme teorisi ve davranış teknikleri üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Suçluların (karar vermeyle bağlantılı) problemleri düşünme stilleri olduğu, suçlunun iyi karar verme yetenek ve becerisinden yoksun olduğunu düşüncesinden yola çıkarak kognitif beceri programlarında düşünce ve davranış arasındaki bağlantı, mantıklı ve objektif düşünme ve durumlarına karşı tepkilerini gözden geçirme becerisi sağlanmaktadır. 1990’larda “çekirdek hedeflere” yönelik R&R suçlunun ihtiyaçlarına yönelik bilişsel beceri eğitimi, devam ettirilmesi ve öğrenilen becerilerin gözden geçirilmesini kapsamaktadır. Programın etkililiği üzerinde çalışmalar, suçlunun risk düzeyinin değerlendirilmesine, etki eden faktörler ve öğrenme stilleri de değerlendirme sürecine katılınca en çok başarımın sağlandığını göstermiştir. Ross&Fabiano (1985) bilişsel modellerden suçluluğu önleme ve rehabilitasyon

için yararlanabileceğini savunmuşlardır. Kognisyanların, neyi, nasıl düşünüp karar verdiği, insanları ne kadar iyi anladığı üzerinde durulmaktadır⁴⁵.

Sosyal öğrenme teorisine göre, temel hedefler, suçlunun impulsif, katı, mantıksız düşünme problemlerine alternatif cevap üretmektir. Hedef “ne” düşünmek yerine “nasıl” düşünmeyi öğretmektir³. Suçlu davranış programlarının hedefi; bilişsel beceri eğitimiyle suçlunun davranışlarını değiştirip, tekrar suç işleyişini önlemektir

İngiltere ve Galler’de kanıta bağlı suçluluğu azaltmak amacıyla için uygulanan “Suç Oranını Düşürme Programı”, Denetimli Serbestlik hükümlerine uymak için bilişsel-davranışçı prensiplere dayanan yol bulma (pathfinder) suçlu davranış programında, “Önce Düşün” kavramını içeren 22X2 saatlik bir grup çalışması suçlunun sosyal-bilişsel yetileri ve bunların suçla bağlantısını inceleyen bilişsel-davranışçı prensiplere dayandırılmaktadır. Program öncesi ve sonrası seanslarla suçluları değişime ve relaps ön çalışmaları kapsamaktadır.

38X2 saatlik grup çalışmasından oluşan bir program olan Anlamlandırma ve Rehabilitasyon (R & R - Reasoning & Rehabilitation) Kanada’da geliştirilmiş olup, İngiltere ve Galler’deki Denetimli Serbestlik uygulamalarında kullanılmıştır. Bilişsel-davranışçı yöntem ile suç işleviyle bağlantılı düşünme stillerini hedef olarak, yeni bilişsel becerileri değiştirmek ve suçluların yeniden suç işlemesini önlemek amaçlamaktadır.

Bu yönetime alternatif bir yöntem de Geliştirilmiş Düşünce Yetileri (ETS – Enhanced Thinking Skills), İngiltere ve Galler cezaevi servilerinde 20X2 saatlik uygulanan bir program olup, öğrenmeyi geliştirmek için uygulama ve tekrar üzerinde vurgu yapılmaktadır. Genç ve yetişkin hükümlüler ETS ve R & R

programlarının sonuçları Raynor& Vanstone (1997) Orta Glamargon Denetimli Serbestlik servisindeki STOP programı tamamlamış olanlarla programı tamamlamamış olan gruplar karşılaştırıldığında, programı tamamlamış olan grupların tekrar suç işleme oranların daha düşük olduğu literatürü destekler niteliktedir ⁴⁶.

Norrie ve ark. (2003) ⁴⁷ süpervizyonun beceri gelişimini % 48 arttırdığı dolayısıyla olumlu etkisi olduğunu savunmaktadır.

2.4.1 Risk odaklı Önleme

Risk odaklı önleme, kriminolojiye Hawkins ve Catalano (1992) tarafından, tıp ve halk sağlığından geçmiştir. Müdahaleler, tüm halkı kapsayabildiği gibi risk grubuna yönelik de olabilmektedir. Bu yüzden, suç işlemedeki risk faktörlerinin oranını düşürmede başarılı olmak, diğer sosyal problemleri azaltmakta da etkili olmaktadır. *Koruyucu faktör*, risk faktörüyle beraber riskin etkisini azaltan değişkendir. Eğer ebeveyn denetimsizliği, düşük gelir grubundan gelen erkekler için yüksek risk olarak öngörülmekteyse, o halde yüksek gelir, ebeveyn denetimsizliğiyle birlikte koruyucu faktör olarak değerlendirilmektedir ⁴ .

Denetimli Serbestlik memurları, suça sürüklenen çocukların rehabilite edilmelerinde çocuk yurdunda kritik rol oynamaktadır. Amerika’da 12–18 yaşları arasında ve her türlü sosyal ve etnik kökenden çocuk bulunan yurtda ortalama kalış süresi 1 aydan az kalan çocukların uzun süreli kalışlarından önce, Denetimli Serbestlik görevlileri suça sürüklenen çocukları suç geçmişi ve tekrardan suç işleme eğilimi, aile çevresi ve psikolojik durumlarına göre değerlendirmekte çocuk mahkemelerindeki hakimlere bu konuda görüşlerini sunmaktadırlar.

Çocukların jürinin bulunduğu bir davaya katılma hakları yoktur ancak yasal olarak temsil edilme hakları vardır. Hakim, Denetimli Serbestlik memurunun bilgileri doğrultusunda, çocuk mahkemesinde bölge savcısı ve savunma avukatı ile birlikte çocuğun geleceği hakkında karar vermektedir.

Mahkeme Kararı Opsiyonları; eve gönderme, toplum içinde süpervizyon, çocuk yurdunda kısa süreli kalış, uzun süreli ve rehabilitasyon ağırlıklı tedavi imkânları, kamp programları şeklindedir.

Kızlar ve erkekler için rehabilitasyon tesisleri bulunmaktadır. Okul eğitimi, danışmanlık ve davranış modifikasyonu yolu ile sağlıklı yaşam stili oluşturulmaktadır. Bilişsel odaklı program uygulanmaktadır. Programda alkol ve madde tedavisi, psikolojik danışmanlık, aile eğitimi gibi hayat becerileri öğretilmektedir.

Denetimli Serbestlik departmanı tarafından belirlenen merkezlere yerleştirilen çocuklar, programlarını tamamladıktan sonra gündüzleri hizmet veren gençlik merkezlerine devam edebilmektedir. Belli süre toplumdan uzak kaldıktan sonra toplumsal yaşama geçişte çocuklara yardımcı olmaktadır.

Bu programlar erkek-kız karışık şekilde suça sürüklenen çocuklara uygulanmaktadır. Özellikle davranış bozukluğu, psikolojik sorunları ve madde bağımlılığı olan çocuklar bulunmaktadır. Bu çocuklar evlerinde yaşarlar fakat gündüzleri programa düzenli olarak katılırlar. Okul öğretmenleri, danışmanlar ve denetim görevlilerinin görev aldığı bu programda yoğun süpervizyon ve tedavi uygulanır. Çocuk Kadınlar ve Çocukları programında denetim altında olanlar, alkol ve madde kullananlar ve hamile ya da yeni doğum yapanlara, hamilelik süresince ve bebek altı aylık olana kadar ayda 6 kez tesadüfî uyuşturucu testi yapmaktadırlar. Ayrıca ebeveynlik eğitimi, madde tedavisi, doktor randevuları ve okula gitmek zorunlu vardır

Sadece kızların ve erkeklerin olduğu kamplar bulunmaktadır. Okula devam etmenin yanı sıra, tekrardan suç işlemeyi engelleyici eğitimler ve sorunlu davranışların değiştirilmesiyle ilgili uygulamalara katılmakta, kamu hizmeti zorunlu tutulmaktadır Amaç topluma borçlu oldukları sorumluluk ve görev duygusunu hissetmelerini sağlamaktır

Toplumsal yaşama döndükleri zaman iş buklarına yardımcı olacak çalışma becerileri uzmanlar tarafından öğretildiği kamplarda iş nasıl aranır, özgeçmiş nasıl yazılır, iş görüşmesinde nasıl giyilir, işverenlerin işçilerden beklentileri nelerdir gibi konuları içermektedir ⁴⁸.

2.5 Denetimli Serbestlik

Denetim, mahkemelerce hakkında alternatif tedbir veya cezalara hükmedilen şüpheli, sanık veya hükümlülerin takibini yaparak cezalarını toplum içinde çekmelerini sağlamak ve bunun gözetimini yapmaktır.

“Denetimli Serbestlik” hapis ile tecrit modeline alternatif olarak bazı suçlar bakımından suç işleyenlere hapis cezası yerine, eğitim kurumuna devam etmeyi sağlama, kamu kurumunda çalışma ve benzeri tedbirlerin uygulanabilmesi, özgürlükten yoksun bırakmanın cezaevi dışında uygulanması olarak bilinmektedir.

Cezanın hapis dışında infazı ile risk belirleme ile toplum korunmaya çalışılmaktadır.

Suç işledikleri için hapishaneye gönderilmek yerine “Denetimli Serbestlik” tedbirine hükmedilen suçlular, bu süre zarfında birtakım gereklilikleri yerine getirmeleri gerektiği gibi sorundan da uzak durmalıdırlar⁴⁹.

Hükümlünün uymak zorunda olduğu hukuki kurallar bulunmaktadır. Hükümlünün denetim memuru ile görüşmesi kendisini suça iten problemlerin incelenmesi ve değerlendirilmesini içermektedir.

Denetimli Serbestlik'in sadece basit suçlar için değil daha ağır suçlar için de uygulanabilirliği düşünülmektedir. 1990'da Ulusal Suç Bürosu tarafından yapılan araştırmada, eyalet, yerel ve bölge mahkemesi 6 yıllık verilere dayanarak, ağır suçların %17,3'üne Denetimli Serbestlik uygulandığı Rand A.Ş.'nin önceki yaptığı araştırmada, ciddi suçlardan yarısından fazlasının Denetimli Serbestlik e

hükmoldüğü; 1985–1990 yılları arasında 1671 ciddi suç ve bu suçlara ait 2608 dosya olduğu görülmüştür. Ağır suçtan Denetimli Serbestlik alanların % 65'i tutuklanmış, %34'ü hücre veya cezaevine gönderilmiştir ⁵⁰.

Denetimli Serbestlik uygulamasının bir türü de ev hapsidir. Ev hapsi, tıbbi, dini, iş ve gerekli alışveriş için dışarı çıkabilmesini diğer durumlarda evde gözetim altında olmasını kapsamaktadır. Ev hapsi uygulamasının dezavantajı, depresyon veya olası psikiyatrik rahatsızlıklara zemin hazırlamasıdır. Elektronik gözetleme sisteminde el veya ayak bileğine takılan cihazla, Denetimli Serbestlik memuru hükümlünün evden çıkıp çıkmadığını anlamaktadır. Ev hapsi, elektronik denetim cihazı olsun veya olmasın, her türlü, yoğun süpervizyon denetimiyle birlikte gerçekleşmelidir ⁵⁰.

Denetim serbestlik ile ilgili raporlar

- Yargılama öncesi raporları (Pre-trial reports)
- Hüküm öncesi raporlar (Pre-sentence reports)
- Hüküm sonrası raporlar (post-sentence reports)
- Salıverilme öncesi raporlar (Pre-release reports)
- Salıverilme sonrası raporlar (Post-release reports)

İngiltere ve Galler'deki tüm hükümlüler, şartlı salıvermeye göre, hapis cezalarının yarısından üçte ikisine kadar olan süreyi cezaevinde geçirdikten sonra, tahliye edilmektedirler ⁷.

2.5.1 Farklı Ülkelerde Denetimli Serbestlik

Denetimli Serbestlik hakim tarafından, şartlı salıverme de Şartlı Salıverme kurulu tarafından verilmektedir. 1985–1990 yılları arasında Denetimli Serbestlik ve Şartlı Salıverme %41,2 oranında artmıştır. Hükümlünün toplumda denetimi, suç işleyen kişinin topluma yeniden entegrasyonu, eğitim almasına iş bulmansa olanak sağlaması, hükümlüye toplumda bir yer sağlama açısından önemlidir. Diğer taraftan bu durum toplumda güvenlik sorunu teşkil etmektedir. Denetimli Serbestlik tedbiri almış ve şartlı salıvermeden faydalanmış kişiler arasında işlenen suçlar halkın tepkisini çekmiştir. Tüm problemlere rağmen, 1990’da düzenleyici gözetim %73,6 (% 61,4 Denetimli Serbestlik, % 12,2 şartlı salıverme) oranında, her 4 kişiden 3’ü toplumda denetim altındadır. Fransa ve İsviçre’de birden fazla suç işleyenler için kamu cezası almakta; Danimarka’da da bazı suçlar için özel düzenlemeler bulunmaktadır.

İngiltere ve Amerika’da sistem 3 aşamada incelenmektedir:

1. **Risk değerlendirme:** Hükümle ilgili mahkemeye bir öneri niteliğinde olan sosyal araştırma raporu, suçlunun kriminal davranışlarına etki eden (işsizlik, evsizlik, uyuşturucu madde kullanımı gibi) faktörleri değerlendiren dünyada kendi türünde en ileri sistem olduğu bilinen “suçlu değerlendirme sistemi”(offender assessment system) ile yapılmaktadır. Denetimli Serbestlik hizmetinde riskin nasıl tespit edildiği ve hükmünün davranışlarına etkisi çok önemlidir.

Denetimli Serbestlik hizmetinde bilişsel eksikliği gidermeye yönelik (Bilişsel Beceri Geliştirme Programı) ve belli suç davranışına yönelik (Alkollü araç kullanmak) olmak üzere iki tür risk değerlendirme aracı olduğu görülmektedir ⁵².

- 2. Suçlunun Yönetimi** Yönetici, suçlunun kendisi ve toplum için risklerini azaltmak ve tekrar suç işlemesini düşürmek için eğitilmiş kişidir. Suçluyu, süreçte uygun yere yerleştiren, hükümlünün kamu hizmetini gözlemleyen ve eğer suçlu başarısız olursa ya da tedbirlere uymakta sorun çıkarırsa onu mahkemeye gönderen kişidir ⁵.

Uzun vadede “suçun yönetilmesi” suçlunun rehabilitasyonu ve topluma kazandırılmasında hem etkili hem de diğer yöntemlere göre daha ekonomiktir. Hükümlüleri suç işlemeye iten suçlu eğilimleri törpülemek suretiyle suçu önlemeye hizmet etmektedir. Temelde, suçluları kanunlara uyan vatandaşlar haline getirmeyi hedeflemektedirler ⁵³.

- 3. Hüküm:** Tipik bir kamu cezası, elektronik denetlemeyle 2 yıllık zorunlu programa devamı kapsar. Eğer suç uyuşturucu problemiyle beraberse, 12 aylık tahlil ve uyuşturucu tedavi programına devamı gerektirir ⁵

Programların içeriği ve programlara memur gönderme programın entegrasyonu için merkez ofis tarafından gerçekleştirilmektedir.

Denetimli Serbestlik kurumunda çalışan görevliler dışında, kurum gönüllü çalışanlardan da faydalanmaktadır. Türkiye’de yavaş yavaş oturmakta olan gönüllülük sistemi, Japonya’da çok onurlu bir görev olup, bu göreve herkes kabul

edilmemektedir. Gönüllüler, suç oranının düşmesinde ve suçlunun rehabilitasyonunda etkin görev almaktadırlar.

Denetimli Serbestlik tedbirine hükmolan kişiler Denetimli Serbestlik memuruyla ile belirli aralıklarla görüşmesini, bilgi vermesini gerektirmektedir Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçuyla Denetimli Serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgi veren kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor yazan rehber uzman tayin edilmektedir.⁵⁴

Kanada istatistiklerine göre 2005'te nüfus 33.270.50. 2,8 milyon suç polise rapor edilmiştir. Regina ve Saskatchman, Kanada'da suç oranının yüksek olduğu yerler arasındadır. Denetimli Serbestlik, Kanada'da büyük bir endüstri olarak bilinmektedir. 2003 – 2004'te \$1.5billion bütçe ayrılmıştır

Kosova ve Gürcistan Adalet Bakanlığı'nın İsveç Hükümetiyle yaptığı anlaşmaya göre (2007), hüküm öncesi hâkime suçlunun geçmişine dair bilgi verilmesi, hüküm sonrası değerlendirmeyi kapsamaktadır⁵⁵

Denetimli Serbestlik, AB destekli bu projelere katılım (Kosova'da ("Empatiam şiddet ve işkence mağdurlarına yönelik bir program olup çocuk ve kadın mağdurlara medikal ve psikolojik destek veremeyi amaçlayan model programdır. Kadın hükümlülerin sosyo-ekonomik entegrasyonu için "Kadınlar ve İş Hayatı" adı altında etkinlikler gerçekleştirilmektedir);Yerel yönetimle işbirliği "Yeşil alan" parkları temizleme projesi ve ağaç ekim projeleri;- kilise ve manastır inşasında ve temizliğinde çalıştırma, kilise içinde görev verme gibi; Kalacak yeri olmayan yaşlı hükümlüler için yenilenmiş bir apartman; bağımlılar için tedavi

olanakları; hükümlülere iş imkanı gibi konuları kapsamaktadır ⁵⁶ Denetimli Serbestlik ile ilgili olarak 31 yıldır çocuk suçlular için en gelişmiş faaliyetleri sunan Seyşeller, uyuşturucu madde suçlarıyla ilgili sorunlar yaşanmaktadır.

Denetimli Serbestlik ve Şartlı Salıverme Derneği, APPA; Çocuk ve yetişkin denetimli serbestliği, şartlı salıverme kamu cezası ile ilgili Amerika, Kanada diğer ülkelerden üyelerin olduğu uluslararası bir dernektir. “Toplum düzenleme hizmetleri” çalışanlarının yanı sıra eğitimciler ve gönüllüler de APPA’ya üye olabilmektedirler.

Denetimli serbestliğin amacı, Denetimli Serbestlik hükümlüleri tarafından işlenebilecek suç ve etkisinin azaltılmasıdır. Misyonu, Denetimli Serbestlik hükümlülerinin işledikleri suçların oranını azaltarak halkın refahını ve güvenliğini sağlamaktır. Başlıca katkıları arasında; düzenlenen raporlarla, karar verme sürecinde mahkemeye yardımcı olmak; suçlulara, kanunlara uyan bireyler olmaları için fırsat tanımak, servis ve program sağlamak; suçun önlenmesine yönelik program ve aktiviteler sağlamak; Adalet sisteminin işleyişine katkıda bulunmak vardır ⁵⁷ .

2.5.2 Denetimli Serbestliğin Tarihçesi

1678 ve 1682 yıllarında ölüm cezaları infaz edilmemiş mahkumlar bir daha İngiltere'ye dönmek üzere Avusturalya ve Amerika'ya sürgüne gönderilmiştir. Bir süre sonra, sürgünlerin izinli olarak İngiltere'ye gelmeleri şeklinde değiştirilmiş ve denetim kurumunun başlangıcı olan bu izin sürelerini polis gözetiminde geçirmelerine izin verilmiştir. Daha sonra sistem değişikliğe uğramış ve cezanın büyük bir kısmı İngiltere'de infaz edildiğinde geri kalan kısmının koşullu salıvermeyle kolonilerde infaz edilmelerine olanak tanınmıştır .

Hâkim Matthew Davenport Hill tarafından “Denetimli Serbestlik” kurumu uygulamaya geçince burada çalışacak personelin görevlendirilmesi başlamıştır ⁵

John Augustus, 21 yaşında Boston'da başarılı bir ayakkabı tüccarıydı. Mahkemelere düzenli olarak gittiğinde, basit suç işlemiş kişilerin adli para cezasını ödeyemedikleri için cezaevine gittiğini fark ederek, onlar için para ödemeye başlamıştır. Augustus, bu yeni yaklaşımını Washington Total Abstinence Society'e bildirerek “denetim” kavramının ortaya çıkmasında öncü olmuştur. Düzeltici sistemlerde en çok kullanılan “Denetimli Serbestlik” için iki hedef vardır: Toplumu korumak ve suçlu rehabilitasyonunu sağlamaktır ⁵⁸

Kara Avrupası Denetimli Serbestlik uygulamalarına ilk olarak Belçika'yla başlamıştır. Yetişkin denetim uygulamalarının olmadığı Belçika'da suç tekrarının olması gözetim sisteminin yokluğuna bağlanmıştır.

Fransa'da ise 1891'de kanunlaşabilmiştir. 1912 tarihli “Küçük Suçlular ve Gözetim Kanunu” olarak kabul edilmiştir. Hem mahkumiyetini tecilinden önceki

dönemde hem de sonraki dönemde gözetimle salıverme biçimindeki kabul edilmiştir. 1950'li yıllarda, Fransız Hükümeti bazı şehirlerde sınırlı olarak sistemin denenmesine izin vermiştir.

2.5.3 Türkiye’de Denetimli Serbestlik

Türk Hukuku’nda temelde ceza adalet sisteminin iki ayrı aşamasında Denetimli Serbestlik uygulanmaktadır. Bu aşamalar ceza yargılamasında hükmün açıklanmasından önceki aşama (çocuk suçları ve uyuşturucu madde bulundurmak) ve sonraki aşama (uyuşturucu madde satmak cezanın bir kısmı veya tamamının infazından sonra olarak bilinmektedir ⁵⁹

Denetim sürecinde yeni bir suç işlemeyen ve yükümlülüklerine uygun davranan kişinin, hakkında cezaya hükmedilmemesi toplum barışının sağlanması açısından etkili olmaktadır (Artuç, 2009) 1946 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin üye devletlere tavsiye ettiği 22 Ocak 1965 tarih 13.07.1965 tarihli 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanununun 4. maddesinde evde infaz, hafta sonu infaz ve geceleri infaz şekilleri düzenlenmişti.

765 Sayılı Türk Ceza Kanununun 55. maddesinde 15.04.1987 tarihinden önce “emniyeti umumiye nezareti altına alınmak” cezası bulunmaktaydı.

2253 Sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki kanunun 20. maddesi Ceza veya Tedbirlerin Uygulanmasından Önce Yapılacak İnceleme” başlığını taşımaktadır. Yaşı küçük kişinin işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yönünden bedeni, akli ve ruhi durumunun uzman kimselerce tespit edileceği hükmü yer almaktadır.

2.5.4 Türkiye’de Denetimli Serbestlik Kurumunun Tarihçesi

15.07.2005 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 23. maddesi ile Türk hukukunda yerini alan hükmün açıklanmasının geri bırakılması 18 yaşından küçükler için düzenlenmişti

5728 sayılı Kanunun 562. maddesi ile 5271 sayılı CMK nın 231.maddesinde yapılan değişiklikle bu kapsam genişletilmiştir. Bu düzenleme ile; Anayasanın 174. maddesinde koruma altına alınan İnkılap Kanunlarına karşı işlenen suçlar hariç 2 yıl ve altındaki hapis cezaları ile veya adli para cezaları bu kurum kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla; yetişkinler için de düzenleme yapılmıştır ^{60,61}.

2.5.4.1 Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

23.madde ilk düzenlemenin çocuklar hakkında olduğunu göstermektedir. 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 23. maddesinde “Çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda, Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından denetim süresi üç yıldır “şeklinde belirtilmiştir

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, bir suça ilişkin kamu davasının yargılanması sonucunda sanığın suçlu bulunması halinde verilecek ceza hükmünün açıklanmasının, belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına gelmektedir ⁶²

Hükmolunan cezanın süresi, önceden mahkumiyet olmaması gibi sanığın lehine durumlar bulunmuş olsa bile, CMK 231/5'e göre, hükmün açıklanmasının geri bırakılması hâkimin tam bir takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla; sanık bakımından bir hak değildir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararında karşı yapılan itirazın incelemesinin "belirli usulü hükümler çerçevesinde ele alınabileceği" belirtilmiştir⁶³

Hapis cezasının infazının ertelenmesi açısından bakıldığında; 5237 sayılı TCK51/3'e göre; hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla birbirine benzeyen ancak tamamen farklı kurumlar olduğu görülmekte hapis cezasının infazının ertelenmesi bir ceza infaz kurumu iken, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ise bir ceza muhakemesi kurumu olduğu bilinmektedir. Hapis cezasının infazı belirlenen denetim süresi boyunca geri bırakıldığı yönünde bir açıklama olduğu görülmektedir⁶⁴

Sanığın lehine olan Denetimli Serbestlik Kurumu 5271 sayılı sanık hakkında yargılama tamamlanmakta, sanığın suçlu olduğu hakkında mahkemede kanaat gelmekte ve fakat mahkeme sanığa hiç yargılama geçirmemiş sayılması için bir olanak daha tanımakta, sanığın belirli şartlara uyması halinde ona bir şans daha vermektedir. Böylece sanık belirlenen yükümlülöklere uyduğu takdirde hüküm hukuki bir sonuç doğurmamaktadır⁶⁴ Sanığın Denetimli Serbestlik süresi içinde kasıtlı başkaca bir suç işlemesi ve/ veya mahkeme tarafından öngörölen yükümlölöklere aykırı davranması halinde açıklanması geri bırakılan hüküm açıklanacaktır.

Uygulanabilecek Denetimli Serbestlik tedbirleri 5271 sayılı CMK'nın 231/8 maddesinde düzenlenmiştir: bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde,

meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine, bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına, belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etme hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine” şeklinde olabilecektir. Bu tedbirlerden birisine ya da birden fazlasına hükmedildiği takdirde deneme süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlemesinin yanı sıra en fazla bir yıl olarak hükmedilebilecek olan bu tedbirler ve yükümlülükler uygun davranılıp davranılmadığı da takip edilecektir. 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde açık bir hüküm olmamakla birlikte 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu uyarınca Denetimli Serbestlik şube müdürlüklerince bu takip yapılabilecektir ⁶⁰ .

Sanığın Denetimli Serbestlik süresi içinde kasıtlı başka bir suç işlemesi ve/ veya mahkeme tarafından öngörülen yükümlülükler aykırı davranması halinde açıklanması geri bırakılan hüküm açıklanacaktır. Mahkeme, CMK 231/11'e göre; kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getirmeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezaya yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşulların varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü de verebilecektir ⁶⁴ .

Hükmün Açıklanması Ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Hukuki Dayanağı

CMK Madde 231 - (1) Duruşma sonunda, 232 nci Maddede belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen hüküm fıkrası okunarak gerekçesi ana çizgileriyle anlatılır.

(2) Hazır bulunan sanığa ayrıca başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir.

(3) Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hâl varsa bu da bildirilir.

(4) Hüküm fıkrası herkes tarafından ayakta dinlenir.

(5) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl* veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir.

(7) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkum olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.

(8) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın Denetimli Serbestlik tedbiri olarak;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine,

karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur.

(9) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Altıncı fıkranın (c) bendinde belirtilen koşulu derhal yerine getiremediği takdirde; sanık hakkında mağdura veya kamuya verdiği zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek

suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir.

(10) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve Denetimli Serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

(11) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya Denetimli Serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.

(12) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

(13) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

(14) (Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K.23.md; Değişik fıkra: 23.01.2008–5728 S.K./562.mad) Bu maddenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümleri, Anayasanın 174 üncü maddesinde koruma altına alınan inkılâp kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanmaz.

Hapis cezasının ertelenmesi

Madde 51 - (1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş

olması,

b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, gerekir.

(2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi hâlinde, hâkim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhâl salıverilir.

(3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

(4) Denetim süresi içinde;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine, Mahkemece karar verilebilir.

(5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

(7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir.

(8) Denetim süresi yükümlülüklerle uygun veya iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır.

Hüküm Öncesi Sosyal Araştırma Raporu

Suç, sanık/hükümlüyle ilgili önemli bilgileri toplayıp bir araya getirerek ve doğrularak hüküm öncesi bir inceleme yapmaktadırlar. İki türlü bilgi toplanmaktadır: Görüşmeler yaparak ve dokümanları gözden geçirerek. İncelemenin temeli görevlinin, sanığın ailesi, eğitimi, işi, ekonomik durumu, fiziksel ve ruhsal sağlığı, alkol ve uyuşturucu kullanımı hakkında bilgi almayı amaçladığı, sanıkla yaptığı görüşmedir.

Görevliler sanıkla ilgili görüşmenin yanı sıra, savcı polisler, mağdurlar, sanığın ailesi ve arkadaşları, işvereni, okul yetkilileri, doktorlar ve danışmanlar ile de görüşmeler yapar, sanık ve suçla ilgili bilgi alır; kayıtları ve raporları da inceler. Hüküm öncesi rapor suç, sanık, suçun mağdur üstündeki etkileri ve ulusal ceza yasasında yer alan hüküm seçenekleri hakkında bilgiler içermekte ve suçlunun topluma yararlı hale gelmesi için öneriler sunmaktadır.

Hücum öncesi bu araştırma raporunda öncelikle suçun ciddiyeti ve niteliği ortaya konulmaktadır ^{5,51}

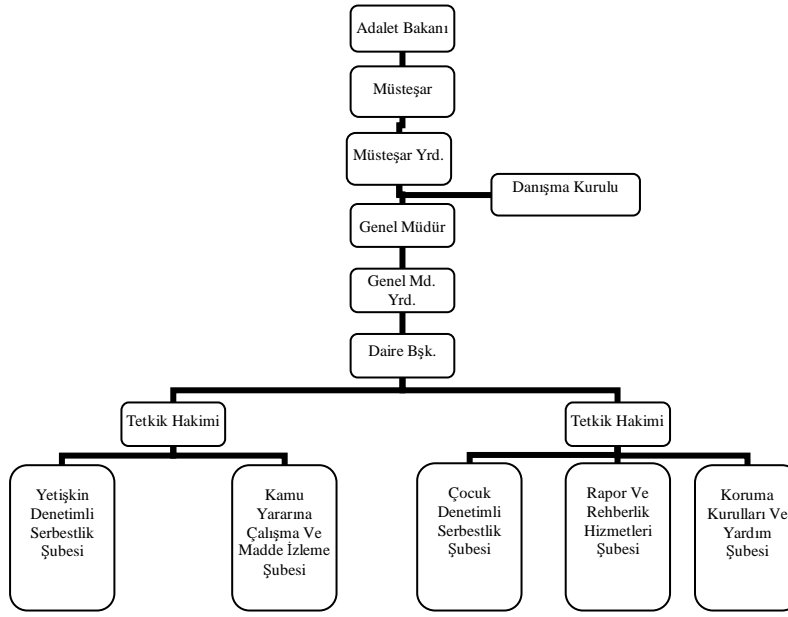
“Denetimli Serbestlik” önlemine tedavinin bittiği tarihten itibaren 1 yıl süreyle devam edilir. Tedbirin uygulanma süresinin uzatılmasına da karar verilebilir.

Ancak bu süre 3 yılı geçmemektedir ⁶⁴.

Denetimi Serbestlik memurlarının görevi, denetim tedbirine hükmedilen kişilerin, topluma uyumları için gerekli psiko-sosyal yardımı yapmak, toplum içerisinde denetleyerek haklarında hükmedilen ceza veya tedbirin infazını sağlamak, suçluya

ve suç mağduruna yardım etmek, sosyal araştırma raporu yazarak adlî mercilere vermek, tahliye sonrasında hükümlülere iş ve çalışma imkânları sağlamak şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca, diğer uzmanlarla işbirliği yapmaktadır. (Alkol ve uyuşturucu tedavi uzmanları) Türkiye’ de denetim tedbiri ve tedavi almış hükümlüler Amatem’de tahlil verirler. Genelde 6–8 tahlil temiz çıkarsa heyet raporu alabilmektedirler.

Tahliye sonrası koruma şubesinin görevleri, cezaevlerinden tahliye olan hükümlülerin ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlarının çözümüne yardımcı olmak üzere resmi ve özel kuruluşlarla protokol hazırlamak ve takip yapmak ile eğitim, beslenme, barınma, ısınma, sağlık ve iş temini hususlarında somut çözümler bulunmasına çalışmaktadır.

Şekil.1 Denetimli Serbestlik Kurumunun Teşkilatlanması ⁶⁵

19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Kanunla kapsama giren suç ve cezalar yönünden 5271 sayılı CMK ile paralellik kurulmuştur. Bu nedenle 08.02.2008 tarihinden itibaren 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde belirtilen kapsam çocuklar için de geçerli hale gelmiştir. Çocuk Koruma Kanunu'nun 23.maddesi, çocuklara 3 yıl denetim süresi öngörmüş fakat bu süreden CMK' da bahsedilmemiştir. CMK 231/8'e göre, yetişkinler için hükmün açıklanmasının ardından 5 yıl Denetimi Serbestlik öngörmüştür. ÇKK 23.maddesindeki düzenleme çocuklar lehine olan tek düzenlemedir.

2.6 Kişilik

“Kişilik” kelime anlamıyla Latin kökenli olup Romalı tiyatrocuların taktıkları maske –persona- anlamına gelmektedir. Tek bir tanımı olmasa da genellikle, kişiliğin bireye özgü ve süregelen karakteristik özelliklerini içermektedir ⁶⁶

Kişilik kavramı, kişinin iç ve dış dünyasına uyum sağlayabilmesine yönelik duygu, düşünce ve davranış örüntülerini içerir. Kişi, bu örüntüler doğrultusunda duygusal tepkide bulunur, sorunlarla baş etme yolları arar. Kişilik; kişiye özgü oluşuyla ve kalıcı özellikleriyle kişinin nasıl birisi olduğunu açıklayan bir tanımdır. Doğum öncesi, sonrası, çocukluk dönemindeki fiziksel ve psikolojik etkenler, olgunlaşma, öğrenme ve toplumsallaşmayla biçimlenmektedir. Hippokrates, Galenos, Kretschmer, Sheldon, Jung, kişiliği tanımlama ve sınıflandırma çabalarında bulunmuşlardır. Ancak daha sonraki dönemlerde, tanımlamalar gözlemlenebilen davranışlara göre oluşturulmaya başlanmış ve ICD ya da DSM’ ye geçilmiştir ⁶⁷

Araştırmacılara göre kişilik, bireyin kendine özgü davranışlarının ve bireyi başkalarından ayıran bedensel ve ruhsal özelliklerinin bütünüdür. Kişilik genellikle mizaç, huy, karakter gibi kişiliğin belli bir yönünü oluşturan kelimelerle beraber kullanılmıştır. Jung, kişiliği duyum, duygudurum, düşünce, sezgi gibi özelliklere göre incelemiştir; Freud, kişilik tiplerinin çeşitli dönemlerdeki ruhsal-cinsel gelişimlerin meydana getirdikleri takıntılarla oluştuğunu savunmuştur. Eysenck ise kişiliğin oluşmasına nitelik ve tip kavramlarını öne sürmüştür

Kişinin yaşadığı çevre ve etkileşimi sonucunda ortaya çıkan davranışın pekiştirilmesiyle de kişiliğin yapısı oluşur ⁶⁸

Kişi çevresiyle etkileşimde bulunurken bazı özelliklerini dışa yansıtmaktadır. Bu dışa yansıyan, kişiliğin nesnel yanıdır. Nesnel yanı ölçülerek, dışa yansımayan öznel yanı ise yorumlanarak anlaşılmaya çalışılır. Kişiliğin öznel ve nesnel yanları ne kadar uyumlu ve tutarlıysa, kişiliğin temeli de o kadar güçlü olur. Kişilik hem davranışları biçimlendiren bir unsur, hem de içinde bulunulan durumu etkileyen bir özellik olarak kabul edilir. Kimi dışadönük tutum ve davranışlar gösterirken, kimi içe kapanır ^{33, 68}

Kişilik gelişiminde okulun önemi büyüktür. Ailenin yetersizliğini giderecek toplumsal kurumun okul olduğu bilinmektedir ¹⁶.

Kişilik Gelişimi

Kişilik üzerinde genetik faktörlerin etkisi vardır. Ayrıca fiziksel yapının cinsiyet, gelişim hızı, gelişim dönemi gibi kişilik özelliklerinin cinsiyet rolü davranışlarını etkilediği dolayısıyla kişiliği de etkilediğini, aile yapısı ve tutumlarının, kişiliğin temeli olan özsaygının oluşumunda önemli rol oynadığını savunmuşlardır ⁶⁹ Anne babalar, kişilik gelişiminde özdeşim örnekleri olduklarından, çocukların kişilik özelliklerini pozitif ya da negatif etkileyebilmektedirler³²

Bireyin ilgili ve ideallerinin kültürel yapı ile şekillendiği bilinmektedir (Cüceloğlu, 2004)

Yaş ilerledikçe, kişilik geliştikçe içgüdüye bağlı davranışlarda denge ve kontrol sağlanır. Bu denge kurulamadığında gerilim, sıkıntı, kaygı yaşanır ⁶⁸.

Kişilik Gelişimi ile İlgili Kuramlar

Freud'un Psikoseksüel Teorisine göre, kişiliğin temel karakter yapısında bebeklik ve çocukluk yatmaktadır. 5 yaş sonlarına doğru kişiliğin şekillenmesiyle, temel yapının işlenmesiyle ortaya çıktığını belirtir⁷⁰.

Bu kurama göre, bir dönemin özelliklerini yetişkin çağda göstermek, o döneme saplanmayı temsil etmektedir⁶⁸.

Jung'un Psikodinamik Kuramına göre kişilik, birbirleriyle etkileşimde bulunan sistemlerden oluşmaktadır. Bunlar, ego, bilinçaltı, kolektif bilinçaltı, sersona, anima, animus ve gölgedir. Jung, kişiliği duyum, duygudurum, düşünce, sezgi gibi özelliklere göre incelemiştir

Jung'a göre kişilik bireyselleşme veya kendini gerçekleştirme aşamasında oluşmaktadır. Freud'un aksine 35–40 yaşından sonra bireyin kişiliğin farklı yönlerini biraraya getirerek kendini gerçekleştirmeyi sağladığını belirtmiştir. Orta yaşlı kişilerin psikolojik sağlığı birbirine zıt kutuptaki süreçlerin dengesiyle sağlanmaktadır^{66, 68, 71}.

Erikson'ın Psikososyal Kuramına göre; kimlik gelişimi, bebeğin annesini tanıması ve onun tarafından tanındığını hissetmesiyle başlamaktadır. Ergenlik döneminde kimlik arayışı olarak şekillenmektedir. 5. basamakta kimlik bunalımı en yoğun şekliyle hissedilmektedir. Erikson'a bu dönemde mutlaka kimlik kazanılması gerekmemektedir. Bazı durumlarda kimliğin kazanılması diğer gelişim basamaklarını etkileyebilmektedir. Kişiliğin şekillenmesinde sadece

çocukluk döneminin etkili olduğu görüşünü reddetmiş ve gelişimi 8 basamakta incelemiştir ^{67,72} .

Adler'in Bireysel Kuramına göre, kişilik aşağılık ve üstünlük duygularına, yaşam biçimine ve amaçlarına bağlı olarak açıklanmıştır. İnsanı algı, düşünce, fikir ve eylemlerini biçimlendirmede doğuştan yetenekli görür. Yaşamın ilk 5 yılını kişilik özelliklerinin belirlenmesinde önem taşımaktadır ⁷³ . Freud'un aksine Adler kişiliği aşağılık ve üstünlük duygularına ayrıca yaşam biçimi ve amaçlarına bağlı olarak açıklamış, kalımsal özellikleri tamamen reddederek kişiliği öğrenme süreçleriyle açıklayan davranışçılar ⁷⁴ .Hayatını tek başına sürdürebilecek konuma gelene kadar kişi çaresizlik (aşağılık) duyguları yaşamaktadır ^{68,72} .

Adler, insanı anlamının yolunun amaçları önceden bilmeden geçtiğini belirtmektedir ⁵⁸

Allport kişiliği hem davranışsal, düşünsel, fiziksel, psikolojik olarak , madde , değişim, ürün süreç, büyüme ve de yapı olarak tanımlamıştır. Bir davranışın ortaya çıkması sadece kişilik özelliğiyle ilgili değil; aynı zamanda beklenti, tutum, motiv ve kapasiteyle de ilgilidir. Kişinin bir durumdan diğerine farklılık gösteren davranış özellikleri kişilik özellikleriyle de yakından ilgilidir ^{66,75} .

Horney'in Bütüncül Yaklaşımı; ayrılaşmamış görünen davranışlar organize olmuş yapılara dönüşerek bireyin geliştirdiği algı, duygu, düşünce, değer, yargı amaç ve bunların karşılıklı etkileşimi sonucu kişiliği oluşturur ^{73,74} .

Fromm'un Humanizm Kuramı

Sosyal etkiler sonucu deneyimlerle oluşan kişilik hem kalıtsal hem de çevresel etkilerin sonucudur. Bu nedenle, kişilik içinde yaşanan topluma her yönüyle uyum sağlamak olarak kabul edilmelidir. Fromm, her bireyin kişiliği olduğundan bahsetmektedir.

Sullivan Kişilerarası Kuramı; bireylerarası ilişkilerde ortaya çıkan kaygıdan kurtulmayı amaçlayan dinamik bir süreçtir. Kaygıyı, onaylamamayı yaratır. İyi, kötü ego ve onaylanmayan egodan söz etmektedir ⁷³.

Davranışçı Kuram; kişiliğin yaşamın ilk yıllarında içinde yaşanan çevre tarafından belirlendiğini vurgulayıp mesleki, dini, siyasi, ailevi alışkanlıkların bir ürünü olduğunu savunmaktadırlar.

Gestalt Kuramı; kişilik gelişimini, uygun iç ve dış çevre şartlarına bağlamakta ve insanın kendi yaşantı, deneyim, beklenti, amaç, fırsat ve yetenlerinden haberdar olduğunu ve onları kişilik içinde bütünleştirmek için çevreden gelen uyarılar arasından gerekli seçimi yapabileceğini savunurlar⁷³.

Rogers'ın Benlik Kuramına göre, kişinin fenomenolojik dünyası önem taşımaktadır. Kişinin kendine ait algısı olduğu kadar diğerleriyle ilişkisi ve diğerlerine atfettiği anlamlar da önem taşımaktadır. Rogers, ideal ben kavramından da bahsetmektedir ⁷⁶.

Faktör Teorileri; geniş örnekleme yapılan istatistiki faktörler ve davranışın belirlenmesinde faktörlerin önemini, kişiliğin belli boyutlarının istatistiksel tekniklerle saptanması gerektiğini savunmaktadır ⁷⁴.

2.6.1 Kişilik ve Suç

Suç ve Kişilik Yapısı üzerine Farrington ve Loeber'in Londra ve Pittsburg'da yaptıkları boylamsal çalışmalar, suçluluğun belirleyicilerinin; dikkat problemleri, okula devamsızlık, ebeveyn denetimsizliği, düşük gelir, parçalanmış aileden gelmek olduğunu göstermiştir. Aşırı alkol kullanımı, hırsızlık, işsizlik, boşanma gibi durumlar antisosyal kişilik özellikleri olabileceği gibi, kişilerin daha antisosyal olmaları için birer neden de teşkil edebilir. Soruna benzer bir durum da suçluluğun bir grup aktivitesi olması, suçluların suçlu arkadaşları olabilmesi fakat suçlu arkadaşların suçluluğa neden olmamalarıdır⁴.

Kişilikle suç arasındaki bağlantıyı net olarak belirlemek kolay değildir. Geleneksel psikometrik araçlarla, bazı suçlu gruplarında kişiliği anlamaya çalışmak kesin sonuçlar vermese de psikopati ve antisosyal kişilik özellikleri istisnalar arasında yer almaktadır³. Eysenck, dışadönük, nörotizm, psikotizmi yüksek kişilerin suçlu olabileceklerini savunmaktadır. Eysenck'e göre, "dışadönük" aktif, kendini ortaya koyan, yaratıcı, umursamaz, baskın, canlı, macerayı seven heyecan arayan; "Psikotik" agresif, antisosyal, soğuk, yaratıcı, benmerkezci, dürtüsel, sabit fikirli ve empatiden yoksun; "Nörotik" kaygılı, depresif, duygusal, suçluluk duyguları olarak tanımlamıştır^{3,4}.

Çocukların daha fazla suç işlemelerini, sosyalleşmemelerine bağlamaktadır.

Psikotizm, konformist olmama ve antisosyal davranışlarla birlikte anılmaktadır. Nörotizmde ise duygusallık şartlanma ve sosyalleşmesini zorlaştırdığından stresli durumda gereğinden fazla tepki verebilme şeklinde ifade edilmektedir. Eysenck,

dışadönüklerin şartlanma süresinin içedönüklere göre daha yavaş olduğunu savunmaktadır. Kişinin bu durumlarda, duygusallıkla verdiği tepkiler, repertuarındaki antisosyal ve kriminal davranışlar olmaktadır³.

Suç işleyen bireylerde, sosyal ve ahlaki şartlanma tepkileri bulunmaktadır. Suç ve ceza arasında geçen sürenin azlığı kaygı ve korkuyu arttırmaktadır. Ayrıca; yasal süreçten daha etkili kaçınılmaz otonomik reaksiyonlar bulunmaktadır⁷⁷.

Rorschach'ya göre; içedönük kişi hayalgücü gelişmiş (fantezi), uzun vadeli hedeflerinin ve dürtülerinin farkında olan kişidir. Tepkisellik düzeyi ve dış dünyaya katılımı azdır. Jungian açıklamayla; libido içe yönelmiştir. Motivasyonel enerjinin büyük bir kısmı kendi içinde deşarj olmaktadır. Serebral ve otonomik süreçlere, dışadönük kişiye göre daha fazla tepki verir. Dünyayı, kendi değer ve ihtiyaçları doğrultusunda yeniden şekillendirmektedir. İç kaynakları çok geliştiği ve nesne ilişkileri iyi olduğu için diğer insanlara bağımlı değildir. Kolaylıkla etkilenen ve reaktif olan pasif dışadönükler; gerçeği, onu nasıl algıladıklarına göre değil; kendi ihtiyaçlarına göre olması gerektiği şekilde yeniden biçimlendirmektedir⁷⁸.

Eysenck'in teorisinde, bazı kişilik özelliklerinin, farklı suçlarda ortak olduğu görülmüştür³.

Psikanalitik teorinin kişilik özelliklerinin gelişimiyle ilgili bölümlerinde; erken dönemlerde, korku ve saldırganlığın yönetilmesi ve ifade edilmesi ile ilgili zorlukların yetişkinlik döneminde farklı alanlarla ilgili kontrol problemleri doğurabileceği vurgulanmaktadır Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu, kişisel katılık ve esnek olmama ile karakterizedir. Bu yüzden bu kişiler, suç işlemek yerine kanunlara uymaktadırlar. Kontrolsüz suçlular (özellikle psikotikler), düşük

yoğunlukta provokasyona bile tepkide bulunurlar. Bunun tam tersi, aşırı kontrollü suçlularda da şiddet kullanımının bastırılması; bastırılan duyguların depresyon, kaygı, hipokondriyak belirtiler gibi farklı şekillerde ortaya çıkmasına yol açabilmektedir⁷⁹.

Suçun öngörülmesinde, dürtüsellik en önemli kişilik boyutudur. Davranışı kontrol edememe, hiperaktivite, huzursuzluk, harekete geçmeden önce sonuçları düşünmemek, heyecan arayışı, risk alma ve hazzı erteleme becerisinin azlığı dürtüsellik özelliği gösteren suçlularda ön planda yer almaktadır.

Okul yaşamının içinde bulunan çocuğun bu dönemde yanlış yönlendirme ve sosyalleşme sonucu suçluluk davranışları gösterebileceği düşünülebilir. Herhangi bir nedenle suçluluk davranışı gösteren çocuk okul sürecindeki, okul başarısı, devamlılık eğitimi bırakma, disiplin gibi süreçlerle olumsuz gelişimi gösterebilir. Okul başarısızlığı, bir toplumsallaşma gücü olarak okulun çocuk üzerindeki önemini yitirmesine dolayısıyla yetersiz toplumsallaşmaya yol açar. Yetersiz toplumsallaşmanın ürünlerinden biri de suçluluk olduğuna göre, kuramsal olarak okul başarısızlığı ile suçluluk arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir²⁵

Akademik yetersizlik, okulda başarısız olmaya, başarısızlık okuldan soğumaya, dolayısıyla uzaklaşmaya, uzaklaşma ise otoriteyi reddetmeye ve suça neden olabilmektedir. Ancak öğrenme yetersizliği ile çocuk suçluluğu arasında bir bağ bulunduğunu gösteren bir bulguya rastlanmamaktadır¹⁴.

Ahlaki fonksiyonların sosyo-bilişsel teorisine göre, suçlu davranışı yönlendiren iki faktör bulunmaktadır. Birincisi; alt sosyo-ekonomik seviyedeki kişilerin alternatiflerinin daha az olması; ikincisi de, diğer olası alternatiflerle

karşılaştırıldığında, örneğin düşük ücretle çalışmak yerine, suç işlemenin sonuçlarını göze alabiliyor olmasıdır⁸⁰.

Kişinin kötü davranışta bulunup, bilişsel ve duygusal sonuçlarından kaçınmasının nedenleri bulunmaktadır. Kişilerin kendilerini davranışlarının sonucundan disosiye etmelerine genel anlamda kendini temize çıkarmak denilmektedir. Birden fazla şekilde görülebilir. İnsanları etiketleme ve insani varlıklar olmadıklarını düşünmenin ya da adlandırmanın Bandura ve ark. (1975) yaptıkları deneyde, diğer gruba göre daha fazla elektrik verilmesine neden olduğunu göstermiştir. Kurbanı suçlamak da bilinen bir bilişsel rahatlamadır. Kendi sorumluluğunu başkasına yüklemek, örneğin komutanın emri olduğu için sivilleri öldürdüğünü söylemek, başka bir bilişsel rahatlama yöntemidir. Sosyal ortamda daha değerli olmak veya ahlaki amaçlar için insanlık dışı davranışlarda bulunmak Hitlerin üstün ırk yaratma gerekçesine bir örnek olarak verilebilir⁸⁰.

2.6.2 Madde ve Kişilik

Stigmatize edilen gruplarda normatif veya normatif olmayan ayrımcılık yaşamak stres yaratan bir durumdur ⁸¹ .

Madde bağımlılığında çok sık rastlanan tepkisel davranışlar, şiddet ve saldırganlık gibi özelliklerin merkezi sinir sisteminde bulunan bir enzimle ilgili olduğunu savunan bazı çalışmalar yapılmıştır

Madde bağımlılığı olan kişilerin bazı belirgin kişilik özellikleri gösterdiği saptanmıştır. Ancak bütün bağımlılar için ortak bir özellikten söz etmek güçtür.

1. Bağımlılarda büyük oranda kişilik bozukluğu saptanmıştır. Bunu kişilik özelliklerinden ayırmak gerekir.
2. Sadece belli kişilik özellikleri gösteren kişiler bağımlı olmaz. Her kişilik özelliğindeki insan bağımlı hale gelebilir. Kişilik özelliği ile bağımlılık arasında doğrudan bir neden sonuç ilişkisi kurulamaz.
3. Madde bağımlılığı olan bireylerde görülen ortak kişilik özellikleri, bağımlı olmayı hazırlayan nedenler midir, yoksa bağımlı hale geldikten sonra bağımlılığın doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan özellikler midir?

Bağımlılık geliştikten sonra kişilerde, içinde buldukları sosyo-kültürel ortam nedeniyle bazı yeni kişilik yapıları gelişmektedir. Bu nedenle bazı kişilik özelliklerinin bağımlılık sonrasında mı geliştiği, yoksa bunların bağımlılık öncesi var olup, bağımlılığa mı neden olduğu halen tartışılan bir konudur. 1997 senesinde AMATEM ile Özel Okullar Derneği'nin "Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık Eğitim Paketi" adlı çalışmada, madde kullanan bireylerde yeterli sosyal ilişki kuramamak, düşük engellenme eşiği ,ödüllendirmenin gecikmesine

dayanamama, riski göze alabilen davranış biçimi, sorun çözme yöntemlerinin yetersiz olması gibi kişilik özellikleri vurgulanmıştır^{82,83,84}.

Köknel'e göre³⁷ uyuşturucu madde ve sorunları gösteren kişilik yapısının özellikleri; duygusal olgunlaşmada eksiklik, devamlı sıkıntı ve huzursuzluk hali, geçerli ve gerçekçi toplumsal ilişkiler kuramamak, sorumluluk yüklenmekten kaçınmak, bilinçdışı komplekslerin gerilimi ve dürtüsüne karşı aşırı duyarlılık, toplum içinde yalnız kalma isteği, gerçeği değiştirme isteği, kurallara ve onların yarattığı dünya ve değer yargılarına karşı isyan, merak, taklit şeklinde sıralanmıştır

Bilişsel-davranışçı modeller bağımlılıkta, biyolojik dayanıksızlık yerine psikososyal etkiler üzerinde durmaktadır. Psikososyal açıdan bakıldığında; madde ve alkol bağımlılığının kriminal örneklemede daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Birçok suç ve bağımlılık için tedavinin başarısı benzer olsa da, bağımlılık ve suç açısından psikoterapide değişim benzer olmamaktadır³.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın örnekleme, verilerin toplanmasında yararlanılan ölçme aracının hazırlanması ve uygulanması ile verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler yer almaktadır.

3.1 Örneklem

Bu araştırmanın hedef kitlesini, İstanbul il sınırları içinde Denetimli Serbestlik tedbirine hükmolan 18 yaş üstü suçlular oluşturmaktadır. 18 yaş altı hükümlülerin kişilik yapılarının tam gelişmediğinden ve yetişkin olarak değerlendirilemeyeceklerinden dolayı bu kişiler örnekleme alınmamıştır.

Prospektif çalışma için tez izleme komitesi onamı ile Kasım 2007-Kasım 2008 tarihleri arasında Denetimli Serbestlik Yardım ve Koruma Kurulları İstanbul Şubesi Savcılığına intikal etmiş uyuşturucu madde kullanmak suçuyla Denetimli Serbestlik tedbirine hükmolmuş; 5'i kadın 45'i erkek toplam 50 kişiye ulaşılmıştır.

3.2 Kişisel Bilgi Formu

Sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi ve bazı kişisel bilgilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, demografik özellikler, aile bilgileri, geçmişteki fiziksel şiddet öyküsü ve aile içi fiziksel şiddet bilgilerinden oluşmaktadır.

3.3 Rorschach Kişilik Testi

Rorschach testi, kişiyi bir bütün olarak ele almaya çalışan bir ölçme aracıdır. Kişiyi anlayıp yorumlamada kolaylık sağlayan olası patolojileri araştıran bir testtir. Kişilerin şekil algılama özelliklerini incelerken lekeler verilen cevapların kişilerin ruhsal yapılarına göre değiştiğini fark eden Hermann Rorschach, testi normal ve anormal tanımlamada kullanmıştır^{90,91,92,93}

Rorschach'ın küçük yaşlarda mürekkep lekelerini kullanarak resim yapmayı çok sevdiği için arkadaşları tarafından "kleck" (mürekkep lekesi) takma adıyla çağırılması ergenlik döneminde yaptığı karakalem eskizleri ve mürekkep çizimleri testin 10 figürünün ortaya çıkışında etkili olmuştur.

1912 yılında Zürih Üniversitesi'nden doktora derecesini aldıktan sonra "Klecksographie"yi arkadaşı ve ortaokul öğretmeni olan Konrad Gehring'in seçtiği öğrencilere uygulamıştır⁸⁶

Kişiliği değerlendirmede, Freud ve Jung'dan etkilenen Rorschach, 1921'de "Psikodiagnostik" isimli eseri yayınlamıştır⁸⁷

Bu eserle Rorschach, 117 eğitilmiş ve eğitimi olmayan sağlıklı vakayla 188 şizofreni hastasının karşılaştırılmasına göre, şizofreni hastalarının farklılığını

ortaya çıkarmıştır. Psikodiagnostik İsviçre Psikiyatri dergisinde ele alınmamış, Avrupa Psikiyatri dergisinde özetle bahsedilmiştir. Rorschach metoduyla ilgili daha fazla çalışmak istediği dönemde hastalanarak vefat etmiştir ⁸⁸

7 yıl sonra Beck, ilk sistematik araştırmayı 150 çocuktan topladığı verilerle ikinci sistematik çalışmayı da Marguerite Hertz tarafından yapılmıştır. 1922’de doktorasını tamamlayan Bruno Klopfer , 1934’te Amerika’ya göç ettiğinde Beck, testin bireysel farkları ortaya koyduğunu belirten 9 makale yayınlamıştır.

1936–1957 yılları arasında 5 farklı sistem oluşmuştur: Rorschach’nın yazısı, Beck, Klopfer, Piotrowski (ve orijinal yönergeyle kendi puanlamasını koyan Bohm da 6.sistem) Rorschach’nın orijinal çalışmasını içine alan ve tamamıyla birbirinden farklı olmayan bu sistemler yönergeleri, puanlamaları, yorumlamaları bakımından birbirinden farklılık göstermektedir ^{86,87}

Türkiye’de bu test 1940’lı yıllarda klinik deneyimlerini Paris’te geliştiren Doç.Dr.Yanni Anastasiadis’in Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde testi paranoyak hastalara uygulamasıyla ilk yayın ise 1954 yılında test ile ilgili doktora tezini yayınlamasıyla olmuştur ^{86, 89} Test halen birçok klinik ve adli ortamda uygulanmaktadır.

1.,4.,5. ve 7.kartlar akromatik, siyah ve gri gölgelerden; 2. ve3.kartlar siyah ve gri olmakla beraber arada kırmızılardan; son 3 kart ise tamamıyla kromatik (8.ve 9.kartlar pembe, yeşil ve turuncunun pastel kombinasyonları, son kart ise pembe , mavi, yeşil ve sarıdan oluřmaktadır⁹⁰.

Kromatik renk cevaplarında, kartların kromatik elementlerinden kavram oluşturmakta yararlanır. Renkli kavram arasındaki ilişki; tekrarlayan,

farklılaşmamış, aynı kartta diğer kavramlarla organizasyonel ilişki bulunmaması şeklinde olabilmektedir⁷⁸.

Adli ortamda Rorschach kullanımı diğer metotlarla kendini yanlış ifade etme eğilimi olan kişilerin değerlendirilmesinde önem taşımaktadır⁹⁴.

3.4 Araştırmalarda Kullanılmak Üzere Rorschach

A- Dış Gerçeklere Yaklaşım

1. Çok Yönlü: Olayları değişik açılardan ele alabilen, gereğinde olayları bir bütün olarak görebildiği gibi, olayların önemli, küçük detaylarını da değerlendirebilen yaklaşım (G,D, Ddl mevcut protokol) .
2. Katı-Aşır Somut: Olayları daha çok biçimsel özellikleri ile ele alan, ayrıntılara takılıp, olumlu bütünleştirmelere gitmekte güçlükleri olan yaklaşım. (D % 'si ve F+ % 'si yüksek).
3. Herşeşeye Hakim Olma Çabalarıyla Birlikte Telafiye Yönelik Davranış: İğgüvensizliği nedeniyle olayları mutlak bir bütün olarak ele almaya, olaylar üzerinde denetim kurmaya çalışan ancak bunu başaramadığında yani komplike, önemli bütünleştirmelere gidemediğinde, olayların çok küçük, önemsiz ayrıntılarına takılıp kalan yaklaşım (Dd ve ilkel G').
4. Kaçış Davranışıyla Belirlenen Savunucu Yaklaşım Ve İnhibisyon, Negativizm: Olaylar karşısında inhibisyona uğrayan, güvensizliği nedeniyle olaylara yüzyüze gelmek ve kendinden açık vermek korkusuyla kaçış davranışına sığınan yaklaşım (Tepki sayısı az Ad veya Hd olması).
5. İlkel-Basit_Ayrışmamış: Olaylara tümüyle onlardan aldığı genel izlenimlerden yola çıkmak suretiyle yüzeysel yaklaşım (D ve G'ler).
6. Olayları Bir Bütün Olarak Görebilen, Doğru Değerlendirebilen, Yaratıcı Yaklaşım (G,D,Dd beklentiler oranında orijinal cevaplar)

B- Gerçeklerin Algılanması Ve Değerlendirilmesi

1. Nesnel Akılcı: Gerçekleri, olayları doğru değerlendirebilen, rasyonel, mantıklı yaklaşım (F+, K ve FC olması).
2. Zaman Zaman Öznel Olmakla Birlikte Tümüyle Uyumsuz Değil (F %'si daha düşük; CF ve Ka olması)
3. Aşırı Biçimci Ve Kuru: Olaylara kendinden bir şey katmayan, yaratıcı olamayan, olayları oluşturan şartları düşünmeksizin bunları karşılaştığı biçimiyle değerlendirmeye giden yaklaşım (F %, D%, A% K ve Ka 'nın olmaması ya da çok az sayıda olması).
4. Tümüyle Öznel Ve Uyumsuz: Tümüyle kendi duygu ve beklentileri doğrultusunda hareket ettiğinden gerçekleri değerlendirişi oldukça bozuk, akılcılıktan uzak yaklaşım (CF'lerin F ve C toplamından fazla olması).

C- Duyguların İfadesi Ve Kullanımı

1. Hafif Labil (CF ve C; FC'den fazla ise)
2. Çiğ ve kontrolsüz (C, CF kısmen ya da tümüyle bastırılmış)
3. Aşırı biçimde bastırılmış (hiç renk olmaması)
4. Cansızlaştırılmış, dondurulmuş (kaya, buz, heykel gibi cevapların fazlalığı)
5. Uygun bir şekilde ifade edilen duygular (FC=3; CF=1 ya da yok)

D- Affektif Gereksinimler Ve İfadeleri

1. Normal ve doyurucu (H %, FC, CF, K cevaplarının beklenen oranda olması)
2. Zaman zaman aşırıya kaçan beklentiler (E'nin, EF'den fazla olması)
3. İlkel, çığ ve kontrolsüz (oral dürtülerin ön planda olması)
4. Tümüyle bastırılmış (FE, EF ve K'nın olmaması)

E- Sosyal Çevre İle İlişkiler

1. Uyumlu ve doyurucu (H%, FC, CF ve K'nın beklenen oranda olması)
2. Yoğun ilişki isteği ancak başarısız (H %'si çok yüksek ancak anksiyete nedeniyle nitelikli insan cevaplarının bulunmaması)
3. İlişkilerde aşırı bağımlılık ve egosantrizm (CF'nin çok fazla olması)
4. İlişkiler kuru ve yüzeysel (Rengin olmaması, H %'sinin düşük, K'nın çok az ya da hiç olmaması)
5. Sosyal çevre izolasyonu (H, K, rengin olmaması, devitalizasyonun çok fazla olması)

F- Anksiyetenin Niteliği

1. Dış nedenlere bağlı Fobik Türde (Fclob, şeytan, canavar)
2. Free-Floating (FE, EF, bulut, devitalizasyonun olması)
3. Özbeğenin azalmasına ve bedenin tehlikede hissedilmesine bağlı anksiyete (Anat %'si kan ve depresif cevapların fazlalığı)
4. Parçalanma, Çözülme

G- Agresif Ve Cinsel Dürtülerin İfadesi

1. Kontrollü (K'larla beraber agresif içeriğin olmaması)
2. Zaman zaman kontrolsüz (CF ve saldırı cevapları)
3. Çiğ ve İlkel (kötü form cevapları)
4. Aşırı bastırılmış (kırmızıdan kaçış, Ka, K ve sx cevapları)

H- Beden İmgesi

1. Önemli bir bozukluk yok.
2. Bedeniyle ilgili güvensizlik duyguları (4.plan)
3. Tümüyle bozuk ve parçalanmış

İ- Kişilik

1. İçe dönük (C, K'dan fazla)
2. Dışa dönük (impulsif ego, K C'den fazla)
3. Daralmış (O:O)
4. Zengin (K ve C'lerin yeterli olduğu prookol)

J- Ego Yapısı Ve Gücü

1. Güçlü (savunmaların başarılı olması)
2. Hafif regresif eğilimleri olan çocuksu ego (ani patlamaların olması)
3. Katı savunmaları olan zayıf ego (K ve renk cevaplarının olmaması ya da çok az olması)
4. Birincil süreçlerin egemen olduğu zayıf ego (Ka, CF ve C cevaplarının yoğun olması) ⁹²

3.5 Düzen ve işlemler

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, varolduğu şekliyle tanımlanmaya çalışılır⁸⁵.

İstanbul Şubesinde 2 psikolog, 2 öğretmen, 1 sosyolog, 1 sosyal hizmet uzmanı kadrolu olarak görev yapmaktadır. Çalışmayı yapmak üzere, gönüllü çalışan statüsünde görev alınmıştır. Çalışmaya katılan hükümlülerin tümüyle ilk görüşme araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Çalışma; “Kişisel Bilgi Formu”nun ve “Rorschach Kişilik Testi”nin araştırmacı tarafından birebir görüşme şeklinde yapılmasıyla oluşmuştur.

Elde edilen puanların frekans, yüzde, standart sapmaları ve Kruskal Wallis testi istatistiksel analizler ‘SPSS’ paket programı kullanılarak hesaplanmıştır⁸⁶.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel sonuçları yer almaktadır.

Elde edilen bulgular; kişisel bilgi formu ve Rorschach kişilik testi bulguları olarak iki ayrı bölümden oluşmaktadır.

4.1 Kişisel Bilgi Formu Bulguları

Tablo. 4.1.1.Sosyo demografik özelliklere göre dağılım

Cinsiyet	n	%
Kadın	5	10,0
Erkek	45	90,0
Toplam	50	100,0
Yaş grubu	n	%
18-20	20	40,0
21-30	12	24,0
31-40	13	26,0
>41	5	10,0
Toplam	50	100,0
Medeni durum	n	%
Bekar	39	78,0
Evli	11	22,0
Toplam	50	100,0
Öğrenim durumu	n	%
İlkokul mezunu	22	44,0
Ortaokul mezunu	14	28,0
Lise mezunu	8	16,0
Üniversite ve yüksek lisans	6	12,0
Toplam	50	100,0
Çalışma durumu	n	%
Çalışıyor	15	30,0
Çalışmıyor	35	70,0
Toplam	50	100,0

Uyuşturucu madde kullanmak suçuyla denetimli serbestlik tedbirine hükmolan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında; çoğunluğunun (% 90) erkek, ve 18-20 yaş arasında (%40) olduğu görülmektedir.

Hükümlülerin yaş dağılımı 18- 54 yaş arasında olup, yaş ortalaması $27,45 \pm 8,96$ yaşıdır. Araştırma grubunun çoğunluğu bekar (% 78), ilkokul (%44) ve ortaokul (%28) mezunu ve çalışmayan (% 70) kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 4.1.2 Aile Bilgileri

Ailenin yapısı	n	%
Çekirdek	43	86,0
Eksik	1	2,0
Dağılmış	6	12,0
Toplam	50	100,0
Ebeveynlerin öz/üvey olma durumu	n	%
Öz	49	98,0
Üvey	1	2,0
Toplam	50	100,0
Kardeşi Olup Olmaması	n	%
Kardeş var	47	94,0
Kardeş yok	3	6,0
Toplam	50	100,0
Kardeş Sırası	n	%
Kendinden küçük	23	48,9
Kendinden hem küçük hem büyük	21	44,7
Kendinden büyük	3	6,4
Toplam	47	100,0

Tablo 4.1.3. Ebeveynlerin çalışma durumu

Annesinin Çalışma durumu	n	%
Çalışıyor	3	6,0
Emekli	2	4,0
Çalışmıyor	45	90,0
Toplam	50	100,0
Babasının Çalışma durumu	n	%
Çalışıyor	20	40,8
Emekli	13	26,5
Çalışmıyor	16	32,7
Toplam	49	100,0

Ebeveynlerinin çalışma durumu incelendiğinde % 90'ının annelerinin, % 32.7'sinin babalarının çalışmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.1.4. Aile içi ilişkiler

Kardeşlerle İlişkiler	n	%
Olumlu	40	85,1
Olumsuz	3	6,4
Ne olumlu ne olumsuz/nötr	4	8,5
Toplam	47	100,0

Tablo 4.1.4. Ebeveyn Tutumu

Ebeveyn Tutumu	n	%
Baskıcı	19	38,0
Eşitlikçi Demokratik	16	32,0
İlgisiz-Tutarsız	12	24,0
Aşırı Koruyucu	3	6,0
Toplam	50	100,0

Aile içi ilişkiler değerlendirildiğinde; kardeşleriyle ilişkilerini olumlu olarak değerlendirenlerin oranı % 85,1 bulunurken, ailelerinin büyük çoğunluğunun (% 68) çocuk üzerinde olumsuz etki yapacak baskıcı, ilgisiz-tutarsız ve aşırı koruyucu bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir

Tablo 4.1.5. Geçmişte şiddet öyküsü ve şiddete tanıklığı

Fiziksel şiddet öyküsü	n	%
Çocukluk çağında fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten	20	40,0
Çocukluk çağında fiziksel şiddete maruz kalmadığını belirten	30	60,0
Toplam	50	100,0
Anne-baba arasında şiddet	n	%
Anne-baba arasında şiddete tanık olduğunu belirten	13	26,0
Anne-baba arasında şiddete tanık olmadığını belirten	37	74,0
Toplam	50	100,0

Hükümlülerin % 40'ı çocukluk çağında fiziksel şiddete maruz kaldığını, %26'sı ise aile içi şiddete tanıklık ettiklerini belirtmiştir.

Tablo 4.1.6. Eşe yönelik şiddet

Eşe yönelik şiddet	n	%
Eşine şiddet uyguladığını belirten	3	27,3
Eşine şiddet uygulamadığını belirten	8	72,7
Toplam	11	100,0
Eş tarafından uygulanan şiddet	n	%
Eşinden şiddet gördüğünü belirten	-	-
Eşinden şiddet görmediğini belirten	11	100,0
Toplam	11	100,0

Evli olduğunu belirten 11 kişinin % 27,3'ü eşine yönelik şiddet uyguladığını belirtirken; uygulamadığını belirtenlerin oranı % 72,7 olarak bulunmuştur. Evli olan katılımcıların tamamı eşinden şiddet görmediğini belirtmiştir.

Tablo 4.1.7. Suç bilgileri

Uyuşturucu madde türü	n	%
Esrar	49	98,0
Eroin ve esrar	1	2,0
Toplam	50	100,0
Suçtu kabul etme durumu	n	%
Uyuşturucu madde kullandığını kabul eden	45	90,0
Uyuşturucu madde kullandığını kabul etmeyen	5	10,0
Toplam	50	100,0
Tedbir ve tedavi	n	%
Tedbir ve tedavi alanlar	48	96,0
Sadece tedbir alan	2	4,0
Toplam	50	100,0

Araştırma grubunun tamamı uyuşturucu madde kullanan hükümlülerden oluşmaktadır. Bunların sadece biri esrarın yanı sıra eroin de kullanırken %98'i sadece esrar kullanmaktadır ve %90'ı da madde kullandıklarını kabul etmektedirler. Katılımcıların büyük çoğunluğunun madde kullanımına ergenlik döneminde başladıkları öğrenilmiştir.

Denetim tedbirleri incelendiği zaman hükümlülerin büyük bir çoğunluğunun (% 96), tedbire ek olarak tedavi de aldıkları , % 4'ünün de sadece tedbir aldıkları görülmektedir. Denetim tedbiri ile kastedilen, tedbir alan kişilerin Denetimli Serbestlik memuru tarafından hükümlünün ihtiyacına göre oluşturduğu denetleme planına uymak ve Denetimli Serbestlik Kurumu'ndaki rutin görüşmelerine gelmesidir. Bu görüşmeler genellikle 3 haftada bir ya da ayda bir olmaktadır.

Gerekli gördüğü durumlarda, memur daha sık aralıklarla da görüşme randevusu verebilir.

Burada tedavi ile kastedilen ayaktan tedavidir. Yatarak tedavi olan bağımlı grubu örnekleme alınmamıştır. Tedavisi devam eden hükümlülerin Amatem'de verdikleri en az 6 tahlilin temiz çıkması gerekmektedir. Tahlillerin verildiği süre boyunca; denetim planına uymak ve Denetimli Serbestlik Kurumu'ndaki rutin görüşmelerine gelmek durumundadır.

Tablo 4.1.8. Alkol ve sigara kullanımı ile ilgili bilgiler

Alkol kullanım sıklığı	n	%
Her gün	13	26,0
Haftada birkaç gün	29	58,0
Ayda bir	6	12,0
Kullanmıyor	2	4,0
Toplam	50	100,0

Sigara kullanımı	n	%
Evet	46	92,0
Hayır	4	8,0
Toplam	50	100,0

Sigara kullanım sıklığı	n	%
Günde 1 paket ve üzeri	27	58,7
Haftada 1 paket	12	26,1
Paket taşımadığını belirten	7	15,2
Toplam	46	100,0

Hükümlülerin neredeyse tamamının alkol kullandığı; % 58'inin haftada birkaç gün alkol kullandığı; %92'sinin sigara kullandığı ve sigara kullananlar arasında % 58,7'sinin günde bir paket ve üzeri sigara içtiği belirlenmiştir.

4.2 Rorschach Kişilik Testi Sonuçları

Bu bölümde denetim tedbirine hükmolmuş suçluların Rorschach kişilik testine verdikleri yanıtlar önce genel olarak değerlendirilmiş daha sonra sosyo-demografik bilgi formunda yer alan bazı değişkenler ile ilişkisi saptanmıştır. Çalışma grubunun cinsiyet, medeni durum, yaş, ailede şiddet öyküsü açısından sayısal eşitsizliği istatistiksel bir çalışmaya imkân vermediği için rorschach kişilik testi ile ilişkilerine bakılamamıştır.

4.2.1 Tüm katılımcıların Rorschach bulguları

Tablo 4.2.1.1. Dış gerçeklere yaklaşım

	n	%
Çok yönlü	2	4,0
Katı-aşırı somut	10	20,0
Her şeye hakim olma çabalarıyla birlikte telafiye yönelik davranış	7	14,0
Kaçış davranışlarıyla belirlenen savunucu yaklaşım ve inhibisyon	20	40,0
İlkel – basit ayrışmamış	11	22,0
Toplam	50	100,0

Denetimli serbestlik tedbiri almış olan uyuşturucu madde kullanan örneklemin % 40'ının dış gerçekler karşısında inhibe olduğu ve kaçış davranışlarıyla belirlenen savunucu yaklaşımı kullandığı, %22'sinin ilkel, basit ayrışmamış yaklaşımı benimsediği, % 20'sinin katı, aşırı somut, %14'ünün her şeye hakim olma çabalarıyla birlikte telafiye yönelik davranış gösterdiği, sadece % 4'ünün dış gerçeklere çok yönlü yaklaştığı görülmektedir.

Tablo 4.2.1. 2. Gerçeklerin algılanması ve değerlendirilmesi

	n	%
Nesnel ve akıcı	-	-
Zaman zaman öznel olmakla birlikte tümüyle uyumsuz değil	4	8,0
Aşırı biçimci ve kuru	29	58,0
Tümüyle öznel ve uyumsuz	17	34,0
Toplam	50	100,0

Hükümlülerin % 58'i gerçekleri aşırı biçimci ve kuru bir biçimde algılamakta ve değerlendirmekte, % 8'i gerçekleri zaman zaman öznel algılamakta ancak bu algılama ve % 34'ü gerçekleri tümüyle öznel ve uyumsuz değerlendirmektedir. Gerçekleri nesnel ve akıcı olarak algılayıp değerlendiren katılımcı bulunmamaktadır.

Tablo 4.2.1. 3. Duyguların ifadesi ve kullanımı

	n	%
Hafif labil	4	8,0
Çiğ ve kontrolsüz	5	10,0
Aşırı biçimde bastırılmış	29	58,0
Cansızlaştırılmış, dondurulmuş	9	18,0
Uygun bir şekilde ifade edilen duygular	3	6,0
Toplam	50	100,0

Uyuşturucu kullanmak suçuyla tedbir alan hükümlülerin % 58'inin duygularını aşırı biçimde bastırıldığı, % 18'inin cansızlaştırdığı, dondurduğu, % 10'unun çiğ ve kontrolsüz bir şekilde ifade ettiği görülürken, duygularını uygun bir şekilde ifade edenlerin oranı % 6 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.2.1.4. Affektif gereksinimler ve ifadeleri

	n	%
Normal ve doyurucu	1	2,0
Zaman zaman aşırıya kaçan beklentiler	10	20,0
İlkel, çığ ve kontrolsüz	15	30,0
Tümüyle bastırılmış	24	48,0
Toplam	50	100,0

Örneklem grubunun % 48'inin affektif gereksinimlerini tümüyle bastırdığı, % 30'unun affektif ifadelerinin ilkel, çığ ve kontrolsüz olduğu, % 20'sinin zaman zaman aşırıya kaçan beklentilerinin olduğu, % 2'sinin de affektif gereksinimlerini normal ve doyurucu şekilde ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 4.2.1.5. Sosyal çevre ile ilişkiler

	n	%
Uyumlu ve doyurucu	1	2,0
Yoğun ilişki isteği ancak başarısız	7	14,0
İlişkilerde aşırı bağımlılık ve egosantrizm	12	24,0
İlişkiler kuru ve yüzeysel	22	44,0
Sosyal çevre izolasyonu	8	16,0
Toplam	50	100,0

Sosyal çevre ile olan ilişkilere bakıldığında; % 44'ünün kuru ve yüzeysel ilişkilerinin olduğu, %24'ünün ilişkilerde aşırı bağımlı ve egosantrik olduğu, % 16'sının sosyal çevre izolasyonu yaşadığı, % 14'ünün yoğun ilişki ihtiyacı içinde olmasına rağmen başarısız olduğu görülürken uyumlu ve doyurucu sosyal ilişkileri olanların oranının sadece %2' olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2.1.6. Anksiyetenin niteliği

	n	%
Dış nedenlere bağlı fobik tırde	30	60,0
Genel	9	18,0
Özbeğenin azalmasına ve bedeninde tehlikede hissedilmesine bağlı anksiyete	8	16,0
Parçalanma, çözüme	3	6,0
Toplam	50	100,0

Anksiyetenin niteliğine bakıldığında; % 60'ının dış nedenlere bağlı fobik tırde, % 18'inin genel, %16 'sının özbeğenin azalmasına ve bedeninde tehlikede hissedilmesine bağlı anksiyete, % 6'sının parçalanma, çözüme anksiyetesi yaşadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.2.1.7. Agresif ve cinsel dürtülerin ifadesi

	n	%
Kontrollü	3	6,0
Zaman zaman kontrolsüz	18	36,0
Çiğ ve ilkel	5	10,0
Aşırı bastırılmış	24	48,0
Toplam	50	100,0

Hükümlülerin % 48 'inin agresif ve cinsel dürtülerini aşırı bastırdığı, % 36'sının zaman zaman kontrolsüz olarak ifade ettiği, % 10'unun çiğ ve ilkel bir biçimde ifade ettiği belirlenirken, sadece % 6'sının dürtü ifadesinin kontrollü olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.2.1.8. Beden imgesi

	n	%
Önemli bir bozukluk yok	39	78,0
Bedeniyle ilgili güvensizlik duyguları	9	18,0
Tümüyle bozuk ve parçalanmış	2	4,0
Toplam	50	100,0

Hükümlülerin %78'inin beden imgesinde önemli bozukluk olmadığı, % 18'inin bedeniyle ilgili güvensizlik duyguları yaşadığı, % 4'ünün de tümüyle bozuk ve parçalanmış beden imgesine sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2.1.9. Kişilik

	n	%
İçe dönük	2	4,0
Dışa dönük	10	20,0
Daralmış	37	74,0
Zengin	1	2,0
Toplam	50	100,0

Hükümlülerin % 74'ünde daralmış, % 20'sinde dışadönük, % 4'ünde içedönük, % 2' sinde zengin kişilik yapısı belirlenmiştir.

Tablo 4.2.1.10. Ego yapısı ve gücü

	n	%
Güçlü	1	2,0
Hafif agresif eğilimleri olan çocuksu ego	19	38,0
Katı savunmaları olan zayıf ego	23	46,0
Birincil süreçlerin egemen olduğu zayıf ego	7	14,0
Toplam	50	100,0

Ego durumlarına bakıldığında; hükümlülerin % 46'sının katı savunmaları olan zayıf , % 38'inin hafif agresif eğilimleri olan çocuksu, %14'ünün birincil süreçlerin egemen olduğu zayıf, % 2 'sinin de güçlü egosu olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.1.11 . Savunmalar

	n	%
Bastırma	50	100
Projeksiyon	44	88
Regresyon	9	18
Direnç	14	28
Yadsıma	32	64
Devitalizasyon	34	68
İzolasyon	6	12
Somatizasyon	16	32
Reaksiyon Formasyon	26	52
Eyleme Dökme	13	26
Entellektüelizasyon	2	4
Bölünme	13	26

Savunma mekanizmaları olarak en fazla bastırmanın (%100), devitalizasyon (%68)ve yadsımanın (% 64) kullanıldığı görülmüştür.

4.2.2 Ebeveyn tutumuna göre Rorschach bulguları

Tablo 4.2.2.1 . Ebeveyn tutumuna göre dış gerçeklere yaklaşım

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Çok Yönlü	1	2,9	1	6,2
Katı-Aşırı Somut	6	17,6	4	25,0
Her şeye Hakim Olma Çabalarıyla Birlikte Telafiye Yönelik Davranış	5	14,7	2	12,6
Kaçış Davranışlarıyla Belirlenen Savunucu Yaklaşım Ve İnhibisyon	12	35,3	8	50,0
İlkel – Basit Ayırışmamış	10	29,4	1	6,2
Toplam	34	100	16	100,0

Olumlu ebeveyn tutumuyla yetişmiş hükümlülerle olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş hükümlülerin dış gerçeklere yaklaşımında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Kruskal wallis; $\chi^2 = 1,9$; $df=1$; $p>0,05$). Olumlu ve olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş hükümlülerin dış gerçekler karşısında inhide olduğu, kaçış davranışlarıyla belirlenen savunucu tutum içine girdiği söylenebilir. Olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilerin % 29,4'ünün dış gerçekleri ilkel-basit, ayırışmamış algıladıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 4.2.2.3. Ebeveyn tutumuna göre gerçeklerin algılanması ve değerlendirilmesi

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Zaman Zaman Özel Olmakla Birlikte Tümüyle Uyumsuz Değil	2	5,9	2	12,5
Aşırı Biçimci ve Kuru	19	55,9	10	62,5
Tümüyle Özel Ve Uyumsuz	13	38,2	4	25
Toplam	34	100	16	100

Gerçeklerin algılanması olumlu ve olumsuz ebeveyn tutumlarına göre benzerlik göstermektedir. Her iki grubun da gerçekleri en fazla aşırı biçimci ve kuru bir şekilde algılayıp değerlendirdiği görülmektedir (olumlu % 62,5; olumsuz % 55,9). Gerçeklerin algılanması ve değerlendirilmesi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 1,1$; $df=1$; $p>0,05$).

Tablo 4.2.2.4. Ebeveyn tutumuna göre duyguların ifadesi ve kullanımı

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Hafif Labil	2	5,9	2	12,5
Çiğ ve Kontrolsüz	2	17,6	3	18,7
Aşırı Biçimde bastırılmış	23	67,6	6	37,5
Cansızlaştırılmış, dondurulmuş	4	11,8	5	31,3
Uygun bir şekilde ifade edilen duygular	3	8,8	-	-
Toplam	34	100	16	100

Olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişen hükümlülerin daha büyük bir oranının (%67,6) duygularını aşırı biçimde bastırdığı; olumlu ebeveyn tutumuyla yetişen hükümlülerin ise % 37,5'inin duygularını aşırı bastırdığı, %31,3'ünün de cansızlaştırdığı ve dondurduğu bulgular arasındadır. (Kruskal wallis; $\chi^2 = 0,3$; $df=1$; $p>0,05$).

Tablo 4.2.2.5. Ebeveyn tutumuna göre affektif gereksinimler ve ifadeleri

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Normal ve doyurucu	1	2,9	-	-
Zaman zaman aşırıya kaçan beklentiler	6	17,6	4	25,0
İlkel, çığ ve kontrolsüz	11	32,4	4	25,0
Tümüyle bastırılmış	16	47,1	8	50,0
Toplam	34	100,0	16	100,0

Affektif gereksinimlerin ifadesinin ebeveyn tutumuna göre değişiklik göstermediği görülmektedir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 0,0$;df=1; $p > 0,05$). Her iki grubun da affektif gereksinimlerini en fazla bastırdığı tespit edilmiştir. Olumlu ebeveyn tutumuyla yetişen grubun yarısı; olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişen grubun da neredeyse yarısı (% 47,1) affektif gereksinimlerini bastırmaktadır.

Tablo 4.2.2.6. Ebeveyn tutumuna göre sosyal çevre ile ilişkiler

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Uyumlu ve doyurucu	1	2,9	-	-
Yoğun ilişki isteği ancak başarısız	3	8,8	4	25,0
İlişkilerde aşırı bağımlılık ve egosantrizm	9	26,5	3	18,8
İlişkiler kuru ve yüzeysel	14	41,2	8	50,0
Sosyal çevre izolasyonu	7	20,6	1	6,2
Toplam	34	100	16	100,0

Ebeveyn tutumuna göre sosyal çevre ile ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Kruskal wallis; $\chi^2 = 1,0$;df=1; $p > 0,05$). Olumlu ebeveyn tutumuyla yetişen grubun sosyal çevre ile uyumlu ve doyurucu ilişkilerinin olmaması dikkat çekici bulgular arasındadır. Her iki grupta da; kuru ve yüzeysel ilişkiler kurma yoluna gidildiği görülmektedir (olumsuz % 41,2; olumlu %50).

Tablo 4.2.2.7. Ebeveyn tutumuna göre anksiyetenin niteliği

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Dış nedenlere bağlı fobik türde	20	58,8	10	62,5
Genel	8	23,5	1	6,25
Özbeğenin azalmasına ve bedenin tehlikede hissedilmesine bağlı anksiyete	5	14,7	3	18,75
Parçalanma, çözülme	1	2,9	2	12,5
Toplam	34	100,0	16	100,0

Ebeveyn tutumuna göre anksiyetenin niteliği istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişenlerin % 58,8'i; olumlu ebeveyn tutumuyla yetişenlerin % 62,5'i dış nedenlere bağlı fobik türde anksiyete yaşamaktadırlar (Kruskal wallis; $\chi^2 = 0,1$; $df=1$; $p>0,05$).

Tablo 4.2.2.8. Ebeveyn tutumuna göre agresif ve cinsel dürtülerin ifadesi

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Kontrollü	3	8,8	-	-
Zaman zaman kontrolsüz	8	23,5	10	62,5
Çiğ ve ilkel	4	11,8	1	6,2
Aşırı bastırılmış	19	55,9	5	31,3
Toplam	34	100,0	16	100,0

Ebeveyn tutumuna göre agresif ve cinsel dürtülerin ifadesi istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 2,3$; $df=1$; $p>0,05$). .

Buna karşın, olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişen hükümlülerin agresif ve cinsel dürtülerini en fazla bastırdıkları (% 55,9); olumlu ebeveyn tutumuyla yetişen hükümlülerin agresif ve cinsel dürtülerini zaman zaman kontrolsüz bir biçimde ifade ettikleri (% 62,5)

Tablo 4.2.2.9. Ebeveyn tutumuna göre beden imgesi

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Önemli bir bozukluk yok	22	64,7	5	31,2
Bedeniyle ilgili güvensizlik duyguları	8	23,5	10	62,5
Tümüyle bozuk ve parçalanmış	4	11,8	1	6,3
Toplam	34	100,0	16	100,0

Beden imgesi, ebeveyn tutumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 1,0$; $df=1$; $p<0,05$). Olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş hükümlülerin yarısından fazlasının (% 64,7) beden imgelerinde bozukluk olmaması olumlu ebeveyn tutumuyla yetişmişlere göre anlamlı olarak daha fazladır. Olumlu ebeveyn tutumuyla yetişmiş hükümlülerin ise bedenleriyle ilgili güvensizlik duyguları (% 62,5) olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilerin oranından (% 23,5) anlamlı olarak daha fazladır

Tablo 4.2.2.10. Ebeveyn tutumuna göre kişilik

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
İçe dönük	2	5,9	-	-
Dışa dönük	4	11,8	6	37,5
Daralmış	27	79,4	10	62,5
Zengin	1	2,9	-	-
Toplam	34	100	16	100,0

Ebeveyn tutumuna göre kişiliğe bakıldığında; her iki grupta da en fazla daralmış kişilik olduğu görülmüştür (olumsuz % 79,4; olumlu % 62,5). Bunu takiben olumlu ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilerin % 37,5 oranında dışadönük olduğu görülmüştür. Olumlu ebeveyn tutumuyla yetişen kişilerin hiçbirinde zengin kişilik olmaması dikkat çekici bulgular arasındadır (Kruskal wallis; $\chi^2 = 2,1$;df=1; $>0,05$).

Tablo 4.2.2.11. Ebeveyn tutumuna göre ego yapısı ve gücü

	Ebeveyn tutumu			
	olumsuz		olumlu	
	n	%	n	%
Güçlü	1	2,9	-	-
Hafif agresif eğilimleri olan çocuksu ego	10	29,4	9	56,3
Katı savunmaları olan zayıf ego	18	52,9	5	31,2
Birincil süreçlerin egemen olduğu zayıf ego	5	14,7	2	12,5
Toplam	34	100,0	16	100,0

Olumlu ebeveyn tutumuyla yetişen hükümlülerin % 52,9'unun katı savunmaları olan zayıf egolarının olduğu; olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişenlerin ise en fazla hafif agresif eğilimleri olan çocuksu egolarının olduğu (% 56,3) görülmektedir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Kruskal wallis; $\chi^2 = 1,5$; $df=1$; $p>0,05$). Olumlu ebeveyn tutumuyla yetişen hükümlülerin hiçbirinde güçlü ego olmaması dikkat çekicidir.

4.2.3.Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre Rorschach bulguları

Tablo 4.2.3.1 . Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre dış gerçeklere yaklaşım

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
Çok Yönlü	-	-	2	6,7
Katı-Aşırı Somut	5	25,0	5	16,7
Her şeye Hakim Olma Çabalarıyla Birlikte Telafiye Yönelik Davranış	1	5,0	6	20,0
Kaçış Davranışlarıyla Belirlenen Savunucu Yaklaşım Ve İnhibisyon	4	20,0	16	53,3
İlkel – Basit Ayrışmamış	10	50,0	1	3,3
Toplam	20	100,0	30	100,0

Fiziksel şiddet öyküsüne göre ego yapısı ve gücü istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Kruskal wallis; $\chi^2 = 5,3$; $df=1$; $p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamasına karşın fiziksel şiddet gördüğünü belirten grubun % 50'si dış gerçeklere ilkel, basit ve ayrışmamış; fiziksel şiddet gördüğünü belirtmeyen grubun ise % 53,3'ünün ise dış gerçekler karşısında inhibe olduğu kaçış davranışlarıyla belirlenen savunucu yaklaşım kullandığı görülmüştür.

Tablo 4.2. 3.2 . Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre gerçeklerin algılanması ve değerlendirilmesi

					Fiziksel şiddet öyküsü			
					belirten		belirtmeyen	
					n	%	n	%
Zaman Zaman Öznel Olmakla Birlikte					-	-	4	13,3
Tümüyle Uyumsuz Değil					15	75,0	14	46,7
Aşırı Biçimci ve Kuru								
Tümüyle Öznel Ve Uyumsuz					5	25,0	12	40,0
Toplam					20	100,0	30	100

Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre gerçeklerin algılanması ve değerlendirilmesi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Kruskal wallis; $\chi^2 = 0,1$; $df=1$; $p>0,05$). Fiziksel şiddet öyküsü belirtenlerin büyük çoğunluğunun (%75) gerçekleri aşırı biçimci ve kuru bir şekilde algılayıp değerlendirdiği tespit edilmiştir. Fiziksel şiddet öyküsü belirtmeyenlerin % 46,7'si dış gerçekleri aşırı biçimci ve kuru algılayıp değerlendirirken % 40'ının tümüyle öznel ve uyumsuz olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.3.3 . Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre duyguların ifadesi ve kullanımı

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
Hafif Labil	1	5,0	3	10,0
Çiğ ve Kontrolsüz	1	5,0	4	13,3
Aşırı Biçimde bastırılmış	14	70,0	15	50,0
Cansızlaştırılmış, dondurulmuş	2	10,0	7	23,3
Uygun bir şekilde ifade edilen duygular	2	10,0	1	3,3
Toplam	20	100,0	30	100,0

Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre duyguların ifadesi istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 0,2$; $df=1$; $p>0,05$). Fiziksel şiddet öyküsü belirtenlerin % 70'i belirtmeyenlerin % 50'si duygularını bastırmaktadır.

Tablo 4.2.3.4 . Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre affektif gereksinimler ve ifadeleri

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
Normal ve doyurucu	-	-	1	3,3
Zaman zaman aşırıya kaçan beklentiler	3	15,0	7	23,3
İlkel, çığ ve kontrolsüz	7	35,0	8	26,7
Tümüyle bastırılmış	10	50,0	14	46,7
Toplam	20	100,0	30	100,0

Affektif gereksinimler geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 0,4$; $df=1$; $p>0,05$). Fiziksel şiddet öyküsü belirten ve belirtmeyen grubun da en fazla affektif gereksinimlerini bastırdığı görülmüştür. Fiziksel şiddet öyküsü belirten grubun % 50'si; belirtmeyen grubun da %46,7'si affektif gereksinimlerini tümüyle bastırmaktadır.

Tablo 4.2.3.5. Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre sosyal çevre ile ilişkiler

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
Uyumlu ve doyurucu	-	-	1	3,3
Yoğun ilişki isteği ancak başarısız	4	20,0	3	10,0
İlişkilerde aşırı bağımlılık ve egosantrizm	4	20,0	8	26,7
İlişkiler kuru ve yüzeysel	5	25,0	17	56,7
Sosyal çevre izolasyonu	7	35,0	1	3,3
Toplam	20	100,0	30	100,0

Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre sosyal çevre ile ilişkilere bakıldığında; istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamasına karşın (Kruskal wallis; $\chi^2 = 1,1$; $df=1$; $p>0,05$) geçmişte fiziksel şiddet öyküsü belirtmeyen ve kuru ve yüzeysel ilişki kuran kişilerin oranı (%56,7) geçmişte fiziksel şiddet öyküsü belirten ve kuru ve yüzeysel ilişki kuran kişilerin oranından fazladır (% 25).

Tablo 4.2.3.6. Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre anksiyetenin niteliği

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
Dış nedenlere bağlı fobik türde	10	50,0	20	66,7
Genel	5	25,0	4	13,3
Özbeğenin azalmasına ve bedenin tehlikede hissedilmesine bağlı anksiyete	3	15,0	5	16,7
Parçalanma, çözülme	2	10,0	1	3,3
Toplam	20	100,0	30	100,0

Fiziksel şiddet öyküsüne göre anksiyetenin niteliği istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 1,2$; $df=1$; $p>0,05$). Fiziksel şiddet öyküsü belirten grubun yarısı, belirtmeyen grubun da yarısından fazlası (%66,7) dış nedenlere bağlı fobik türde anksiyete yaşamaktadır.

Tablo 4.2.3.7. Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre agresif ve cinsel dürtülerin ifadesi

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
Kontrollü	2	10,0	1	3,3
Zaman zaman kontrolsüz	2	10,0	16	53,3
Çığ ve ilkel	1	5,0	4	13,3
Aşırı bastırılmış	15	75,0	9	30,0
Toplam	20	100,0	30	100,0

Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre agresif ve cinsel dürtülerin ifadesi anlamlı farklılık göstermektedir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 6,8$; $df=1$; $p<0,05^*$). Fiziksel şiddet öyküsü olduğunu belirten grubun % 75'inin agresif ve cinsel dürtülerini bastırdığı, belirtmeyen grubun ise agresif ve cinsel dürtülerini en fazla kontrolsüz bir şekilde ifade ettiği (% 53,3) , takiben bastırdığı (% 30) görülmektedir.

Tablo 4.2.3.8 . Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre beden imgesi

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
Önemli bir bozukluk yok	13	65,0	26	86,7
Bedeniyle ilgili güvensizlik duyguları	5	25,0	4	13,3
Tümüyle bozuk ve parçalanmış	2	10,0	-	-
Toplam	20	100,0	30	100,0

Fiziksel şiddet öyküsüne göre beden imgesi istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmamaktadır (Kruskal wallis; $\chi^2 = 3,6$; $df=1$; $p>0,05$). Fiziksel şiddet öyküsü belirtenlerin % 65'inin belirtmeyenlerin % 86,7'sinin beden imgesinde önemli bir bozukluk olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.2.3.9. Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre kişilik

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
İçe dönük	2	10,0	-	-
Dışa dönük	4	20,0	6	20,0
Daralmış	14	70,0	23	76,7
Zengin	-	-	1	3,3
Toplam	20	100,0	30	100,0

Her iki grupta da daralmış kişilik oranı en fazladır. Fiziksel şiddet gördüğünü belirtenlerin %70'inin; belirtmeyenlerin % 76,7'sinin kişiliğinin daralmış olduğu anlaşılmaktadır. (Kruskal wallis; $\chi^2 = 1,2$; $df=1$; $p>0,05$)

Tablo 4.2.3.10. Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre ego yapısı ve gücü

	Fiziksel şiddet öyküsü			
	belirten		belirtmeyen	
	n	%	n	%
Güçlü	-	-	1	3,3
Hafif agresif eğilimleri olan çocuksu ego	7	35,0	12	40,0
Katı savunmaları olan zayıf ego	11	55,0	12	40,0
Birincil süreçlerin egemen olduğu zayıf ego	2	10,0	5	16,7
Toplam	20	100,0	30	100,0

Geçmiş fiziksel şiddet öyküsüne göre ego yapısı ve gücü anlamlı farklılık göstermemektedir (Kruskal wallis; $\chi^2 = 0,1$; $df=1$; $p>0,05$). Fiziksel şiddet öyküsü belirtenlerin % 55'inin; belirtmeyenlerin % 40'ının katı savunmaları olan zayıf egoları olduğu görülmüştür. Fiziksel şiddet öyküsü belirtmeyenlerin % 40'ının hafif agresif eğilimleri olan çocuksu egolarını olduğu görülmüştür.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Uyuşturucu madde kullanımı ve buna bağlı suçlar gerek ceza açısından gerekse tedavi açısından büyük sorun teşkil etmektedir. Avrupa Birliği'nde uyuşturucuya bağlı suçlar 2001 ve 2006 yılları arasında ortalama % 34 oranında artmıştır. Rapor eden ülkelerin çoğunda kullanıma bağlı suçlar rapor edilen tüm esrar suçlarının % 62-95'ine karşılık gelmektedir⁹³.

Cezaevlerinde ulaşılabilirliği az olan uyuşturucu madde kullanımının artması sonucunda Amerikan Adalet Bakanlığı'nın cezaevlerinde yaptığı çalışmada hükümlülerin % 80'inde madde ve alkol kötüye kullanımının olduğu görülmüştür⁹⁴.

Merchant⁹⁵'in yaptığı çalışmada da uyuşturucu madde suçu işlememiş olsa bile hükümlülerin % 75'inin uyuşturucu madde problemi yaşadığı görülmüş kriminal geçmişi daha kabarık olan hükümlülerin madde kötüye kullanımlarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. 1975'ten bu yana, her yıl Michigan Üniversitesi'nde 15000 liseli öğrenci üzerinde yapılan araştırmada % 45'inin esrar kullandığı belirlenmiştir⁹⁶.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü verilerine göre 2007 yılında Türkiye genelinde ele geçirilen esrar 2002'de 6,7 ton iken 2008'de 39,1'e yükselmiştir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç raporuna göre, Türkiye halk sağlığı sorunu olan madde tedavisi talebinde % 41,9 ile ilk sıralarda yer almaktadır⁹⁷.

Tutuklu Madde Kullanım Gözetimi (Arrestee Drug Abuse Monitoring –ADAM, 2000)ne göre Denetim tedbiri almış yetişkinlerin % 41'inin madde tedavi

programına ihtiyaç duyduğu, % 24'ünün madde tedavisinin hem madde kullanımını azalttığı hem de uyuşturucuyla bağlantılı suç işleme ve tekrar suç işleme oranını düşürmede başarılı olduğu düşünülmektedir ⁹⁸.

Araştırmanın birinci hipotezi "18-30 yaş grubunda ve erkeklerde madde kullanımı daha yaygındır." olarak belirtilmiştir. Örneklemimizin % 64'ü 18-30 yaş arasında olması ve demografik formda belirtilmemiş olmasına karşın başlangıç yaşı olarak katılımcıların ergenliği belirtmeleri bu hipotezi doğrulamaktadır.

Arkes ve Iguchi'nin yaptıkları araştırmada⁹⁹ yaş arttıkça tıbbi amaçlı olmayan uyuşturucu madde kullanımının azaldığı görülmüştür. Örneklemlerinde 18-25 yaş arasındakilerin % 28,4'ünün esrar % 12,3'ünün diğer maddeleri bir önceki yıl kullandıkları belirlenmiştir. 26-34 yaş grubunda esrar kullanımı %13,6; diğer maddelerin kullanımı % 5,2 35-49 yaş grubunda esrar kullanımı %9,5 diğer maddelerin kullanımı % 3,3 iken 50 yaş ve üzerinde esrar kullanımı % 1,8; diğer maddelerin kullanımı % 0,6 dır.

Tüm kriminal aktivitelerde yakalanan gençlerin yalnızca %28'i kızlardan oluşmaktadır¹⁰⁰. Araştırma grubunun %90'ını erkeklerin oluşturduğu bu çalışmada da; Denetimli Serbestlik tedbirine hükmolan kişilerin tamamı uyuşturucu madde ile ilgili suçlardan tedbir almışlardır. Oysa; Celentano ve McQueen'in araştırmasında kadınların erkeklere oranla daha fazla çoklu madde kullandıkları tespit edilmiştir ¹⁰¹. 2005 yılında 255 lise öğrencisiyle yapılan araştırma öğrencilerin yarısının alkol deneyimi olduğu, % 30'unun sigara, %18'inin esrar deneyimi olduğu görülmüştür ¹⁰². Gaziantep Tıp Fakültesi Psikiyatri polikliniğine gönderilen 100 adli olgunun sosyodemografik özellikleri

ve suç tipinin araştırıldığı çalışmada yaş ortalamasının 34.33 yaş, % 96'sının erkek ve madde bağımlısı olduğu; % 74'ünün de ilkokul mezunu olduğu bulunmuştur ¹⁰³.

Gençlik suçlarında kızların erkeklere göre suçlu davranışta daha az buldukları, tüm gençlik suçlarının %29'unu kızların oluşturduğu görülmektedir ¹⁰⁴.

Aldis'in ¹⁰⁵ yaptığı çalışmada; örneklemin % 81'inin son bir ayda esrar kullandığı; genç suçluların % 73'ünün ise alkol kullandığı tespit edilmiştir. Suçluların % 60'ı suç işlerken uyuşturucu madde etkisi altında olduklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma grubunun çoğunluğu bekar kişilerden oluşmaktadır (% 78). Soyaslan'a göre ¹⁰; bekarlar evlilere göre daha fazla suç işlemektedirler. Katılımcıların büyük çoğunluğunu düşük öğrenim düzeyli ve çalışmayan kişiler oluşturmaktadır. Katılımcıların % 44'ü ilkokul, % 28'i ilköğretim ve ortaokul mezunu olup % 70'i çalışmamaktadır. Sevimli Yurtseven (2008)'in Kadıköy Denetimli Serbestlik Kurumun'nda yaptığı retrospektif çalışma sonucunda, hükümlülerin % 30,7'sinin ilkokul mezunu olması Denetimli Serbestlik tedbirine hükümlülerin eğitim durumunu destekler niteliktedir.

Madde kullanımının diğer ruh sağlığı problemleriyle beraber iş bulmada engel teşkil ettiği; eğitim seviyesi düşük, zaman yönetimi, dürtü kontrol güçlüğü gibi sorunlar yaşayan madde kullanıcılarının işle ilgili becerilerden de yoksun oldukları görülmektedir ¹⁰⁷. Kişinin çalışıyor olmasının iş disiplini ve ekonomik rahatlık için gerekli olduğu görüşü yaygındır. Dönmezer'e göre ⁸; 22-37 yaş grubunda çalışmama düzenli gelir getirmeme en fazla görülmektedir. Ekonomik sıkıntılar ile

elverişli çevre şartları birleşince kişilerin uyuşturucuya yönelimleri olduğu söylenebilmektedir.

Oysa denetimli serbestlik tedbirine hükmolmanın kişinin yaşamını ve çalışmasını devam ettirmede çok büyük bir engel taşımadığı düşünülmektedir. Kişi, aldığı tedbir devam ederken işine devam edebilmektedir.

Sosyal ihtiyaçların karşılanması, rekabet kimlik ve amaçlara ulaşma açısından işin önemli bir rolü bulunmaktadır. İş olanaklarının yokluğu veya çalışmamanın suç işlemeye pozitif yönde bir korelasyonun olduğu tespit edilmiştir¹⁰⁸. Bu araştırmada da; çalışmama diğer suçlu davranışlarda olduğu gibi madde kullanımına yönelmede bir etken olarak düşünülmüştür.

Bu araştırmanın ikinci hipotezi “Madde kullanımı dağılmış ve üvey ebeveynlere sahip ailelerde daha yaygındır.” şeklinde belirtilmiştir. Ancak; çalışmada bu hipotez reddedilmiştir. Araştırma grubunun % 86’sının çekirdek aileden geldiği ve neredeyse tamamının (%98) ailelerinin öz olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla çelişmektedir.

Parçalanmış ailelerde suçluluğun iki kat daha fazla görüldüğünü; Amerika’da ise suçluların % 40’ının parçalanmış ailelerden geldikleri tespit edilmiştir^(2; 109). Denetimli serbestlik tedbiri almış uyuşturucu madde kullanan örneklem grubumuzun bulguları, kimi zaman çekirdek ailelerin madde kullanımına engelleyici bir faktör geliştiremediğini göstermektedir. Bir başka deyişle; aile üyelerinin tam olduğu ailelerin de parçalanmış ve eksik aileler gibi çocuklarını strese maruz bırakabileceği ve suçlu arkadaş grubuna yönlendirebileceği görülmüştür.

Araştırmanın üçüncü hipotezi “Madde kullananların büyük çoğunluğu çocukluğunda olumsuz aile tutumuna maruz kalmıştır.”olarak belirtilmiştir.

Ailelerinin büyük çoğunluğunun (% 68) çocuk üzerinde olumsuz etki yapacak baskıcı, ilgisiz-tutarsız ve aşırı koruyucu bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Dolayısıyla; madde kullananların büyük çoğunluğunun olumsuz aile tutumundan geldiği hipotezi doğrulanmıştır.

Chilcoat ve Anthony ¹¹⁰ ailenin çocuk yetiştirme tutumunda ebevyn gözetiminin az olduğu ve erken yaşlarda sigara ve madde kullanımının ilerleyen yaşlarda daha riskli madde kullanımına neden olduğunu savunmuşlardır. Eremsoy ve İlden’e göre¹¹¹; baskıcı, otoriter ve cezalandırıcı ailelerde reddedilmenin en fazla algılandığı görülmüştür. Katı disiplin, kurallar sorgulama, kontrol, koşullu sevgi bu tip ailelerin özellikleridir. Bu tip ailelerde büyüyen kişiler, boyun eğici olabilecekleri gibi isyankar da olabilmekte, tepkilerini madde kullanarak gösterebilmektedirler.

Aşırı koruyucu ailelerin kişilerin bireyselleşme sürecine ket vurduğu, ayrılaşmanın madde kullanarak gerçekleşmesinde ailenin önemi devreye girmektedir. Kabul eden, denetleyen, özgüven sağlayan çocuğun psikososyal olgunluk kazanmasına, kendine güven geliştirmesine ve kimlik kazanmasında etkili olan eşitlikçi demokratik ebeveyn tutumları madde kullanımında daha az risk oluştururken baskıcı, aşırı koruyucu, ilgisiz-tutarsız aile tutumları madde kullanımında yüksek risk oluşturmaktadır.

Örneklemin % 98’inin kardeş sahibi olduğu görülmektedir. Ayrıca; kendinden büyük kardeşi olması riskli gruba dahil etmektedir ¹⁰¹. Büyük kardeş uyuşturucu madde kullanıyorsa, ailesinde rol model olabilmektedir. Örnekleminizde büyük

kardeşi olanların oranının düşük olduğu görülmüştür (%6,4). Ebeveyn tutumlarını olumsuz olarak değerlendirmelerine rağmen kardeşleriyle ilişkilerini olumlu olarak değerlendirenlerin oranı % 85,1 bulunmuştur.

Hükümlülerin % 40'ı çocukluk çağında ailesi tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını, %26'sının ise aile içi şiddete tanıklık ettikleri tespit edilmiştir. Ailede kavgaya şahit olma, fiziksel ve duygusal tacizin saldırgan davranışlara neden olduğu bu durumun bilişsel değerlendirmeler ve duygusal ifadelere de yansıdığı görülmüştür ¹¹². Dube ve Ark. (2003) çocukluk çağında fiziksel ve cinsel olarak istismar uğramış kişilerin ilerleyen yaşlarda madde kullanımında risk grubunda olduklarını belirtmiştir. Çocukluk çağı travmatik anıları ilerleyen yaşlarda kişinin psikolojik acılarını azaltma yöntemi olarak uyuşturucu madde kullanma yoluna gittiği belirtilmektedir ¹¹³.

Evli Denetimli Serbestlik hükümlülerinin % 27,3'ü eşine yönelik şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Bu durum hükümlülerin çoğunun erkek olması ve şiddet uygulayıcısı olarak erkeklerin daha fazla görüldüğü görüşüyle açıklanabilir. Madde kullanımının dürtü kontrolünü güçleştirdiği ve agresif eğilimleri arttırdığı düşünülürse, Denetimli Serbestlik hükümlülerinin tedbir almadan önce öfke kontrollerinde zorluk yaşadıkları ve eşlerine yönelik şiddet uygulama yoluna gittikleri söylenebilir. Hükümlülerin tümünün alkol kullandığı; % 58'inin haftada birkaç gün alkol kullandığı; % 92'sinin sigara kullandığı ve sigara kullananlar arasında % 58,7'sinin günde bir paket ve üzeri sigara içtiği ifade edilmiştir.

Araştırmanın dördüncü hipotezi “Uyuşturucu madde kullanmak suçuyla denetim serbestlik tedbiri almış kişilerin duygusal ve sosyal olarak daha bastırılmış ve ilişkilerinde kuru ve yüzeysel olmaları beklenmektedir.” şeklinde belirtilmiştir.

Denetimli Serbestlik tedbiri alan hükümlülerin tümünün savunma mekanizması olarak bastırmayı kullandığı, forma yöneldiği kendinden fazla bir şey katmadığı, örnekleme çoğunluğun duygularını aşırı biçimde (% 58) , % 48’inin affektif gereksinimlerini tümüyle, % 48 ‘inin agresif ve cinsel dürtülerini bastırdığı saptanmıştır.

Savunmaların işlevselliği yetersiz olup ilkel savunmaların katı ve yaygın bir şekilde kullanımı davranış ve düşünsel uyumsuzluğa yol açmaktadır. Çok yoğun bastırma ve yadsımlar düşünsel etkinliği bozduğu için bu araştırmada madde kullanan kişilerin düşünsel etkinliklerinin bozulmaya başladığı görülmektedir.

Duyguların bastırılması protokolde hiç renk olmamasıyla, agresif ve cinsel dürtülerin bastırılması kırmızıdan kaçışın, hareket ve hayvan hareketi cevaplarının fazla olmasıyla; affektif gereksinimlerin bastırılması protokolde FE, EF ve K’nın olmamasıyla kendini göstermektedir. Kulak’ın Rorschach çalışmasında¹¹⁴ da deney grubunun kontrol grubuna göre; ego fonksiyonlarının %54 ‘ünün zayıf ve hükümlülerin %52’sinin agresif % 86’sının affektif yönden olgunlaşmamış olması bulguları destekler niteliktedir. Evren’in çalışmasında ise¹¹⁵; alkol madde kullanım bozukluğu olan bireylerde dürtüsellik ve heyecan arayışı gibi bazı kişilik özellikleri belirgin olduğu saptanmıştır. Davranışsal disinhibisyon ve dürtüsellik serotonin eksikliğine bağlanmıştır. Kabul edilemeyen içsel istekleri temsil eden dürtüleri ya da dış olayları amaçlı olarak ama bilinçsizce unutma ya da farkına varmaya yarayan bastırma mekanizmasını kullanan bu kişiler, sırf kabul

edilemeyen isteği bastırmakla kalmamakta aynı zamanda bilinçaltında varlığını sürdüren bu isteklerin bilinçte temsil edilme yollarını da bastırmak zorunda kalmaktadır. Bastırma düşünce, hayal kurma, duygulanabilme gibi psikik fonksiyonlarda inhibisyona yol açmaktadır.

Saldırganlık düzeyi yüksek olan bireylerin önemli bir kısmında madde kötüye kullanımı olduğu ileri sürülmektedir. GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Psikiyatri Servisinde adli gözlem amacıyla yatırılan 124 antisosyal kişilik bozukluğu tanısı konulan erkek hastanın % 90.3'ünde yaşam boyu madde kullanma öyküsü olduğu ve saldırganlık düzeylerinin istatistiksel olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir¹¹⁶.

Ayrıca; affektif gereksinimlerin olumlu (%50) ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişiler olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilere göre daha fazla bastırmaktadır. Geçmişte fiziksel şiddet gördüğünü belirtenlerin agresif ve cinsel dürtülerini aşırı bastırdığı (%75) buna karşılık belirtmeyenlerin agresif ve cinsel dürtülerini zaman zaman kontrolsüz (%53,3) ifade ettiği görülmüştür. Duygularını; olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş (%67,6) hükümlüler olumlu ebeveyn tutumuyla yetişmişlere (%37,5) göre daha fazla bastırmaktadır.

Genel olarak bakıldığında; hükümlülerin otorite kartına (I.ve IV.kartlar) verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, otoriteyle sorunlu ve çatışmalı ilişki yaşadıklarını, ilişkilerinde tedirginlik duyarak sıklıkla izolasyona gittikleri düşünülmektedir. Otorite figüründen rahatsız oldukları, toplumsal kurallara uymakta güçlük çektikleri söylenebilir.

Anneyle olan ilişkilerdeki (I.VII.kartlar) sorun ve çatışmalar, protokollerde dikkat çeken bir başka unsurdur. Duygusal gereksinimlerin toplumsal gereksinimlere sıkı sıkıya bağlı olduğu düşünüldüğünde; bireylerin iyi ilişkiler kurabilmeleri için beklentilerinin geliştirilmesi ebeveynlerin görevidir.

Bowlby, bağlanma teorisiyle, çocuğun kişilerarası ilişkilerinin erken dönemde gördüğü sevgi ve güvene dayalı bilinçaltı modeli olduğunu savunmaktadır. Bağlanma gereksinimleri karşılanmayan bireylerin, şüpheli ve kimseye güvenmeyen kişiler olduklarını belirtmektedir ^{117,118}.

Sullivan, ilişkiye geçme eğilimi insanın yapısında var olduğunu savunmaktadır ¹¹⁹. Güvenli bağlanma stilinde yüksek güven ve bağlılık dolayısıyla karşılıklı doyum varken kaçınmacı bağlanma tarzı benimseyen bireylerin ilişkileri kuru ve yüzeysel olmaktadır ^{118,120}. Oxnam ve Vess'in ¹²¹, yetersiz grubun stresi içselleştirdiği, bilişsel ve davranışsal reddedilme korkusuyla karşı tarafa güvenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca; kişilerarası ilişkilerde güvensiz ve kaçınan olan grubun kronik sosyal izolasyon yaşadığı da araştırma sonuçları arasındadır.

Bu çalışmada katılımcıların dış gerçeklerden kaçtığı, sorun ve çatışmalarıyla yüzleşmek istemediği, gerçekleri kuru ve formal bir şekilde değerlendirdiği, olumsuz tutum duygu affektif gereksinimlerini bastırma yoluna gittiği dikkat çekmektedir. Denetimli serbestlik tedbiri almış olan uyuşturucu madde kullanan örneklemin % 40'ının dış gerçekler karşısında inhibe olduğu ve kaçış davranışlarıyla belirlenen savunucu yaklaşımı kullandığı, %58'inin de gerçekleri zaman zaman öznel algıladığı protokollerdeki tepki sayısının azlığıyla dikkat çekmektedir.

Ebeveyn tutumuna göre beden imgesi anlamlı farklılık göstermektedir. Olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilerin olumlu beden imgelerinin yüzdesi (% 64,7) olumlu ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilerin olumlu beden imgelerinin yüzdesinden (%31,2) oranla daha yüksektir. Olumlu ebeveyn tutumunun gelişimdeki önemi büyüktür. Olumlu ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilerin büyük oranının (% 62,5) bedeniyle ilgili güvensizlik duyguları yaşamalarının örneklemin genel yapısıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Uyuşturucu madde kullanan kişi eğer eşitlikçi demokratik tutum sergileyen bir aileden geliyorsa, uyuşturucu madde kullanmayı problem çözme becerisindeki eksikliğe bağlayabileceği ve yetersizlik duygularını bedenine yönlendirebileceği düşünülmektedir. Olumlu ebeveyn tutuma göre sosyal çevre ile ilişkilerin uyumlu ve doyurucu olması beklenirken hükümlülerin hiçbirinin uyumlu ve doyurucu sosyal çevre ilişkisinin olmadığı görülmektedir. Bunun başka bir nedeninin de hükümlülerin onaylanma ihtiyacı içinde olumsuz ebeveyn tutumlarını inkar yoluna giderek olumlu gösterme eğiliminde oldukları ihtimalidir. Uyuşturucu madde kullanan kişi onaylanma, desteklenme ve bir gruba dahil olma ihtiyaçlarının karşılanması için ilişkilerinde savunucu bir tavır içine girerek varolan patolojiyi gizleme çabaları ile çok fazla kendini ortaya koymadan, yüzeysel ilişki kurma eğilimindedir. Denetimli Serbestlik hükümlülerinin uyumlu ve kendini ortaya koyan davranışı başlatamadıkları düşünülmektedir ¹²².

Sosyal çevre ile olan ilişkilere bakıldığında; % 44'ünün kuru ve yüzeysel ilişkilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Erkek egemen bir toplum olan Türkiye'de bir alt kültüre ait olabilme için uyuşturucu madde kullanma yoluna gidildiği düşünülmektedir. Huprich ve Ark¹²³ yaptığı araştırmada cezaevindeki

hükümlülerin % 50'sinin Rorschach protokollerinde bağımlılık ve agresyon dış dünyadaki davranışlarını belirlemektedir. Bornstein ve Ark.' a göre ¹²⁴ agresyonun ifadesi cinsiyet rolleri ve sosyalleşmeyle bağlantılı olabilmektedir. Örneklemimizdeki farklılığın sebebi, uyuşturucu madde kullanmanın diğer saldırı suçlarından farklılık göstermesi şeklinde açıklanabilmektedir.

Örneklemin % 60'ının dış nedenlere bağlı fobik türde anksiyete yaşadığı anlaşılmaktadır. Konformist bir yapıya sahip olduğu, kişisel inisiyatifi kullanamadıkları bu durumun yetersizlik ve güvensizliklerinden kaynaklanabileceği, agresif dürtülerini daha çok projekte etmeye çalışsalar da bunda yeterince başarılı olamadıkları söylenebilir. Projeksiyon, ihtiyacın yarattığı gerilimi, endişeyi alışagelmış bir şekilde bir başkasının düşüncelerine, güdülerine, tutumlarına atfetmektir. Diğer bir projeksiyon türü de özümleme (assimilation) özellikle bebeklikte çevreye uyma davranışıyla kendini göstermekte, ilerleyen zamanlarda ailenin düşünce ve davranışlarını benimsemeye başlamaktadırlar. Oyun arkadaşlarının kendinden farklı olduğunu görüp yeni tutum ve davranışlarla yüzyüze kalan kişi, farklı olana bakış açısı geliştirememiş olacaktır. Bireysel farklarını anlamaya devam etmedikçe asimilatif projeksiyonlar kullanmaya devam edeceklerdir. Yadsınan projeksiyonlar (disowning projections) toplumca küçük görülen ve yadsınana durumlarında ortaya çıkmaktadır. Kişi bencilce güdülerini başkalarına atfetmektedir. Yaptıkları için suçlanan birey, bunu inkar etmeye meyilli olup başkasına atfetmekte yoluna gitmektedir ¹²⁵. Dış gerçekleri daha tehditkar ve tehlikeli olarak algıladıkları ve bu durumla başetmekte yeterli kişisel kaynaklara sahip olmadıkları, devitalize ederek bu durumla başetmeye çalıştıkları düşünülmektedir.

Hükümlülerin %78'inin beden imgesinde önemli bozukluk olmadığı bulgular arasındadır. Duygusal olgunluğu çok oluşmamış kişilerin reddetme, karşı çıkma davranışlarını daha fazla gösterdiği bilinmektedir⁷¹. Katı kurallara uymaktan kaçan birey aktardığı duygularının gerek dürtü gerekse savunma yönünü günlük yaşamın çeşitli eylemlerine dönüştürmeye başlar¹²⁷.

Araştırmalar, beyin gelişimi ile maddeye başlama yaşının benzerlik gösterdiğini öne sürmektedir. Alkol ve madde kullananların amigdala hacimlerinin kullanmayanlara göre daha küçük olduğu¹²⁸ dolayısıyla duyguları yönetme becerisinin yeterince gelişmemiş olduğundan söz edilebilir. Kişinin genç yaşlarda daha duygusal olup iradesi güçlü olmamasından bahsedilmektedir¹⁰

Dürtüsellik heyecan arayışı ihtiyacı gibi temel kişilik özelliklerinin suçluluğu anlamada iyi bir belirleyici oldukları görüşünü ileri sürmüşlerdir. Ayrıca; suçlulukta sosyalleşme sürecindeki eksikliğe de işaret etmektedir¹²⁹. Sosyal öğrenme teorisi uyuşturucu madde kullanımında aile ve arkadaş etkisinden bahsetmektedir. Sutherland'e göre öğrenme sosyal ilişkilerin sıklığı, süresi, yoğunluğu ve önceliğine göre değişmektedir. Sosyal ilişkilerin yoğun olduğu durumlarda, özellikle aile ve akran gruplarında madde kullanımına dair onaylanan ve onaylanmayan tutum ve davranışlara maruz kalmaktadırlar. Sosyal kontrol teorileri ise, tüm ergenlerde suça yönelik dürtülerin olduğunu ancak ebeveynleriyle sıkı, yakın, olumlu ilişkileri olan kişilerin maddeye karşı uzak durma eğiliminde oldukları görülmektedir. Hirschi'ye göre, uyuşturucu kullanımı kişinin toplumla sosyal bağı temsil etmektedir¹³⁰.

Baldwin ve Hoffman (2002)'a göre; kendine güven erkeklerde kızlara göre daha fazla olduğundan ve örneklemdaki erkeklerin oranının fazlalığı dikkate alındığında; yapılan çalışmalarda suçlu kişilerde yetersizlik ve güvensizlik duyguları dikkati çekmektedir .

Egosantrik bir düşünce yapısına sahip olan madde kullanan suçlu kişinin, dürtülerini kontrol etme gücünden yoksun ve agresif olduğu söylenebilir. Bu kişiler hemen harekete geçip sonrasında düşünmemektedir. Mak Kişisel suçluluk ölçeğine göre; suçlulukta erkekler için tek belirleyicinin dürtüsellik; kadınlar için ise dürtüsellikten önce sosyalleşememe olduğu görülmüştür¹²⁹.

Sosyal çevre izolasyonu güvensizlik ve yetersizlik duygularının ve aile içi çatışmaların da etkisiyle kişilikte daralmaya neden olmakta ve kişi kendini yeterince ortaya koyamamaktadır. Sosyal çevreyle ilişkilerinin bozuk olması, ototriteyle problem yaşamaları toplumsal suçlara da neden olmakta madde ulaşmada yalan ve hırsızlık gibi suçlarda da artış görülmektedir.

Wood ve Ark.¹³⁰ çalışmasında suçlular arasında, yansıma cevapları (reflection-örneğin; denizaltı, suda yansıma) patolojik narsizm ve omnipotans hakkında bilgi verdiği ve protokoldeki yansıma yanıtları kişinin benlik değerini olduğundan daha iyi gösterme çabalarından kaynaklandığını düşündürmektedir. Exner çalışmasında %35 yansıma cevabı olduğunu bulmuştur. Bütünleyici sistem normlarında yansıma oranı %7 iken 123 kişilik normal popülasyonla Shaffer'ın çalışmasında % 29 oranında yansıma cevabı olduğu görülmüştür

Test sürecindeki savunmacı tutumları, Hollanda popülasyonuna Rorschach uygulamasında deneklerin defansif ve savunmacı bir tutum içinde oldukları sonucuyla benzerlik göstermektedir¹³¹.

Maddenin rahatlattığını, benliği tertemiz gördüklerini, maddeye bağlı rahatsız edici yan etkileri inkar yoluna gittikleri izlenimi alınmaktadır. Ayrıca kabul edilemeyen süperego buyruklarını, eleştirilerini testöre yükleyip testörün nötr tutumunu sanki kendisini aşağılıyormuş gibi algılama, yani gerçeği çarpıtma yoluna gittikleri tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu kişilerin süperego projeksiyonunda eleştirilme, olumsuz olarak değerlendirilme endişesi yaşadıkları düşünülmektedir.

Ebeveyn tutumu ve fiziksel şiddet öyküsüne göre hükümlülerin Rorschach bulgularının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu durum, uyuşturucu madde kullanmak suçuyla Denetimli Serbestlik tedbiri almış hükümlülerin genel yapıları itibariyle benzerlik gösterdiği yönündedir. Bu çalışmada örneklem grubunun küçük olması nedeniyle değişkenlerin hepsi irdelenememiştir. Uyuşturucu madde kullanımında birçok faktörün etkili olduğunu ortaya koymakta, uyuşturucu madde kullanımının Rorschach bulgularında daha spesifik bir sonuç ortaya koyduğu görülmektedir.

6. ÖNERİLER

Halk sağlığı sorunu olan uyuşturucu madde kullanımının bağımlılık aşamasından önce tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır.

Gerek uyuşturucu madde kullanımıyla ilgili suçların işleme oranını düşürme gerekse ilerleyen zamanlarda uyuşturucu madde kullanımından kaynaklanan farklı suçların işleme oranını düşüreceği umulmaktadır. Suçun nedenlerinden ziyade suçun önlenmesi ve yeniden suç işleme oranlarının azaltılmasına yönelik gerek halk gerekse hükümlüler boş zaman değerlendirme aktiviteleri yönlendirilmeli; park ve yeşil alanların etkin kullanımıyla sportif faaliyetlere özendirilmelidirler.

Kişiye verilen tedbir ile işlediği suç arasında bağlantı olması, suçun caydırıcılığı etkililik ve uygulanabilirliliği açısından önem taşımaktadır ¹³².

Halk arasında; bazı suçlara, hapis cezası yerine Denetimli Serbestlik tedbiri verilmesinin olumsuz sonuçlar yaratacağı, suç oranlarını arttıracaağı yönünde görüşler vardır. Bu görüşlerin hukuka uygun olmadığı çünkü Ceza Muhakemesi Kanunu'nun önleme amacı gütmemesiyle açıklanmaktadır ⁶³.

Uyuşturucu madde kullananlara ve risk grubunda yeralan kişilere psikoeğitimsel projelerin uygulanmasının uygun olduğu düşünölmektedir. Psikoeğitim, büyük yaşam deneyimini yönetmek için gerekli yaşam deneyimidir. Katılımcılara, çevreyle uyumlu, toplumsal normlara saygılı birey olma ve daha sağlıklı başa çıkma becerileri sağlamaktadır ¹³³. Etkili programların uygulama ve geribildirm

sağlayan interaktif öğrenme programlarını kapsayan yöntem olması gerekmektedir¹³⁴

Bu çalışmada Denetimli Serbestlik tedbirine hükümlü kişilerin büyük çoğunluğunun çalışmaması ve boş zamanlarının olmadığını belirtmeleri boş zaman aktivitelerinin ve başa çıkma becerilerin artırılması gerektiğini düşündürmektedir.

Madde kullanımının çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Maddenin ulaşılabilirliği, kendine güvenin azlığı ve düşük sosyal beceriler bu sebepler arasında sıralanabilir

136

Uyuşturucu madde kullanımında aileye büyük rol düşmektedir. Aile ilişkileri, arkadaş ilişkileri ve sosyal çevre faktörleri arasında en önemlisi sayılmaktadır. Deneyimleme çağı olan ergenlikte maddeye ulaşılabilirliğin kontrol edilmesi büyük önem taşımaktadır. Demokratik ebeveyn tutumunun yanı sıra, aile içi iletişimin artırılması, ebeveynin farkındalık kazanması, ebeveynlere yönelik bilgilendirme ve iletişim seminer ve toplantıları ergenlerin uyuşturucu madde kullanımına başlamasının oranını düşürmektedir.

Gece kulüpleri ve hafta sonu eğlencelerinde madde kullanımının daha fazla olduğu (The Club Drug and Health Project) bilinmektedir. Kişisel, sosyal, eğitimsel olarak güçlendirilmiş karar verme sürecinin gelişmesinin bu tür eğlencelerde de etkili olacağı düşünülmektedir^{137,138}.

Değerleri netleştirme, rol ve grup süreci, ebeveyn eğitim programı sonucu pozitif ana-baba tutumu çocuğun kendine güveninde artışı da beraberinde getirmektedir.

Baş çıkma becerilerinin kognitif yönünde kişiye kendini diğerleriyle kıyaslayıp diğerlerinin daha kötü olduğunu düşünmek, problemi daha olumlu olarak tekrar

düşünmek öğretilmesi hedeflenirken davranışsal olarak problem çözme aktivitelerinden kaçınma yerine kendini ortaya koyma ve destek arama üzerinde durulmalıdır. Başa çıkma ve sosyal destek kişilerarası sosyal becerileri geliştirmede birbirlerine bağlıdır. Önleme becerileri riskli durumların tespiti ve riskli durumlardan kaçınmayı kişiye öğretmeyi kapsamaktadır. Bu nedenle, madde kullanma tedavisi için alınacak önlemlerin saldırganlık ve şiddetin önlenmesine katkı sağlayabileceği ileri sürülebilir¹³⁹.

Uyuşturucunun yol açtığı fizyolojik ve psikolojik riskler ve olumsuzluklar konusunda önleyici ve bilgilendirici çalışmaların yapılması gerekliliği üzerinde durulmaktadır¹⁰⁹.

Riskte en yoğun düzenlemeyi yüksek risk grubuna, daha az yoğun düzenlemeyi de düşük risk grubuna uygulayan Kanada, kriminal adalet sisteminde, tekrar suç işlemeyi önleyen, bireylerin kurallara uymasını sağlayan risk değerlendirme sistemi bulunmaktadır¹⁴⁰.

Uyuşturucu madde programlarının, Denetimli Serbestlik kapsamında daha etkili hale gelmesi esas oluşturmaktadır. Türkiye’de de Denetimli Serbestlik Kurumu, suç oranlarının yüksek olduğu büyük şehirlerde hizmet vermektedir. Yurt dışındaki programlara benzer programların oluşturulması çok önemlidir.

Farrall (2005)’in⁹⁶ yaptığı araştırmaya göre, kişinin kendisinin belirttiği ve polis kayıtlarına geçen denetim süresi içinde tekrar suç işleyenler toplam denetimde olanların yarısı kadardır. Denetim süresi zarfında 4’ten fazla suç işleyenlerin oranı ise 1/3’dir.

“Straight Thinking on Probation”, bilişsel-davranış temelli programlardan ithal edilmiş ve Galler’de tekrar suç işlemeyi azaltmak için ve Denetimli Serbestlik

memurları arasında yeni bir kültür olan etkililiği arttırmak için kullanılan bir stratejidir 12.ve 24.aylarında tekrar suç işlemekarşılaştırmasında programa katılanlarla yapılan görüşmelerde hükümlülerin; “farketmemi sağladı “sadece içki içip aceleyle aptalca şeyler yapmak yerine şimdi seçeneklerimi değerlendiriyorum” gibi ifadeler kullandıkları tespit edilmiştir. STOP programı genel olarak değerlendirildiğinde, kısa dönemde suç işleme oranında düşüş, programı tamamlayanlarda daha ciddi suçlarda belirgin azalma görülmektedir. Güneydoğu Pennsylvania’da 416000 kişinin yaşadığı Chester County’de önceki tedavi ve müdahalelerle ve mahkemenin daha etkin hale gelmesiyle uyuşturucu madde kullanmadan, uyuşturucusuz yaşam stilinde hedef %80 başarıyla tamamlama ve % 5 yeniden başlama olarak belirlenmiştir ¹⁴¹.

Genel olarak bakıldığında; hükümlülerin boş zamanlarını nasıl değerlendireceklerini bilmedikleri görülmüştür. Boş zaman etkinliklerinin suçla iki türlü ilişkisi vardır. Boş zamanları iyi kullanamayan kişilerin suçlu davranışa yöneldiği, diğer açıdan da boş zaman etkinliklerinin suçlu davranıştan uzaklaştırdığı varsayımları bulunmaktadır ¹¹⁶ Özellikle yetişkin hükümlülerde, “boş zamanım yok” ifadesiyle karşılaşılmıştır. Bu bağlamda, meslek ve hobi edindirme kurslarının Denetimli Serbestlik kapsamında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Testler psikolojik değerlendirmenin sadece bir bileşenidir ^{142,143}. Rorschach, değerlendirmeye yardımcı bireysel görüşme yöntemleriyle desteklenmelidir¹⁴⁴.

Denetimli Serbestlik memurunun rehabilitasyon odaklı tedavide farklılık yaratabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple; kaynak ve kadronun arttırılması gerektiği ayrıca personelin hizmet içi eğitimler alarak hükümlüleri tanıma ve

anlama konusunda beceri kazanmaları gerekmektedir ¹⁴⁵. Uyuşturucu maddeyle ilgili gibi uzmanlaşmış mahkemelerin olması umulmaktadır ¹⁴⁶

Denetimli Serbestlik tedbirine hükmolan kişilerin sportif etkinliklerine yer verilmesi; özsaygıyı geliştirme, davranış kontrolü, hayır diyebilme, öfkeyle başa çıkma ve problem çözme becerilerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Cambridge araştırmaları, Denetimli Serbestlik Kurumu'nun'in başarısı tedavi ve denetim sürecini başarıyla tamamlasına bağlı olduğunu belirtmiştir^{50,77}

ABD'de yaygın olarak hatta birçok ünlüye de verilen kamu cezasının Türkiye'de de daha yaygın hale gelmesi düşünülmektedir. Denemek amacıyla uyuşturucu madde kullananlar ile bağımlı olanlar arasında verilen tedbir arasında bir fark olmadığı; tesadüfen aynı mekânda bulunan kişilere de bazen tedbir verildiği izlenimine ulaşılmıştır. Buna karşılık; kişilerin ifadeleri de yanıltıcı olabilmektedir. Bu durum tedbir ve tedavi sürecinde gözönünde bulundurulmalıdır. Bu çalışmada uygulama esnasında yaşanan zorluklar, hükümlülerin çalışmalar ilgili olarak önceden kurum tarafından bilgilendirilmeleri halinde ortadan kalabilmesi önerilmektedir.

1980'li yıllarda Rorschach testi; savunmaları anlama açısından ayrıcalıklı bir araç haline gelmiştir ⁷. Rorschach testinin adli psikolojide kullanımının yaygın olmasına rağmen Türkiye'de Denetimli Serbestlik'in yeni bir uygulama olması nedeniyle Rorschach testinden yararlanmanın nadir olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada denetim tedbirine hükmolmuş suçluların sosyo demografik özellikleri ve rorschach kişilik testine verdikleri yanıtlar literatüre

yeni destekler kazandıracığı ve yeni araştırmalar için olanaklar hazırlayabileceği; elde edilecek verilerin bundan sonraki araştırmacılar için kaynak oluşturabileceği dűőünlmektedir.

ÖZET

Tez konusu genel kapsamda “Uyuşturucu Madde Kullanmak Suçuyla Denetimli Serbestlik Tedbiri alan kişilerin Sosyo demografik Özelliklerinin Ve Rorschach Kişilik Testi Yanıtlarının Taranması” olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada suç, ceza, kişilik, uyuşturucu madde kötüye kullanımı, Denetimli Serbestlik kavramına ilişkin teorik bilgiler verilmesi, sosyo-demografik form oluşturulması; 2007 Kasım–2008 Kasım arasında Denetimli Serbestlik tedbiri alan Denetimli Serbestlik hükümlülerinde Rorschach kişilik testi yanıtlarının dağılımının incelenmesi amaçlanmıştır. Rorschach testi araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Bulgular değerlendirildiğinde; Denetim tedbiri almış kişilerin tamamının bastırma mekanizmasını kullandığı görülmüştür. Değişkenlerin Rorschach bulgularına göre anlamlılığına bakıldığında; ebeveyn tutumuna göre beden imgesinin ve geçmişte fiziksel şiddet öyküsüne göre de agresif ve cinsel dürtülerin ifadesinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Olumsuz ebeveyn tutumuyla yetişmiş kişilerin çoğunun beden imgesinde önemli bir bozukluk görülmezken olumlu beden imgesiyle yetişmiş kişilerin bedenleriyle ilgili güvensizlik duyguları yaşadıkları görülmüştür. Geçmiş fiziksel şiddet öyküsü belirtenlerin büyük çoğunluğunun agresif ve cinsel dürtülerini bastırdığı; belirtmeyenlerin ise cinsel ve agresif duygularını en fazla kontrolsüz ifade ettiği anlaşılmaktadır.

ABSTRACT

The main purpose of this dissertation thesis is determining the “Socio-demographic Variables and Personality Traits Among Substance Abused Probationers” In this study; theoretical knowledge about crime, personality, probation and drug abuse is given. In order to gather data, socio-demographic form, developed by the researcher, and Rorschach test are used. Rorschach test is administered, scored and evaluated by the researcher. The data is collected between November 2007-November 2008. The results of the study show that there is significant difference between parental attitude and body image. Most of the probationers who have been brought up by negative parental attitudes (authoritarian, indifferent, over-protective), are found that they don't have significant problems with their body images while probationers who have been brought up by positive parental attitudes (democratic) have insecure feelings about their body image. It is seen that most of the probationers who have stated that they had been exposed to domestic violence history repress their aggressive and sexual impulses. However probationers who have not stated that they had been exposed to domestic violence history express their aggressive and sexual impulses incontrolably. As hypothesized, most of the sample probationers use repress their impulses, emotions and affective needs.

KAYNAKÇA

1. Dönmezer, S., Erman, S.(1979). Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, ss.341-348, Sermet Matbaası.
2. Andry,R.G.(1971) Delinquency and Parental Pathology:A Study in Clinical and Forensic Psychology, revised edition, pp.1-28, Fletcher&Son, Great Britain.
3. Howitt, D (2006) Introduction to Criminal Psychology, 2nd edition, pp. 56-58, 64-72, 97-108, Pearson Longman.
4. Maguire, M., Morgan, R., Reiner, R.(eds, 2008) , The Oxford Handbook of Criminology, pp.659-688.
5. <http://www.ded.uscourts.gov/DE-Prob/ServSys.htm>
6. <http://www.resmi-gazete.org/sayi/13206/5402-denetimli-serbestlik-ve-yardim-merkezleri-ile-koruma-kurullari-kanunu.html>
7. Nursal, N., Selcan A. (2006) Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi. ss.65-94, Yetkin Yayınları.
8. Dönmezer, S.(1994). Kriminoloji, 8.basım, ss.23-26, 297,Beta, İstanbul
9. Centel, N., Zafer, H. (2006) Ceza Muhakemesi Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir

10. Soyaslan, D. (2003) Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri), Genişletilmiş 3.Baskı, Yetkin Yayınları.
11. Youngs, D (2004) Personality correlates of offense style, *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling* 1: 99-119.
12. West, D.J., Farrington, D.P. (1973) Who Becomes Delinquent: Heineman, London.
13. Siegel, L.J (2008) Criminology The Core, 3rd edition, pp. 7,15,257-279, Thomson Wadsworth.
14. Demirbaş, T (2005). Kriminoloji. , geliştirilmiş 2.baskı, ss.95-146, 178, 187-188,202-204, 234, Seçkin Yayınları.
15. Çakmak, D., Saatçioğlu, Ö (2003) Yüksek Lisans İçin Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
16. Yavuzer, H (2006) Çocuk ve Suç, 11.basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
17. Moffitt, T (1990) Adolescence limited and life course persistent antisocial behavior, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 27.
17. Dervent, F. (2007) Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ss.14,15,17.

18. Sokullu Akıncı,F (1999) Kriminoloji, Beta Basım Yayım Dağıtım.
19. Arkonaç, S.(1993). Grup İlişkileri, ss.14-18, Alfa Basım Yayım Dağıtım.
20. Arkonaç, S.(1999). Gruplararası İlişkiler ve Sosyal Kimlik Teorisi., 2.baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım.
21. Arkonaç, S.(1993b). Psikoloji, Zihin Süreçleri Bilimi, ss.435-438, Alfa Basım Yayım Dağıtım.
22. Jones, H. (1971) Crime in a Changing Society, 4th ed, pp. 24-38, Penguin Books.
23. Cohen, A.K.(1996). Deviance and Control, p.100, Prentice Hall Inc.
24. Polat, O. (2004) Kriminoloji Ve Kriminalistik Üzerine Notlar, ss.172-173, 422-423, Seçkin Kitapevi, Ankara
25. Köknel Ö. (2000), Günlük Hayatta Ruh Sağlığı, Alfa Basım Yayın.
26. Kağıtçıbaşı, Ç. (2005) Yeni İnsan ve İnsanlar, 10. Basım, ss.348-349, Evrim Yayınevi, İstanbul
27. Tuzgöl, M. (2007) Ana-baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ss.19-20

28. Derwent, F(2007) Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri Ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi, Gazi Üniversitesi
29. Shaffer, D.R. (2007) Social and Personality Development, pp.272,276, Thomson, Wadsworth.
30. Atkinson, R.L, Atkinson R.C.,Smith E.E.,Bem D.J.,Hoeksema S.(2002) "Psikolojiye Giriş", ss.411, 675-681, Arkadaş Yayınları, Ankara
31. Aydın (2005) Ergenlik Dönemi, Nobel Yayın Dağıtım.
32. Burger, J.M. (2006) Kişilik, ss.223-225, 533-534, Kaknüs Yayınları.
33. Köknel, Ö. (2000) Bireysel ve Toplumsal Şiddet, 2. Basım, Altın Kitaplar, s.20
34. Şahan M.(2007) Lise Öğrencilerinde Saldırganlığı Yordayan Bazı Değişkenlerin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,s.24,30, Ankara
35. Arık, A. (1996) Motivasyon ve Heyecana Giriş, ss.285, 377-378, Çantay Kitapevi, İstanbul
36. Köknel Ö.(1998) Bağımlılık, Altın Kitaplar.
37. Tamar D., Kültegin Ö., Duran Ç. (1996) Uyuşturucu Madde Kullanımının Aile Üstüne Etkisi, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

38. http://www.accompany.org/en/country_en/sw_en/sw_situation_en.html
39. <http://www.norden.org/narko/sk/MR-Narko%2024.09.03%20-%20Protocol.pdf>
40. <http://www.vitryssland.nu/oksana.html>
41. Balseven, A., Özdemir, Ç., Tuğ, A., Hancı, Y.H., Doğan, Y.B. (2002). Madde kullanımı, bağımlılıktan korunma ve medya. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 3 (11), 91-93.
42. www.minbusa.nl
43. Roberts, A.R., Brownell, P.(1999) A Century Of Forensic Social Work: Bridging The Past To The Present, National Association of Social Workers Inc,pp.363-368.
44. Charlene, J. (2008) An Exploratory Study Of How Self Efficacy Impacted Men's Ability To Choose Pro-Social Options After Completing The Reasoning And Rehabilitation Program, pp.2-6, 17-25, Master of Social Work, University of Regina.
45. Palmer, E.J.,McGuire, J., Hounsome, J.C, Hatcher, R.M., Bilby, C.A.L.,Hollin,C.R.(2007) Offending behaviour programmes in the community: the effects of reconviction of three programmes with adult male offenders, *Legal and Criminological Psychology*, 12,pp.251-264.

46. Norrie, J., Eggleston, E., Ringer, M. (2003). Quality parameters of supervision in a correctional setting. *New Zealand Journal of Psychology*, 32 (2), pp.76-83.
47. <http://www.sdcounty.ca.gov/probation/aboutus.html>
48. US Department of Labor, Bureau of Labor Statistics, Occupational Outlook Handbook: www.bls.gov
49. Titus Reid, S.(1993) Criminal Justice, , pp.661-687, NY MacMillan Criminal Justice Series
50. National Probation Service for England and Wales:
<http://www.probation.homeoffice.gov.uk>
51. Lancaster, E., Lumb, J. (2006) The Assessment Of Risk In The National Probation Service Of England and Wales, *Journal of Social Work* 6 (3) : 275-291.
52. Muncie, J., Wilson, D.(2007, eds) Student Handbook of Criminal Justice and Criminology, p.175, 270, Cavendish Publishing Limited.
53. http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=366&Itemid=35
54. http://www.unmikonline.org/regulations/2003/RE2003_25_criminal_code.pdf

55. National service of execution of non-custodial sentences and probation.Ministry of Corrections and Legal Assistance of Georgia, <http://www.probation.ge/index.php?lang=eng>
56. American Probation and parole Association, Probation, Parole and Community Supervision: A Force for Positive Change:http://www.appanet.org/eweb/Dynamicpage.aspx?webcode=IE_NewsRelease&wps_key=07d49fad-2938-4d8c-afd2-8b039dcb48a3, p.2
57. Adler, F.,Mueller,G.Lafer,W(2006) Criminal Justice, McGraw hill, pp. 438-444.
58. Kurt, Yücekul, G (2007) Hukukumuzda Yeni Bir Tedbir Denetimli Serbestlik, *Güncel Hukuk* : 16-18.
59. Özsoy, N. "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması" Kurumunun Uygulama Açısından Değerlendirilmesi <http://www.adalet.org/makale/xysbekran.php?idno=6785>
60. Artuç, M (2009) Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, ss.2, Adalet Yayınevi.
61. Meran, N "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Konusunda Bazı Çözüm Önerileri": <http://www.terazi.com.tr/makalegoster.aspx?id=635>

62. Altıparmak, C "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına İtirazın Mahiyeti"
:<http://www.terazi.com.tr/makalegoster.aspx?id=635>
63. Özen İnci, Z "Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Açılım: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması"
<http://www.turkhukuk sitesi.com>
64. T.C.Adalet Bakanlığı, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri: www.cte-dsm.adalet.gov.tr
65. Feist, J., Feist, GJ. (2006) Theories of Personality, 6th edition, p.4 , 120, 374, 544, McGraw Hill International Edition.
66. Öztürk, O. (1988). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, ss.427-428, Nurool Matbaacılık, Ankara.
67. Köknel Ö. (1989), Kişilik, ss.22-24,70-71, 112-113, Altın Kitaplar
68. Kulaksızoğlu, A. (2003), Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi.
69. Kozacıoğlu, G; Ekberzade Gördürür, H (1995) Bireyden Topluma Ruh Sağlığı, Alfa Basın Yayın Dağıtım.
70. Quinodoz, J-M. (translated by Alcorn, D) Reading Freud, A Chronological Exploration of Freud's Writings, p.27
71. Cüceloğlu, D (1994) İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi.
72. Yanbastı, G (1990) Kişilik Kuramları, Ege Üniversitesi Yayınları, No:54

73. Schultz, DP., Schultz, SE. (2002) Modern Psikoloji Tarihi, Kaknüs Yayınları.
74. Shustack, MW., Friedman, HS.(2008) The Personality Reader, p.302, Pearson Education Inc
75. Rhodewalt, F. (2008, ed) Personality and Social Behaviour, pp.49-72, Psychology Press, Taylor & Francis.
76. Hood, R., Sparks, R.(1972) Key Issues in Criminology, pp.178-180, 210, Weidenfeld & Nicolson, London.
77. Klopfer, B., Ainsworth, M.D., Klopfer, W.G. , Holt, R.R (1956) Developments in the Rorschach Technique: Vol.2, Fields of Application, World Book Co.
78. Jackson,J.L., Bekerian,D.A(eds, 2006) Offender Profiling: Theory, Research and Practice, Wiley Series in The Psychology of Crime, pp.10-46, Policing and Law.
79. Allen, B.P. (2006) Personality Theories, Development, Growth and Diversity, pp.320-325, 5th edition, Boston: Pearson and AB.
80. Whitley, BE., Kite, M.E. (2006) The Psychology of Prejudice and Discrimination, , pp.478-479, Thomson Wadsworth
81. Braconnier, M.D. (2000) Adolescence et Psychopathologie, 5eme édition .

82. Ögel, K, Taner, S, Yılmazçetin, C (2003) Ergenlerde Madde Kullanım Bozukluklarına Yaklaşım Kılavuzu, IQ Kültür sanat Yayıncılık
83. Ögel, K (2002) Madde Bağımlılarına Yaklaşım ve Tedavi IQ Kültür sanat Yayıncılık
84. Karasar, N. (2004) Bilimsel Araştırma Yönetimi, s.77, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
85. Büyüköztürk, Ş. (2009) Sosyal Bilimler için SPSS ve Lisrel Uygulamaları, Pegem Yayınevi, Ankara.
86. Exner, J.E. (2003) The Rorschach: A Comprehensive System, 3rd ed., s.19, Wiley, NY
87. Akkoyun, F. (2005) Projektif Teknikler, 2. Baskı, ss. 10, 20- 23, 64, Nobel Yayınevi, Ankara
88. Tunaboşlu İkiz, T. (2001) Rorschach Testinin Psikanalitik Yorumu –I (Kodlama ve Uygulama), s.14, Bağlam Yayınları
89. Anastayadis, Y.(1954) Rorschach, Kelimeye Reaksiyon, Bernreuter Testlerinin 100 Deneğe Tatbiki ve Neticelerinin Mukayesesi, Doktora Tezi, ss.3-8, , İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
90. Hogan, TP (2007) Psychological Testing: A Practical Introduction, pp.10-11, 525-532, John Wiley&Sons Inc, 2nd edition,.

91. Özgüven, E (1994) Psikolojik Testler, S.286, Yeni Doğu Matbaası, PDREM
92. Hacıosman Esentürk, M. (2006) Rorschach Testi Nedir Ne Değildir?, Organon İlaçları, İstanbul
93. <http://www.emcdda.eu.int>
94. Rounds-Bryant,J.L., Motivans, M.A., Pelissier, O.B.M. (2004) Correlates of drug treatment outcomes for african american and white male federal prisoners: results from triad study, *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 30 (3) : 495- 514.
95. Merchant,RC. (2002) Substance abuse, personality disorder and comorbid disorders among parolees and probationers, Howard University.
96. Steinberg, L(2008) Adolescence, 8th ed, pp. 437-467, McGraw Hill
97. <http://www.tubim.gov.tr/>
98. <http://www.ojp.usdoj.gov/nij/topics/drugs/adam.htm>
99. Arkes, J, Iguchi MY. How predictors of prescription drug abuse vary by age, *Journal of Drug Issues* 38(4): 1027-1043.
100. Wasserman, G.A., McReynolds, L.S., Ko, s.J., Katz, L.M., Carpenter, J.R. (2005) Gender differences in psychiatric disorders at juvenile probation intake, *America Journal of Public Health*, 95 (1) :131-137.

101. Byqist, S.(2006) Patterns of drug use among drug misusers in sweden:gender differences, *Substance Use&Misuse*, 41: 1817-1835.
102. Wagen, KD., Ritt-Olson, A., Soto, DW., Unger, JB (2008) Variation in family structure among urban adolescents and its effects on drug use, *Substance&Drug Misuse*, 43: 936-951.
103. Yumru, M., Savaş, MA., Tutkun, H., Herken, H., Karasu, M.,Dülger, HE (2005) Gaziantep Üniversitesi'nde adli psikiyatrik açıdan incelenmiş olan olguların değerlendirilmesi: Yüksek oranda alkol-madde kullanımı, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6 (1): 30-35
104. Evren, EC.(2004) Alkol/ madde kullanım bozukluğund kişilik bozukluğu ek tanısı: bir gözden geçirme, *Klinik Psikiyatri*, 7:11-118
105. Aldis, P.(2003) Substance use and the prediction of young offender recidivism, *Drug and Alcohol Review*, 22: 401-403
106. Farrall, S (2005) Officially recorded convictions for probationers: the relationship with self-report and supervisory observations, *Legal and Criminological Psychlogy*, 10 : 121-131.

107. Webster, MJ., McDonald, HS., Staton-Tindall, M., Garrity, TF., Leukefeld, CG (2007) Mental health as a mediator of gender differences in employment barriers among drug abusers, *American Journal of Drug & Alcohol Abuse*, 33: 259-265
108. Elliot, C., Ellingworth, D.(1996) The relationship between unemployment and crime, *International Journal of Manpower*, 17 (6) :81-88.
109. Tezcan, M.(1993) Boş Zamanlar Sosyolojisi, s.19, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Yayınları.
110. Chilcoat, HD., Anthony, JC (1996) Impact of parent monitoring on initiation of drug use through late childhood, *Journal of American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(1): 91-100.
111. Eremsoy, E., İlden, A. (2007) Psikolojik Sağlığımızı Nasıl Koruruz?, s.7, Odtü Yayınları
112. Spain, S (2004) Exploring facets of psychopathic personality: cognitive processing in a probationary sample, pp.12-37, University of Florida.
113. Juni, S., Stack, J.E. (2005) Ego function as a correlate of drug addiction, *American Journal on Addictions*, 14(1): 83 - 93
114. Kulak, H., Doksat, K., Gölge, B. (1996) Kasten Adam Öldürme Suçu Faillerinin Kişilik Yapıları, *Adli Tıp Dergisi*, ss.95-101.

- 115.Evren, E.C.(2004) Alkol/ madde kullanım bozukluğunda kişilik bozukluğu ek tanısı: bir gözden geçirme, *Klinik Psikiyatri*, 7:11-118
- 116.Algöl, A., Semiz, ÜB., Ateş, MA., Başoğlu, C., Doruk, A., Ebrinç, S., Pan, E., Çetin, M. (2007) Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde madde kullanımı ve saldırganlık ilişkisi , *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* , 20(3):141-150
- 117.Fidanoğlu, O. (2006) Evlilik Uyumu, Mizah Tarzı ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.21, İstanbul.
- 118.Burger, J.M. (2006) (çev. Deniz Erguvan Sarıoğlu), *Kişilik*, ss.223-225, 533-534, Kaknüs Yayınları.
- 119.Gençtan, E. (2004). *Psikanaliz ve Sonrası*, ss.260-261, 10. Basım, Metis Yayınları, İstanbul.
- 120.Büyükaşahin, A. (2001), *Yakın İlişki Kuran ve Kurmayan Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Sosyal Psikolojik Etkenler Yönünden Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.32, Ankara.
- 121.Oxnam, P., Vess, J. (2006) A Personality based typology of adolescent sexual offenders using the million adolescent clinical inventory, *New Zealand Journal of Psychology*, 35 (1) :36-44.

122. Ryckman, RM (2008) *Theories of Personality*, p.264, 9th edition, Thomson, Wadsworth.
123. Huprich, S.K., Gacono, C.B., Schneider, R.B., Bridges, M. (2004) Rorschach oral dependency in psychopaths, sexual homicide perpetrators and nonviolent pedophiles,, *Behavioral Sciences and the Law*, 22: 345-356.
124. Bornstein, Greenberg, R.P., Leone, D.R., Galley, D.J. (1990) Defense mechanism correlates of orality, *Journal of American Academy Psychoanalysis and Dynamic Psychiatry*, 18:654-666
125. Juni, S. (1979) Theoretical foundations of projection as a defense mechanism, *International Review of Psycho-Analysis*, 6:115-130.
126. Cüceloğlu, D (1994) İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi.
127. Freud, A.(1989) Ego ve Savunma Mekanizmaları, ss.29-30, Bağlam Yayınları.
128. Silveri, MM., Tzilos, GK., Yurgelun-Tod, DA (2008) Relationship between white matter volume and cognitive performance during adolescence: effects of age, sex and risk for drug use, *Addiction*, 103: 1509-1520.
129. Gudjohnsson, G., Einarsson, E., Bragason, O., Sigurdsson, J.F. (2006) Personality predictors of self-reported offending in Icelandic students, *Psychology, Crime & Law*: 384-385

130. Wood, J.M., Nezworski, M.T., Stejskal, W.J., McKinzey, R.K. (2001) Problems of comprehensive system for rorschach in forensic settings: recent developments, *Journal of Forensic Psychology Practice*, 1 (3) :89-90.
131. De Ruiter, C., Smid, W. (2007). Rorschach Comprehensive System data for a sample of 108 normative subjects from The Netherlands. *Journal of Personality Assessment*, 89 :113-118.
132. <http://abchukuk.com/cezahukuku/denetimli-serbestlik.html>
133. Plase, BR (1995) Parenting groups for recovering addicts in a day treatment center, *Social Work*, 40 (1):65-73.
134. National Institute on Drug Use: <http://www.nida.nih.gov/>
135. Cobb, NJ. (2007) Adolescence, Continuity, Change and Diversity, pp.133-135, 141, international edition, McGraw Hill.
136. Villè, R., Zvekic, U., Klaus, JF. (1998) *Promoting probation internationally*. UNICRI publication No 58. Rome:
http://www.unicri.it/wwk/documentation/probation/docs/Probation_handbook.pdf
137. Calafat, A., Cesareo Fernandez, G., Montse J., Elisardo, B. (2008) Recreational nightlife: risk and protective factors for drug misuse among young Europeans in recreational environments, *Drugs: Education, Prevention & Policy*, 15 (2):189-200.

138. Calafat, A., Cesareo Fernandez, G., Montse J., Elisardo, B. (2007).
Weekend nightlife recreational habits: prominent intrapersonal "risk factors" for drug use?, *Substance Use & Misuse*, 42 (9): 1443-1454.
139. Algül, A., Semiz, ÜB., Ateş, MA., Başoğlu, C., Doruk, A., Ebrinç, S., Pan, E., Çetin, M. (2007) Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde madde kullanımı ve saldırganlık ilişkisi , *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* , 20(3):141-150
140. European Monitoring Center for drugs and Drug Addiction:
<http://www.emcdda.europa.eu/>
141. Brewster, M.P. (2001) An Evaluation Of The Chester County (PA) Drug Court Program, *Journal of Drug Issues*, 31(1), ss. 177 – 206
142. Gacono, CB. (2002) Introduction to a special series: psychological testing in forensic settings, *International Journal Of Offender Therapy And Comparative Criminology*, 46(3):274.
143. Cunliffe, T., Gacono, C.B. (2005) Rorschach investigation of incarcerated female offenders with antisocial personality disorder, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 49 (5) : 535-541

144. Curtis, R. L., Whitworth, J. R. (1988) Dispositional discretion or disparity: the juvenile probation officer's role in delinquency processing, *The Journal of Applied Behavioral Science*, 24(1) :81-100.
145. Reese, W.A., Curtis, R.L., Whitworth, J.R.(1988) Dispositional discretion or disparity: the juvenile probation officer's role in delinquency processing, *The Journal of Applied Behavioral Science*, 24 (1): 81-100

EKLER

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz
 1. () Erkek
 2. () Kadın
2. Doğum tarihiniz
3. Medeni durumunuz
 1. () Bekar
 2. () Evli
4. Eğitim düzeyiniz
 1. () Okur-yazar değil
 2. () Okur-yazar
 3. () İlkokul
 4. () Ortaokul
 5. () Lise
 6. () Üniversite
 7. () Yüksek Lisans ve Doktora
5. Kardeş sayınız
 1. () Tek çocuk () Bir kardeş
 2. () İki kardeş
 3. () Üç kardeş
 4. () Dört kardeş ve üstü

6. Kardeş sırası

1. () Birinci
2. () İkinci
3. () Üçüncü
4. () Dördüncü
5. () Beşinci ve üstü

7. Kardeşler arası ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

1. () Olumlu
2. () Olumsuz

8. Anneniz hayatta mı?

1. () Evet
2. () Hayır

9. Babanız hayatta mı?

1. () Evet
2. () Hayır

10. Annenizin öz mü?

1. () Öz
2. () Üvey

11. Babanızın öz mü?

1. () Öz
2. () Üvey

12. Ailenin sosyal yapısı

1. () Çekirdek
2. () eksik
- 3 () dağılmış

13. Anneniz çalışıyor mu?

1. () Evet 2. () Hayır

14. Babanız çalışıyor mu?

1. () Evet 2. () Hayır

15. Aile içinde anne babanızın karı-koca ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

1. () evde şiddet kullanılır (babam annemi döver/döverdi) 2.
() sık sık tartışma yaşanır 3.() nadiren tartışma yaşanır

16. Aile içinde eşinizle olan karı-koca ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1.() evde şiddet kullanılır 2. () sık sık tartışma yaşanır
3.() nadiren tartışma yaşanır

17. Eşiniz tarafından fiziksel şiddete maruz kalır mısınız?

1. () Evet 2. () Hayır

18. Eşinize yönelik şiddet uygular mısınız?

1. () Evet 2. () Hayır

19. Çocukluk ve gençlik yıllarınızda (sizin yetişme büyüme dönemlerinizde) anne babanızın

“ çocuk yetiştirme tutumlarını” nasıl değerlendirirsiniz?

1. () aşırı baskıcı ve otoriter 2.() eşitlikçi ve demokratik
3. () tutarsız 4. () aşırı koruyucu

20. Bağımlılık yapıcı maddelerdenlerden hangisini/hangilerini ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

1.() sigara..... 2. () alkol.....

3.() uyuşturucu madde.....)

21. Çalışıyor musunuz?

1. () Çalışıyorum (.....) 2. ()

Çalışmıyorum

ÖZGEÇMİŞ

1. **Adı Soyadı:** Didem SÖZEN ŞAHİNER
2. **Doğum Tarihi:** 11 Temmuz 1977
3. **Unvanı:** Araştırma Görevlisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi
4. **Öğrenim Durumu:**

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Boğaziçi Üniversitesi	2000
Y. Lisans	Eğitim Yönetimi ve Denetimi	Yıldız Teknik Üniversitesi	2002
Y. Lisans	Uygulamalı Psikoloji	İstanbul Ticaret Üniversitesi	2004
Doktora	Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler ABD	İstanbul Üniversitesi	

5. Akademik Unvanlar

6. Yönetilen Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

6.1 Yüksek Lisans Tezleri

6.2 Doktora Tezleri

7. Yayınlar

7.1 Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

7.2 Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (*Proceedings*) basılan bildiriler

Sayiner, B., M. Turanlı, D. Taşpınar, D. Sözen. "Examination Anxiety of University Students", Amsterdam, The Netherlands Denetimli Serbestlik: Amsterdam University, 25th STAR, Stress and Anxiety

Research Society Conference, July 8th -10th ,2004.

Turanlı, M., D.Taşpınar, B. Sayıner, D. Sözen. “Stress Level of University Students”, Amsterdam, The NetherlanDenetimli Serbestlik: Amsterdam University, 25th STAR, Stress and Anxiety Research Society Conference, July 8th -10th ,2004.

Sözen, D., M. Turanlı, D.Taşpınar, B. Sayıner, Ç. Tiryaki. “Relationship Between Depression and Somatization in Secondary and High School Sudents”, Amsterdam, The NetherlanDenetimli Serbestlik: Amsterdam University, 25th STAR, Stress and Anxiety Research Society Conference, July 8th -10th, 2004.

Sayıner, Banu; Didem, Sözen; Müge Akbağ. “The Comparison of Stress Levels In Government and Private University Students” Halle: 26th STAR, Stress and Anxiety Research, July 21th -23th , Germany, 2005.

Tekin, Necdet; Banu, Sayıner; Didem, Sözen; Çiğdem, Tiryaki. “Mathematics Anxiety of High School Sudents” Halle: 26th STAR, Stress and Anxiety Research, July 21th -23th , Germany, 2005.

Turanlı, Münevver; Dicle,Taşpınar; Banu, Sayıner; Didem, Sözen. “The Cross Tabulation of Examination Anxiety and Grades of Students” Halle: 26th STAR, Stress and Anxiety Research, July 21th -23th , Germany, 2005.

Sözen, Didem; Banu, Sayıner; Münevver, Turanlı; Dicle,Taşpınar. “The Comparison of Pre-Test and Post-Test Examination Anxiety of University Students” Halle: 26th STAR, Stress and Anxiety Research, July 21th -23th , Germany, 2005.

Sayıner, Banu; Necdet, Tekin; Didem, Sözen. “Examination Anxiety and Its Management: Different Educational Settings” Rethymnon: 27th STAR, Stress and Anxiety Research, July 13th -16th , Crete, 2006.

Tekin, Necdet; Banu, Sayıner; Münevver Turanlı; Didem Sözen. “Relationship Between Mathematics Anxiety and Examination Anxiety” Rethymnon: 27th STAR, Stress and Anxiety Research, July 13th -16th , Crete, 2006.

Turanlı, Münevver; Banu, Sayiner; Necdet, Tekin; Didem, Sözen. "The Relationship Between Mathematics Anxiety and Perceived Parental Attitude of High School Students" Rethymnon: 27th STAR, Stress and Anxiety Research, July 13th -16th , Crete, 2006.

Eren, Serdar; Banu, Sayiner; Asım, Saldamlı; Didem, Sözen. "Workaholism and Stress Among Turkish Chefs" Rethymnon: 27th STAR, Stress and Anxiety Research, July 13th -16th , Crete, 2006.

Turan, Reyhan; Banu, Sayiner; Didem, Sözen. "Tobacco Consumption Among Academic Staff" Warsaw: 20th European Health Psychology Conference, August 30th – September 2nd Poland, 2006.

Sayiner, Banu; Ora Peleg, Didem, Sözen. "A Cross-Cultural Study on Examination Anxiety Turkish and Israel Sample" London, England: 29th STAR, Stress and Anxiety Research, July 16th -18th , 2008.

Sözen, Didem; Mark Anshel, Banu Sayiner, Rıdvan Ekmekçi. "Coping with Stress Among Turkish Athletes: Turkish Standardization" London, England: 29th STAR, Stress and Anxiety Research, July 16th -18th , 2008.

Tekin, Necdet; Banu Sayiner, Didem Sözen. "Problem Solving Styles and Anxiety of Mathematics Teachers" London, England: 29th STAR, Stress and Anxiety Research, July 16th - 18th , 2008.

Turanlı, Münevver; Banu Sayiner, Didem Sözen. "The Relationship Between Perfectionism and Stress of University Students. London, England: 29th STAR, Stress and Anxiety Research, July 16th -18th , 2008.

7.3 Yazılan uluslararası kitaplar veya kitaplarda bölümler

7.4 Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Sayiner, Banu; Esra, Savaşan, Didem, Sözen ve Özcan Köknel. "Yükseköğretim Gençliğinin Benlik Algısının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: İstanbul Ticaret Üniversitesi Örneği". **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:6, Sayı: 11 Bahar 2007.

Sözen, Didem. "SBST Sözel Bellek ve WMS Görsel Bellek Testleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". **İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, Sayı: 9 Bahar 2006.

7.5 Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Tiryaki, Ç., D. Sözen. "**Ergenlerde Depresyon Ve Somatizasyonun Çeşitli Değişkenlere Göre Ölçülmesi**" İstanbul: 6. Rehberlik Sempozyumu, 13 Mart, MEF Okulları, 2004.

Sayiner, B., E. Savaşan, D. Sözen, Ç. Tiryaki S. Cankur. "**Yükseköğretim Gençliğinin Benlik Algısının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi**" İstanbul: Bilgi Üniversitesi, XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi, 7-11 Eylül 2004.

Sayiner, B., E. Savaşan, D. Sözen, Ç. Tiryaki, Ö.Köknel "**Kişisel Gelişim ve Psikolojik Danışmanlık Merkezi'ne Başvuran Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algısının İncelenmesi**" Kuşadası: Ege üniversitesi, 40. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Poster sunumu, 27 Eylül-3 Ekim 2004

Sayiner, B., D.Sözen, Ç.Tiryaki, Ö.Köknel, "**Ergenlerde Depresyon ve Bedenselleştirmenin İncelenmesi**" Kuşadası: Ege üniversitesi, 40. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Poster sunumu, 27 Eylül-3 Ekim 2004

Köknel, Özcan; Banu Sayiner; Didem, Sözen; Çiğdem, Tiryaki; "Üniversite Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Üniversite Psikolojik Danışmanlık Merkezine Ve Merkezin Düzenlediği

Çalışmalara Karşı Bakış Açılarının Değerlendirilmesi” Poster sunumu, **19. Anadolu Psikiyatri Günleri**, 16-19 Haziran, Kapadokya, 2005.

Köknel, Özcan; Banu, Sayiner; Didem, Sözen; Çiğdem Tiryaki, “Öğrencilerin Psikolojiye Bakış Açılarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” Marmara Üniversitesi: **VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi**, 21-23 Eylül, İstanbul, 2005.

Akbağ, Müge; Banu, Sayiner; Didem, Sözen. “Üniversite Öğrencilerinde Denetim Odağı, Stres Düzeyi ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme” Marmara Üniversitesi: **VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi**, 21-23 Eylül, İstanbul, 2005

Turan, Reyhan; S. Merve Aloğlu Şentürk, Didem Sözen ve Banu Sayiner, “Üniversite Öğrencilerinin Nikotin İçeren Maddelere Bakış Açısı ve Nikotin Tüketimi”. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, **VI. Anadolu Adli Bilimler Kongresi**. 6-9 Eylül 2007. (Poster Sunumu).

Sayiner, Banu, Necdet Tekin, Münevver Turanlı, Didem Sözen. “Lise Öğrencilerinde Kaygı, Sınav Kaygısı ve Matematik kaygısı Arasındaki İlişki” Çeşme: 9 Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Bilimleri Fakültesi, **9.Ulusal Psikoloji Danışma ve Rehberlik Kongresi**, 17-19 Ekim.

7.6 Diğer yayınlar

7.7 Tezler

“Okul Müdürlerinin Çatışma Yönetim Stilleri ve Bunun Öğretmenlerin Stres Düzeylerine Etkisi”, (2002): Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İSTANBUL.

“SBST Sözel Bellek ve WMS Görsel Bellek Testleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (2004): Yüksek Lisans Tezi, Uygulamalı Psikoloji, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İSTANBUL.

9. İdari Görevler

İstanbul Ticaret Üniversitesi Staj Komisyonu Üyeliği

10. Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler

Türk Psikologlar Derneği Derneği

STAR- Stress and Anxiety Research Society